

Torkil Løwe

**Unge med innvandrerbakgrunn og
arbeidsmarkedet**

Rapporter I denne serien publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå, april 2010]	Standardtegn i tabeller	Symbol
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Tall kan ikke forekomme	.
	Oppgave mangler	..
	Oppgave mangler foreløpig	...
	Tall kan ikke offentliggjøres	:
	Null	-
ISBN 978-82-537-7821-1 Trykt versjon	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
ISBN 978-82-537-7822-8 Elektronisk versjon	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
ISSN 0806-2056	Foreløpig tall	*
Emne: 00.02 / 06.01	Brudd i den loddrette serien	—
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Brudd i den vannrette serien	
	Desimaltegn	,

Forord

Denne rapporten analyserer utvalgsundersøkelsen Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn 2006. Undersøkelsen fanger opp sider ved de unges aktivitet på arbeidsmarkedet som ikke kommer med i offentlige registre samtidig som den inneholder unik informasjon om de fleste sider ved de unges liv, hverdag og virke.

En utfordring i arbeidet med rapporten har vært knyttet til spørsmålet om ulike faktorerets betydning for de unges arbeidsmarkedsstatus – eller omvendt. Da mandatet og tidsrammen var begrenset (2 månedsverk), har vi ikke kunnet utdype problematikken i særlig grad. Usikkerheten knyttet til kausalitet er her åpenbar, og det er mange relevante faktorer vi ikke har kommet inn på, for eksempel helse, bosted og inntekt/økonomi. Ytterligere analyser der man trekker inn flere bakgrunnskjenntegn ved de unge og dessuten ser flere mulige forklaringsfaktorer i sammenheng, vil kunne gi bedre innsikt i de unges tilpasning til utdannings- og arbeidsmarkedet.

Rapporten tyder på at det ikke er grunn til bekymring for utdannings- og arbeidssituasjonen blant unge med innvandrerbakgrunn, da disse deltar på arbeidsmarkedet og i utdanningssystemet i like stor grad som ungdom generelt. Men dette kan være en forhastet konklusjon.

Vi vet ikke hvordan det går videre med den generasjonen av ungdommer som har vært i fokus i denne rapporten, for eksempel hvilken rolle de høyt utdannede kvinnene senere vil få på arbeidsmarkedet når de stifter familie osv. Videre er nye landgrupper i ferd med å fylle den aldersgruppen vi har sett på. Disse kan ha en annen tilnærming til arbeid og utdanning enn unge med bakgrunn fra Pakistan, Vietnam og Tyrkia.

Den kanskje viktigste konklusjonen vi kan trekke fra analysene i denne rapporten er at her trengs det mer kunnskap og videre forskning - og på sikt mer data.

Takk til Lars Østby og Svein Blom, Hege Kitterød og andre kollegaer i Statistisk sentralbyrå som har gitt gode råd om deler av innholdet, som forfatteren etter beste evne har forsøkt å ta hensyn til.

Rapporten er skrevet på oppdrag av Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi).

Sammendrag

Rapporten gir et innblikk i status og ulikhet på arbeidsmarkedet blant unge med innvandrerbakgrunn gjennom intervjuer med et utvalg 16-25 åringer som er født og/eller vokst opp i Norge, med bakgrunn fra Pakistan, Vietnam og Tyrkia. Kilden *Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn 2006* er et supplement til Statistisk sentralbyrås undersøkelse *Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006*. Rapporten legger vekt på to indikatorer på særlig svak og sterk status på arbeidsmarkedet, nemlig det å for tiden være *inaktiv* i forhold til både arbeid og skole/studier, og det å ha *heltidsarbeid*.

Rapporten kartlegger forskjeller mellom unge med bakgrunn fra de tre ulike landene, og mellom menn og kvinner (gutter og jenter). Arbeidsmarkedsstatus og kjønnsforskjeller sammenlignes med unge generelt, representert gjennom Statistisk sentralbyrås samordnete levekårsundersøkelse fra 2005. Fordi unges aktivitet i arbeidslivet og på skolebenken stadig er i endring gjennom ungdomstid og etableringsfase, spiller alder en nøkkelrolle i analysene, både som forklaringsfaktor og som kontrollvariabel når forskjeller på bakgrunn av andre faktorer undersøkes.

I alt går to av tre unge med innvandrerbakgrunn på skole eller studerer, kvinner litt oftere enn menn. Tre av fem har inntektsgivende arbeid, menn klart oftere enn kvinner. Rapporten bekrefter det registeranalyser har vist, at unge med innvandrerbakgrunn sitter minst like ofte på skolebenken som ungdom ellers. Gruppen ser heller ikke ut til å stå tilbake for annen ungdom i andelen som har inntektsgivende arbeid, noe som representerer et noe gunstigere bilde enn det registre gir. Verken andelen med heltidsarbeid, deltidsarbeid, bare skole/studier eller andelen inaktive avviker signifikant fra unge generelt. Det er riktignok betydelige forskjeller etter landbakgrunn, og ikke minst mellom menn og kvinner.

Andelen med arbeid er høyest hos dem med pakistansk og tyrkisk bakgrunn, særlig blant menn. Andelen inaktive er høyest blant kvinner med samme landbakgrunn. At unge med innvandrerbakgrunn har et mer kjønnsdelt/tradisjonelt forhold til arbeidsmarkedet enn unge generelt kan dels forklares ved en relativt høy andel deltidsarbeidende både blant menn med innvandrerbakgrunn og blant kvinner *uten slik bakgrunn*.

Tradisjonelle kjønnsroller i forhold til arbeidsmarkedet har nær sammenheng med ekteskap og – for kvinner - særlig det å få barn. Det er ingen klar sammenheng mellom status på arbeidsmarkedet og om man har hatt skoleopphold i foreldrenes opprinnelsesland, morsmålsundervisning eller skolefaget norsk som annet språk (NOA), eller det å ha gått i barnehage.

De som har gode norskkunnskaper har oftere gode venner uten innvandrerbakgrunn. De som har gått på skole i foreldrenes hjemland mestrer norsk mindre godt enn andre, i likhet med unge som verken har arbeid eller er under utdanning. Rapporten kan ikke påvise noen generell sammenheng mellom norskferdigheter og deltakelse i arbeidslivet, med unntak av for menn med pakistansk bakgrunn. Det er heller ingen korrelasjon mellom arbeidsmarkedsstatus og samhørighetsfølelse med Norge som land.

Diskriminerende holdninger hos arbeidsgivere er den oftest nevnte årsaken til arbeidsledighet, og kvinner ser oftere dette som årsak enn menn.

Abstract

This report examines the labour market status and the educational activity among youth of immigrant origin, based on interviews with 16-25 year olds who were born and/or have spent their childhood in Norway and both of whose parents were born in Pakistan, Turkey or Vietnam. The data source is the Survey of Living Conditions of Youth of Immigrant Origin 2006, which is a supplement to Statistics Norway's survey Living Conditions among Immigrants 2005/2006. The report emphasises two indicators on particularly weak and strong labour market status, namely *inactivity* in regard to both paid work and education and *full-time work*.

The report displays differences between the three national backgrounds (Pakistan, Vietnam and Turkey), and between the sexes. The youth of immigrant origin are compared to youth in general, based on Statistics Norway's general Level of Living Survey 2005. Age plays a major role in the analysis, both as an explanatory factor and as a control variable.

Two out of three youth of the interviewees attend school or are students, women slightly more often than men. Three out of five have paid work, men more often than women. This report confirms what register-based studies have previously shown, that youth of immigrant origin attend school or are students no less often than youth in general. They also seem to be equally active in paid work, which is a slightly more positive picture than that given by the registers. Neither the percentages holding a full-time job or a part-time job divert from those found among youth in general. The same is true for the percentage who attends school or university (and has no paid work), and the percentage that neither has paid work nor attends school. There are, however, substantial differences in terms of national origin (the parents' country of birth), and not least between the sexes.

The proportion holding a job is largest among those of Pakistani or Turkish origin, particularly among men. The percentage of inactive is highest among women of the same origins. The impression of more traditional gender roles concerning the relationship to the labour market among youth of immigrant origin than among youth in general is partly due to the fact that both men of immigrant origin and young women in general often hold a part time job.

Traditional gender-roles in paid work are strongly correlated with marriage and - for women - especially with having children. There is no clear correlation between labour market status and having attended school in the parents' country of origin, having attended courses in the mother-tongue or NOA, or having attended a day care centre during childhood.

There is, however, a significant correlation between having good skills in the Norwegian language and having good 'Norwegian' friends. Those who have attended school in the parents' country of origin have poorer Norwegian language skills than others. The same applies to those who are inactive with regard to work and education. There is no clear correlation between skills in Norwegian and labour market participation, except among men of Pakistani origin. Neither do we find a correlation between labour market status and the sense of belonging to Norway.

When asked about reasons for being unemployed, discriminatory attitudes against immigrants on the part of employers is the most often mentioned reason. This is particularly true for women.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	5
Abstract	6
1. Innledning	8
1.1. Bakgrunn.....	8
1.2. Formål og problemstillinger.....	9
1.3. Hovedkilde, avgrensninger og definisjoner.....	9
1.4. Andre kilder, sammenligningsgrunnlag.....	11
1.5. Metode og begrensninger.....	11
1.6. Resultater fra tidligere analyser.....	12
2. Hvor mange - og hvem - er på skole og i arbeid?	13
2.1. Skolegang/studier.....	13
2.2. Inntektsgivende arbeid.....	15
2.3. Fra skole til arbeid.....	17
2.4. Som unge flest.....	18
3. Hvor mange er inaktive og hvor mange er i full jobb?	22
3.1. Arbeidsmarkedsstatus.....	22
3.2. Samme stilling på arbeidsmarkedet som unge flest.....	25
3.3. Arbeid eller studier - ja takk, begge deler.....	29
4. Hvem er inaktive og hvem er i full jobb?	32
4.1. Ekteskap marginaliserer kvinner og integrerer menn?.....	32
4.2. Norsk kunnskaper er relevant.....	35
4.3. Utdanningsfaktorer.....	36
4.4. Venner uten innvandrerbakgrunn.....	39
4.5. Diskriminering.....	41
4.6. Arbeidsledighet.....	44
4.7. Samhørighet med Norge?.....	45
4.8. Forbehold om årsakssammenhenger.....	46
5. Oppsummering	48
5.1. Bred tilnærming.....	48
5.2. Hvor mange - og hvem - er på skole og i arbeid?.....	48
5.3. Hvor mange er inaktive og hvor mange er i full jobb?.....	49
5.4. Hvem er inaktive og hvem er i full jobb?.....	50
5.5. Implikasjoner av funn.....	51
Referanser og litteratur	53
Vedlegg A: Tabeller	53
Figurregister	56
Tabellregister	58

1. Innledning

Rapporten kartlegger forholdet til arbeidsmarkedet blant unge voksne med innvandrerforeldre og oppvekst i Norge, basert på intervjuundersøkelsen *Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn 2006*. Rapporten fokuserer på kjønnsforskjeller, og drøfter et knippe faktorer relatert til integrasjon og marginalitet i forhold til arbeid og skolegang. Rapporten måler arbeidsmarkedsstatus på måter som dels avviker fra, og som dermed utfyller, andre analyser som er gjort på området og det er lagt vekt på sammenhenger vi ikke har eller kan få fullgod kjennskap til fra registre.

1.1. Bakgrunn

Integrering er et uklart begrep, som ofte avgrenses til kun å handle om innpass på arbeidsmarkedet. Å være i utdanning likestilles gjerne med å ha arbeid når det er snakk om integrasjon av innvandrere. Inaktivitet på arbeidsmarkedet er derfor legitimt for dem som er under utdanning, i alle fall blant unge.

Syssettings- og utdanningssituasjonen til unge med innvandrerbakgrunn som har vokst opp og har hatt skolegangen i Norge er holdt fram som ”integreringens lakmestest” (Henriksen og Østby 2007). I St meld 49 Mangfoldsmeldingen (2003-2004) slås det fast at unge med innvandrerbakgrunn [...] *som voksne ikke skal ha systematisk dårligere levekår enn andre, og at de sosiale og økonomiske ulemper foreldrene kan ha fordi de har innvandret, ikke skal gå i arv til barna [...]*. I forbindelse med St. prp 1 (2007-2008) og dets vedlegg *Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen og mål for inkludering* har regjeringen videreført de høye målsetningene om gruppens deltakelse.

Innvandrerens barn født i Norge vil naturligvis preges av sine foreldre og deres bakgrunn, slik sosial og kulturell arv vil ha innflytelse for alle i Norge. Men dersom prosjektet om å integrere innvandrere skal være vellykket, må i alle fall grunnleggende forskjeller i levekår vis-a-vis majoritetsbefolkningen reduseres fra den innvandrete generasjonen til den eller de etterfølgende. Er ikke innvandrerens barn tilfredsstillende integrert, kan ikke integreringen av innvandrere sees som vellykket.

Vi imidlertid kan spørre om det er relevant og riktig å bruke begrepene ”integrasjon”, ”integret” og særlig ”å integrere” på en gruppe som *ikke er innvandrere*, men som er født og/eller har vokst opp i landet de skal ”integreres” i. Da denne rapporten i hovedsak handler om norskfødte med innvandrerforeldre - som kan ventes å være langt mer ”tilpasset norske forhold” og dette på langt flere områder enn personer som har innvandret til Norge i voksen alder - velger vi her å erstatte denne innvandrerrelaterte begrepsbruken med mer nøytrale uttrykk som *aktivitet, deltakelse, stilling og status*.

Analysen av offentlige registre har vist at norskfødte med innvandrerforeldre er mer aktive i arbeidslivet enn innvandrere i samme aldersgruppe, men at de deltar noe mindre enn unge generelt (Olsen 2006 og 2008). Videre vet vi at unge norskfødte med innvandrerforeldre er noe mer aktive enn ungdom generelt i høyere utdanning (Henriksen 2006, Støren 2005).

Analysen som hittil er gjort av undersøkelsen *Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn 2006* understøtter i grove trekk dette bildet. Undersøkelsen er en unik kilde idet den fanger opp sider ved unges arbeidsaktivitet som ikke kommer med i offentlige registre. Samtidig inneholder den unik informasjon om de fleste sider ved de unges liv, hverdag og virke. Levekårsundersøkelsen har med dette et stort potensial, særlig når det gjelder å identifisere sammenhenger, og bør derfor utnyttes langt mer enn hittil til analyse bla. av mulige forutsetninger for - og følger av - ulike former for deltakelse.

1.2. Formål og problemstillinger

Formålet med denne rapporten er å beskrive og analysere forhold knyttet til unge med innvandrerbakgrunn som vi ikke kjenner så godt, eller kan få innsyn i, fra registre. For eksempel mangler vi kunnskap om hvilke omstendigheter som innvirker på sjansen for at gruppen er i jobb, og hvilke konsekvenser det å være i arbeid kan ha for deltagelse på andre områder. Ved sitt potensial til å identifisere sammenhenger mellom aktivitet på arbeidsmarkedet og en rekke relevante forhold kan levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn bidra til nyttige oppklaringer på dette feltet.

De unges deltakelse kartlegges dels gjennom fremstillinger av andelen i ulike grupper som henholdsvis *går på skole/studerer* og som *har inntektsgivende arbeid*. Rapporten fokuserer på betydningen av kjønn og landbakgrunn, og sammenligner deltakelse og kjønnsforskjeller med unge generelt. Fordi unges aktivitet i arbeidslivet og på skolebenken endres med alder, spiller alder en sentral rolle i analysene.

Analysen legger videre vekt på to indikatorer på særlig svak og sterk deltakelse på arbeidsmarkedet; *heltidsarbeid* og *inaktiv*. Sistnevnte betegner dem som verken er i arbeid eller utdanning. Rapporten søker etter forhold som kan bidra til - eller påvirkes av - graden av deltakelse, for eksempel familieetablering, sosialt nettverk, norskkunnskaper, diskriminering, følelse av samhörighet med Norge og utdanningsrelaterte faktorer som skoleopphold i foreldrenes opprinnelsesland, morsmålsundervisning og skolefaget norsk som annet språk (NOA).

Rapporten skal også sammenligne arbeidsmarkedsstatus og kjønnsforskjeller med ungdom generelt.

1.3. Hovedkilde, avgrensninger og definisjoner

Rapporten bygger i hovedsak på analyser av intervjuundersøkelsen *Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn 2006*. I rapporten omtales denne undersøkelsen som levekårsundersøkelsen for unge med innvandrerbakgrunn eller bare levekårsundersøkelsen.

16-25 åringer med bakgrunn fra Pakistan, Vietnam og Tyrkia

Undersøkelsen er basert på intervjuer med et utvalg på 870 unge i alderen 16-25 år som enten er født i Norge eller som innvandret til Norge før de fylte 6 år og hvor begge foreldre er født i Pakistan, Tyrkia eller Vietnam. Utvalget kaller vi gjennom rapporten dels "ungdommene" eller "de unge".

Tre av fire er norskfødte - en av fire er tidliginnvandrere

Flertallet av ungdommene, tre av fire, er født i Norge av foreldre som har innvandret fra de nevnte landene. Den andre firedelen, som har innvandret (selv) før skolealder, kalles gjerne tidliginnvandrere (Løwe 2008). Undersøkelser har vist at det kun er små forskjeller mellom tidliginnvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med samme landbakgrunn (Løwe 2008, Henriksen 2009). For eksempel deltar de to gruppene omtrent i samme grad på arbeidsmarkedet. Samtidig skiller tidliginnvandrerne seg både på dette og andre områder markant fra unge innvandrere som innvandret etter seksårsalderen (og som ikke er representert i *Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn 2006*). Fordi tidliginnvandrere ikke skiller seg fra norskfødte på relevante områder, vil vi i denne rapporten ikke skille mellom disse to gruppene.

Hva ble ungdommene intervjuet om?

Levekårsundersøkelsen omfatter et bredt utvalg spørsmål som gir et godt innblikk i de unges status på arbeidsmarkedet på intervjutidspunktet. Samtidig inneholder undersøkelsen informasjon om en rekke sider ved ungdommenes bakgrunn og hverdag. Undersøkelsen kan med dette gi oss bred og unik innsikt i relevante

kjennetegn hos unge med ulik grad av tilknytning til arbeidsmarkedet. Konkrete spørsmål gjengis i de kapitler der dette er aktuelt. Hele spørreskjemaet er gjengitt i Gulløy (2008).

Representativitet

I levekårsundersøkelsen for unge med innvandrerbakgrunn er det utelukkende unge med bakgrunn fra Pakistan, Vietnam og Tyrkia som er intervjuet. Dermed blir resultatene i denne rapporten ikke representative for *alle* unge med innvandrerbakgrunn. I Norge finnes det også mange unge som har innvandrerbakgrunn fra andre land, for eksempel India, Marokko, Chile og Iran (Henriksen 2007, Blom og Henriksen 2008). De tre landene Pakistan, Vietnam og Tyrkia ble valgt fordi de representerer flest etterkommere i Norge i dag, noe som dels har sammenheng med at innvandrere fra disse landene var tidlig ute med å etablere seg her i landet (Kjelstadli 2003). Lavekårsundersøkelsen er derfor representativ for de *tre største* gruppene av norskfødte med innvandrerforeldre (tidligere kalt «andregenerasjonsinnvandrere» eller «etterkommere») i Norge i dag. Videre er andelen som innvandret til Norge før de fylte 6 år høyest fra to av landene som er med i utvalget, nemlig Pakistan og Vietnam (Blom og Henriksen 2008).

Vekting

Tabell 1.1 gir en oversikt over utvalget og antallet i befolkningen. Fordi det var et mål å oppnå et tilstrekkelig analysegrunnlag også for unge med tyrkisk og vietnamesisk bakgrunn, ble det i utgangspunktet trukket ut like mange potensielle intervjudeltakere fra hvert land. Sammen med det ulike frafallet gjør dette at landenes innbyrdes representasjon i nettoutvalget avviker ganske mye fra den reelle fordelingen mellom landgruppene i utvalget. Derfor har vi i analysene i denne rapporten valgt å vekte de tre nasjonalitetene slik at de oppnår riktig innbyrdes representasjon. Vektene brukes i alle analyser *der landene behandles under ett*. Vektene i Tabell 1.1 kompenserer både for ulik trekkesannsynlighet og for ulikt frafall landene imellom. Mer om dette i Løwe (2008) og Gulløy (2008).

Tabell 1.1. Utvalgets størrelse, frafall, og vekting, etter landbakgrunn. Antall og prosent

	Alle	Landbakgrunn		
		Pakistan	Vietnam	Tyrkia
Bruttoutvalg (antall trukket ut for intervju)	1 500	500	500	500
Nettoutvalg (antall fullførte intervjuer, N) ¹	870	231	362	277
Frafall (nettoutvalg som prosentandel av bruttoutvalg etter avgang)	39	50	26	42
Andel av nettoutvalg (prosent)	100	27	42	32
Antall i befolkningen (register per 31.12.2005) ²	7 025	4136	1697	1192
Landenes reelle andel av landgruppene som er med i målgruppen (prosent)	100	59	24	17
Vekt som kompenserer for stratifisering og frafall .	100	2,217387	0,580559	0,532929

¹ Differansen mellom nettoutvalg og bruttoutvalg skyldes dels at personer nektet å svare eller var utilgjengelige for intervju av andre årsaker (frafall). I tillegg kommer avgang, det vil si personer som etter at utvalget er trukket viser seg ikke å tilhøre målgruppen for undersøkelsen fordi de er døde eller bosatt i utlandet/på institusjon. Avgangen i denne undersøkelsen utgjorde i alt 71 personer

² Antallet i totalpopulasjonen skiller seg fra trekkegrunnlaget for undersøkelsen, som omfatter antallet unge med bakgrunn fra de tre landene i utvalgte kommuner. I utgangspunktet er alle kommuner med mer enn 1 prosent av målpopulasjonen inkludert i trekkegrunnlaget, men dette er tillempet hensyn til kostnadene ved intervjuing og praktisk gjennomføring. I alt bor 81 prosent av totalpopulasjonen i trekkekommunene (se Gulløy 2008).

Skjevheter?

Vi må ta høyde for at ungdommene som er blitt intervjuet, på enkelte relevante områder *kan* skille seg fra dem det ikke ble oppnådd intervju med. Dersom enkelte (for eksempel ressursvake/ressurssterke) grupper er under- eller overrepresentert uten at vi vet det og tar hensyn til det, vil resultatene gi et misvisende bilde av virkeligheten. Da frafallet i denne intervjuundersøkelsen er på hele 39 prosent (Tabell 1.1), kan denne feilkilden være særlig utslagsgivende. Når vi sammenligner med andre utvalgsundersøkelser, der lignende eller tilsvarende grupper også er feilrepresentert, vil skjevhetene dels utlignes og får dermed mindre betydning for resultatene av sammenligningen.

Beregningsgrunnlag

Antallet intervjuobjekter i de viktigste undergruppene (etter alder, kjønn og landbakgrunn) i Levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn og i den generelle Levekårsundersøkelsen 2005 (tverrsnitt) er vist i tabell Tabell A.3 på side 55.

1.4. Andre kilder, sammenligningsgrunnlag

Rapporten baseres også på opplysninger fra Statistisk sentralbyrås generelle levekårsundersøkelser, samt undersøkelsen Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006. Disse tjener som sammenligningsgrunnlag der de unges situasjon relateres til henholdsvis (hele) befolkningen og (andre) innvandrere.

Levekårsundersøkelsen 2005, tverrsnitt

Med ”alle unge”, ”unge generelt” og ”unge flest” mener vi personer i alderen 16-25 år i hele befolkningen. Opplysningene om denne gruppen er her hentet fra Statistisk sentralbyrås generelle levekårsundersøkelse *Levekårsundersøkelsen 2005, tverrsnitt* (også kalt ”Samordnet levekårsundersøkelse 2005 – tverrsnittsundersøkelsen”). I denne undersøkelsen har vi ikke skilt ut dem med innvandrerbakgrunn. Dette er heller ikke nødvendig da flertallet av befolkningen ikke har innvandrerbakgrunn. Likheter og ulikheter mellom unge med innvandrerbakgrunn og unge generelt vil indikere tilsvarende likheter og *enda tydeligere* forskjeller mellom unge med innvandrerbakgrunn og unge *ellers*. Dette fordi unge med innvandrerbakgrunn selvfølgelig påvirker mønstrene i den generelle levekårsundersøkelsen. Mønstrene vil avvike mindre fra Levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn, avhengig av andelen gruppen av unge med innvandrerbakgrunn her utgjør.

Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006

Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006 (også kalt ”hovedutvalget”) er en større undersøkelse enn Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn 2006 (også kalt ”tilleggsutvalget”) i og med at langt flere landbakgrunner er representert (Blom og Henriksen 2008). Antallet 16-25 åringer som innvandret etter 6-årsdagen fra Pakistan, Tyrkia og Vietnam i Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006 er dessverre for lite til å utgjøre et statistisk forsvarlig sammenligningsgrunnlag. Der vi refererer til denne undersøkelsen, ser vi derfor tvert imot på innvandrere som er *eldre* enn 25 år og som bla. omfatter de unges foreldregenerasjon.

1.5. Metode og begrensninger

Denne rapporten baseres stort sett på sammenligninger av grupper basert på bivariate og trivariate fordelinger. Multivariat analyse benyttes også, men det er ikke rom for noen utstrakt bruk av spesifiserte modeller innenfor denne rapportens ramme.

Sammenligning av grupper - fare for feilslutninger

For hoveddelen av rapportens fremstilling gjelder at sammenhenger mellom to variable (faktorer) kan skyldes forskjeller langs en annen og kanskje viktigere (felles bakenforliggende) variabel. Denne typen begrensning i tallenes utsagnskraft utdypes i avsnitt 4.8 på side 46.

Alder som nøkkelvariabel

Det skjer betydelige endringer i forhold til arbeid og skolegang/utdanning gjennom livsløpet. Disse endringene er særlig konsentrert til aldersfasen 16-25 år, som er i fokus i denne rapporten. Alder spiller derfor en nøkkelrolle i analysene. Vi skal dels se hvordan status på arbeidsmarkedet varierer med alder. Dels vil vi kontrollere at alder ikke spiller inn og skaper skinnsammenhenger når vi sammenligner ulike grupper. Sist men ikke minst er det flere yngre enn eldre i utvalget, noe som bidrar til at forhold som hovedsakelig eller utelukkende gjelder de yngste vil prege resultatene for utvalget sett under ett. Derfor er det ofte nyttig å gjøre analyser for yngre og eldre ungdommer hver for seg.

Tverrsnitt – ikke endring over tid/med alder

De aldersbetingete tallene i rapporten er ikke basert på observasjon av utvikling over tid, men på ett tidspunkt, og gir kun et tverrsnittsbilde av de ulike aldersgruppene. Da vi ikke følger personer eller kohorter/generasjoner over tid (gjennom livsløpet/ungdomstiden), er det *forskjellige fødselskohorter* som representerer de ulike aldrene i utvalget. Vi vet ikke om og i hvilken grad aldersrelaterte mønstre vil endre seg over tid, og vi vet derfor ikke om bildet er det samme om noen år.

Kan ikke sammenligne med innvandrere

Det er som nevnt ikke mulig å sammenligne ungdommene med innvandrere i samme aldersgruppe i den større undersøkelsen Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006 (se side 11). Vi har derfor valgt å sammenligne de unge med *eldre* innvandrere. I den grad selv bare litt eldre innvandrere har avvikende adferd i forhold til arbeidsmarked og utdanningsinstitusjoner, vil vi imidlertid ikke kunne vite om dette helt eller delvis skyldes at de er i en annen (alder og) livsfase. Vi kan dermed ikke si noe sikkert om "effekten" av å ha vokst opp i Norge.

1.6. Resultater fra tidligere analyser

Statistisk sentralbyrå har tidligere gjennomført analyser av Levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn som berører problemstillingene i denne rapporten. Analysene er presentert i SSB-rapporten "Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn" (Løwe 2008), i SSB-notatet "Unge som innvandret før skolealder – hvor like er de norskfødte med innvandrerforeldre?" (Henriksen 2009) og i artikkelen "Unge oppvokst i Norge med innvandrerforeldre: Mer "norske" enn eldre innvandrere?" i Samfunnsspeilet nr 4/2009 (Løwe 2009b).

Betydelige forskjeller mellom land og kjønn

Rapporten *Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn. Unge oppvokst i Norge med foreldre fra Pakistan, Tyrkia og Vietnam* viser at nær to av tre unge med innvandrerforeldre går på skole eller studerer, kvinner noe oftere enn menn, og at dette er som blant unge ellers. Rapporten slår videre fast at andelen som har arbeid er på høyde med tilsvarende andel blant andre unge. Det er naturlig nok store forskjeller mellom aldersgrupper, da de yngste oftere går på skole og de eldste oftere er i jobb – i likhet med det vi finner blant unge generelt. Rapporten antyder også at det til dels er klare forskjeller mellom de tre landene, og at det for visse landgrupper er en tradisjonell kjønnsforskjell i andelen som har arbeid (Løwe 2008).

Tidliginnvandrere og norskfødte er relativt like

Notatet *Unge som innvandret før skolealder – hvor like er de norskfødte med innvandrerforeldre?* viser at forskjellene mellom tidliginnvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er liten. For eksempel deltar de to gruppene omtrent i samme grad på arbeidsmarkedet. Samtidig skiller tidliginnvandrerne seg her markant fra unge innvandrere som innvandret etter seksårsalderen. Det er bl.a. på bakgrunn av disse funnene vi har valgt å ikke skille mellom de to gruppene i utvalget (Henriksen 2009).

Ikke mer "norske" enn foreldregenerasjonen

Artikkelen *Unge oppvokst i Norge med innvandrerforeldre: Mer "norske" enn eldre innvandrere?* (Løwe 2009b) viser at unge med innvandrerbakgrunn har bedre ferdigheter i norsk og at de oftere har gode "norske" venner enn eldre innvandrere. Samtidig er flertallet vel så flinke i foreldrenes morsmål som i norsk, og andelen uten norske venner øker med alder. Artikkelen påpeker dessuten at de unge er på linje med eldre innvandrere blant annet når det gjelder samliv, religiøst engasjement, erfaringer med diskriminering og følelse av samhørighet med Norge.

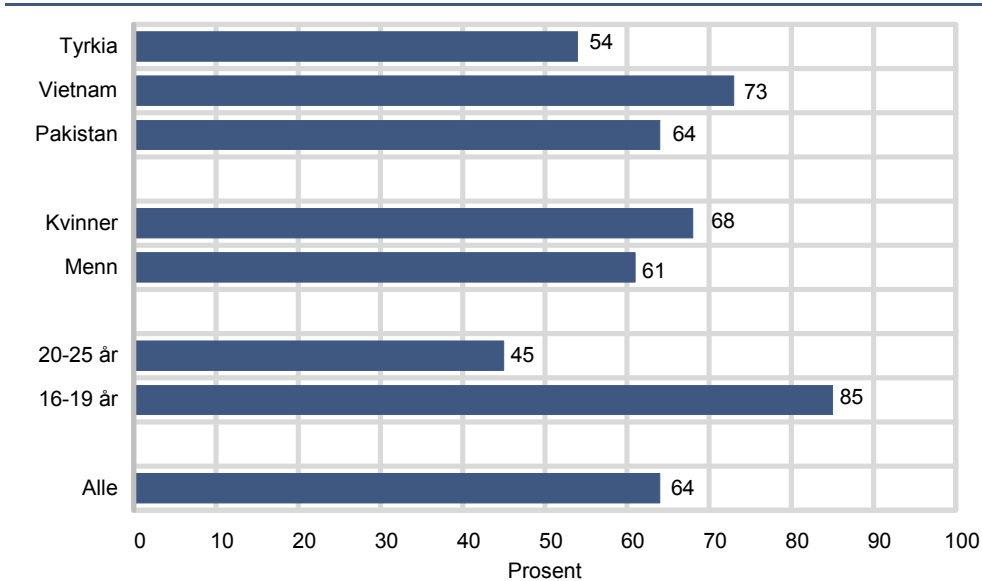
2. Hvor mange - og hvem - er på skole og i arbeid?

I dette kapitlet spør vi hvor mange unge med innvandrerbakgrunn som har inntektsgivende arbeid og hvor mange som går på skole eller studerer. Kapitlet behandler innledningsvis disse aktivitetene helt uavhengig av hverandre slik at andelene dels er overlappende i den grad de unge kombinerer arbeid og utdanning. Vi viser hvordan andelene varierer med alder og avdekker forskjeller mellom kjønnene og de tre landbakgrunnene i utvalget. Kjønnsforskjeller både mellom unge med ulik landbakgrunn og mellom unge med innvandrerbakgrunn og unge generelt, analyseres. Her ser vi dels etter samspill mellom kjønn og alder, med andre ord spør vi om det er *forskjell* på kjønnsforskjellene mellom aldersgrupper.

2.1. Skolegang/studier

For aldersgruppen som er under lupen i denne rapporten er det lite hensiktsmessig å se på aktivitet på arbeidsmarkedet før vi vet noe om gruppens adferd og status på utdanningsarenaen. De yngste i utvalget er for unge til at det kan forventes at de har arbeid overhodet. Dessuten bedrer utdanning mulighetene for at man senere kommer i jobb (men er ingen garanti for dette, jfr Henriksen 2008). Vi skal derfor innledningsvis gi en oversikt over ungdommenes bruk av utdanningsinstitusjonene med utgangspunkt i svarfordelingen på et spørsmål om man *går på skole eller studerer minst 10 timer per uke*, som ble stilt til alle. Vi vil ikke skille mellom skole og studier, og unngår betegnelsen ”under utdanning”.

Figur 2.1 Andel som går på skole eller studerer (minimum 10 timer per uke) blant unge med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn, kjønn og aldersgruppe. Prosent

To av tre går på skole eller studerer, men alder er avgjørende

Alt i alt bekrefter nær to av tre (64 prosent) av ungdommene i utvalget at de går på skole eller studerer minst 10 timer per uke. Figur 2.1 viser svarfordelingen betinget av landbakgrunn, kjønn og alder. Andelen som går på skole er naturlig nok, som en følge av den obligatoriske grunnskolen, svært mye høyere blant de yngste enn blant de eldste. Figur 2.1 viser at nær ni av ti i den yngre halvdel av utvalget går på skole eller studerer, mot knapt fem av ti av den eldre. Den aldersdetaljerte fremstillingen i Figur 2.10 viser at samtlige av 16-åringene går på skolen, mot en av fire av 25-åringene.

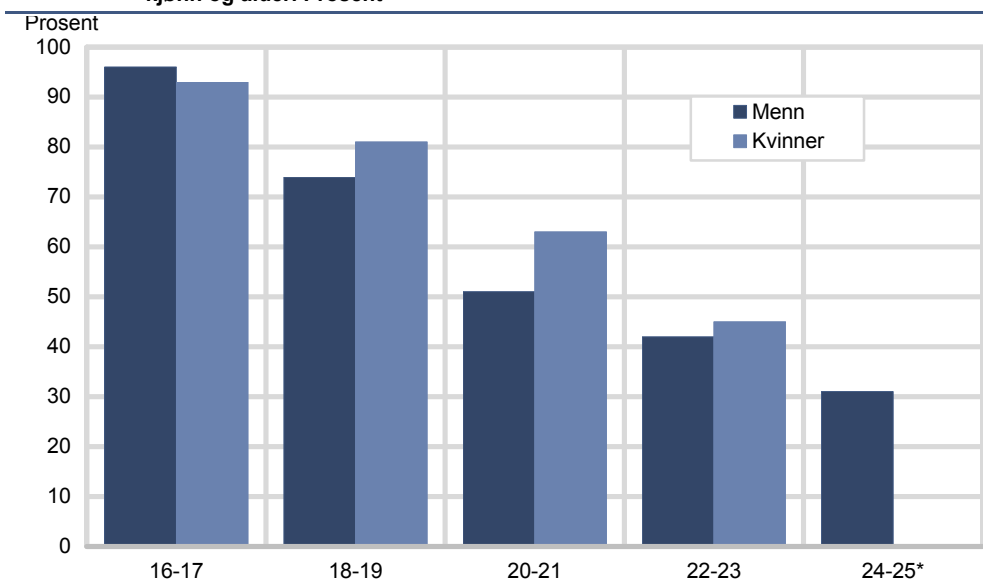
Unge med tyrkisk bakgrunn sjeldnere på skole enn andre

Vi ser at andelen som går på skole eller studerer er klart lavest blant unge med tyrkisk bakgrunn (54 prosent) og høyest blant dem med vietnamesisk bakgrunn (73 prosent), med unge med pakistansk bakgrunn midt imellom (64 prosent). Forskjellen mellom unge med bakgrunn fra Tyrkia og Vietnam er dermed betydelig.

Kjønnsforskjell i kvinners favør

Levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn viser videre at unge kvinner i utvalget oftere går på skole eller studerer enn unge menn, som i befolkningen ellers. Kjønnsforskjellen varierer imidlertid med alder og, som vi skal se, med landbakgrunn. Figur 2.2 antyder at kjønnsforskjellen i kvinners favør er størst i de midlere aldergrupper i utvalget. Det er dessverre så få 24-25-årige kvinner i utvalget at andelen som går på skole eller studerer blant disse blir for usikker til at den kan vises.

Figur 2.2 Andel som går på skole eller studerer blant unge med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og alder. Prosent

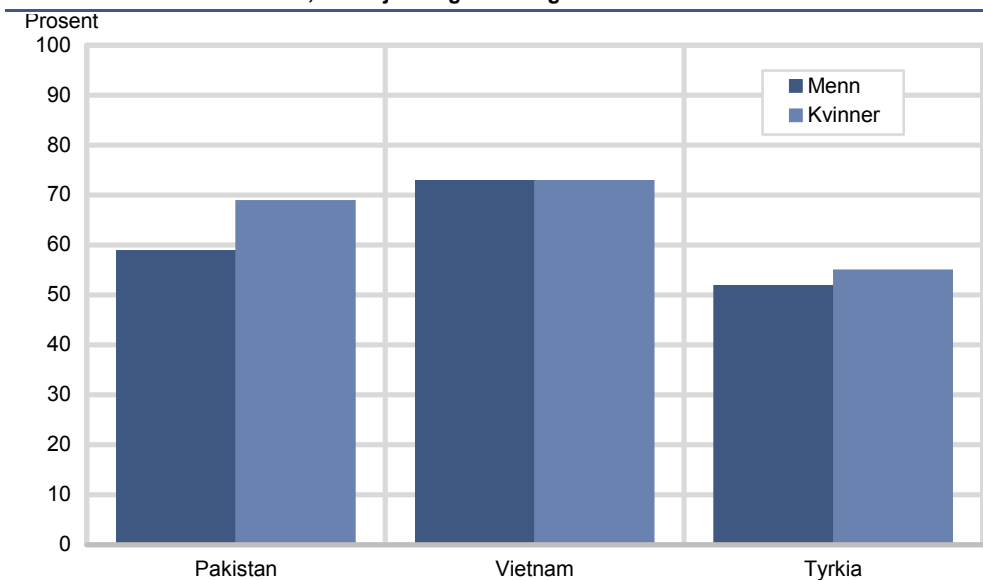

*Det er for få 24-25-årige kvinner i utvalget til at en generaliserbar andel her kan estimeres

Kvinner studerer oftere enn menn blant unge med pakistansk bakgrunn

I utvalget til levekårsundersøkelsen er det blant dem med pakistansk bakgrunn kvinner har en klart større tilbøyelighet til å sitte på skolebenken enn menn (Figur 2.3). At kvinnene i utvalget sett under ett har en høyere tilbøyelighet til å gå på skole skyldes dermed først og fremst kjønnsforskjellen blant dem med pakistansk bakgrunn. Vi finner imidlertid ingen kjønnsforskjell i andelen på skolebenken blant 16-19-åringer med pakistansk bakgrunn – kvinnes overrepresentasjon gjelder bare hos eldre ungdommer i denne landgruppen. Blant 16-19-åringer med tyrkisk bakgrunn finner vi imidlertid at jentene i utvalget i større grad sitter på skolebenken enn gutter med samme landbakgrunn.

Figur 2.3 Andel som går på skole eller studerer blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 16-25 år, etter kjønn og landbakgrunn. Prosent

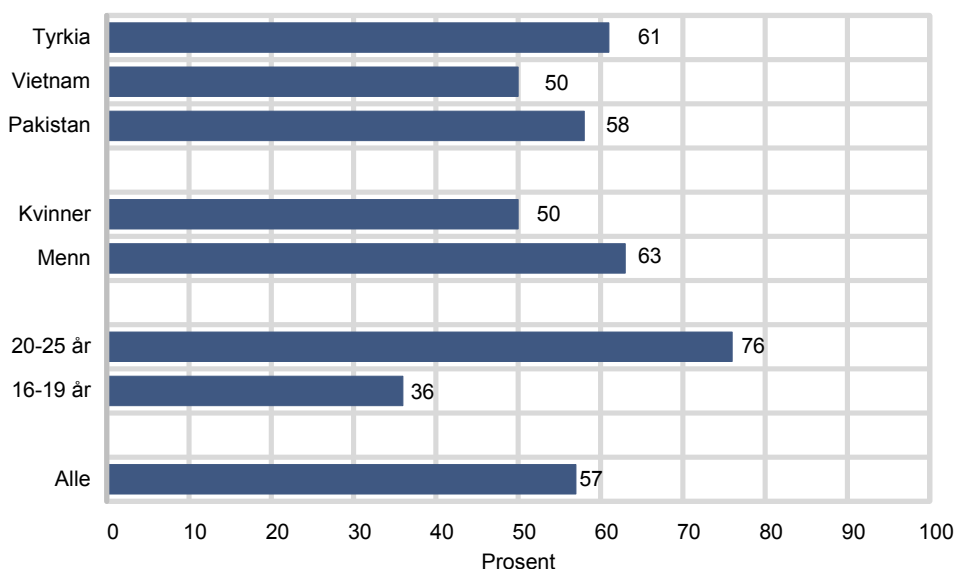
2.2. Inntektsgivende arbeid

Vi er nå kommet til rapportens hovedtema: inntektsgivende arbeid. I dette avsnittet er vi kun opptatt av om de unge har arbeid, uansett - eller med svært beskjedne krav til - arbeidstid. Vi regner at de unge "har arbeid" selv om de går på skole eller studerer i tillegg, og uansett om de "bare" er på sysselsettingstiltak.

Spørsmålsformuleringer og definisjoner

Opplysningene om de unge har arbeid er i dette kapitlet basert på deres svar på følgende spørsmål: *Utførte du inntektsgivende arbeid av minst 1 times varighet i forrige uke?* Alle som her svarte nei, ble stilt oppfølgingsspørsmålet *Har du inntektsgivende arbeid som du var midlertidig borte fra eller hadde fri fra i forrige uke?* Dem dette gjaldt, regner vi også for å ha inntektsgivende arbeid. Det ble i intervjuet presisert at *Som inntektsgivende arbeid regner vi også arbeid som familiemedlem uten fast avtalt lønn i forretning eller familiebedrift.* Gjennom intervjuerinstruksen ble intervjuerne dessuten informert om at sysselsettingstiltak skal regnes med (Gulløy 2008). Vi måler dermed om man er på tiltak eller vanligvis har arbeid, uavhengig av hvor mye eller lite man arbeider eller tjener. Figur 2.4 gir en oversikt over hvor mange unge med innvandrerbakgrunn dette gjelder.

Figur 2.4 Andel med inntektsgivende arbeid (minimum 1 time per uke) blant unge i alderen 16-25 år med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn, kjønn og aldersgruppe. Prosent

I alt har tre av fem inntektsgivende arbeid

På bakgrunn av spørsmålene som ble stilt i levekårsundersøkelsen kan vi beregne at nær tre av fem, 57 prosent, har arbeid. Det må understrekes arbeidsdefinisjonen her er vid blant annet fordi de med arbeidstid helt ned til én time per uke inkluderes. Dette er et langt mindre strengt krav til tidsbruk enn for det å gå på skole/studere, der det kreves at denne aktiviteten utgjør minst 10 timer per uke.

Få arbeider i familiebedrift uten fast avtalt lønn

Av dem som har inntektsgivende arbeid arbeider mer enn en av tre i et personlig eid firma, mens nesten halvparten arbeider i "et aksjeselskap, organisasjon eller lignende". Resten jobber i stat eller kommune, herav 8 prosent i kommunal, 8 prosent i statlig og 1 prosent i fylkeskommunal virksomhet. Svært få, i alt 2 prosent, av unge med innvandrerbakgrunn som har arbeid (og 1 prosent av alle unge med innvandrerbakgrunn) arbeider uten fast avtalt lønn i en familiebedrift. Slikt arbeid er vanligst blant de yngste. Om lag 7 prosent av unge menn i alderen 16-19-år som har arbeid, arbeider uten fast avtalt lønn i en familiebedrift, mot 2 prosent av kvinnene i samme alder.

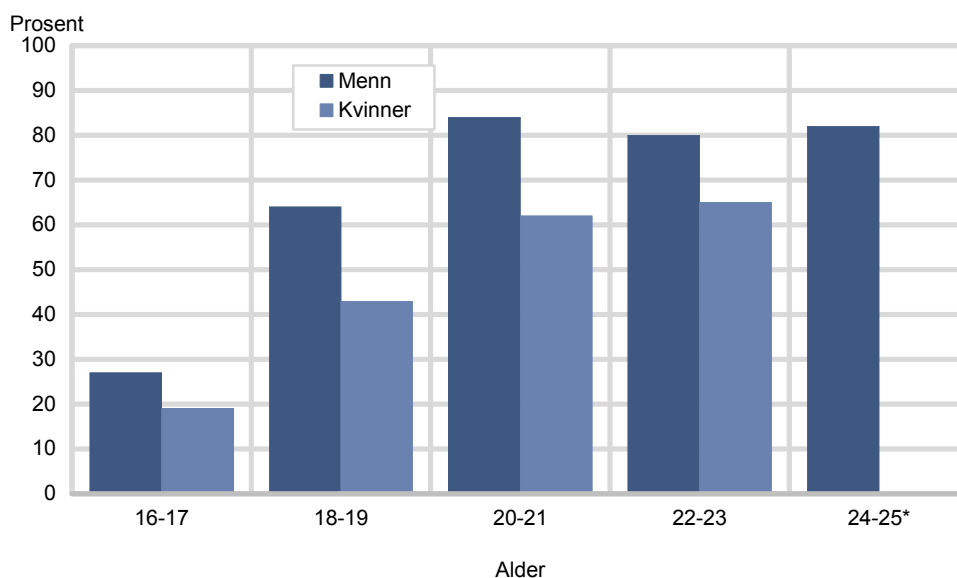
Moderate forskjeller mellom kjønn og etter landbakgrunn

Figur 2.4 gir en oversikt over andelen som har arbeid blant unge med innvandrerbakgrunn, etter kjønn, alder og landbakgrunn. Når vi ser utvalget under ett, er det ikke stor forskjell mellom kjønnenes aktivitet på arbeidsmarkedet. Knappt to av tre unge menn har inntektsgivende arbeid mot en av to kvinner. Som vi ser er det heller ikke noen betydelige forskjeller mellom de tre landbakgrunnene. Unge med bakgrunn fra Vietnam oppgir riktignok litt sjeldnere at de har inntektsgivende arbeid enn unge med bakgrunn fra Pakistan og Tyrkia.

Alder er avgjørende

Alder er naturligvis en vesentlig faktor når vi ser på aktivitet på arbeidsmarkedet idet andelen med inntektsgivende arbeid vokser kraftig med økende alder. I aldersgruppen 20-25 år har tre av fire arbeid, mot vel en av tre i alderen 16-19 år. Sett i et livsløpsperspektiv er sannsynligheten for at unge med innvandrerbakgrunn går på skole eller studerer større enn at de ikke gjør det inntil de når 21-års alderen. Figur 2.5 (og Figur 2.7 og Figur 2.11) viser samtidig at økningen i andelen med arbeid avtar, og at andelen flater ut, etter 20-års alderen. Dette gjelder i alle fall blant menn. Det er for få 24-25-årige kvinner i utvalget til at en generaliserbar andel for disse kan estimeres, og gruppen er derfor utelatt i Figur 2.5.

Figur 2.5 Andel med inntektsgivende arbeid blant unge med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og alder. Prosent

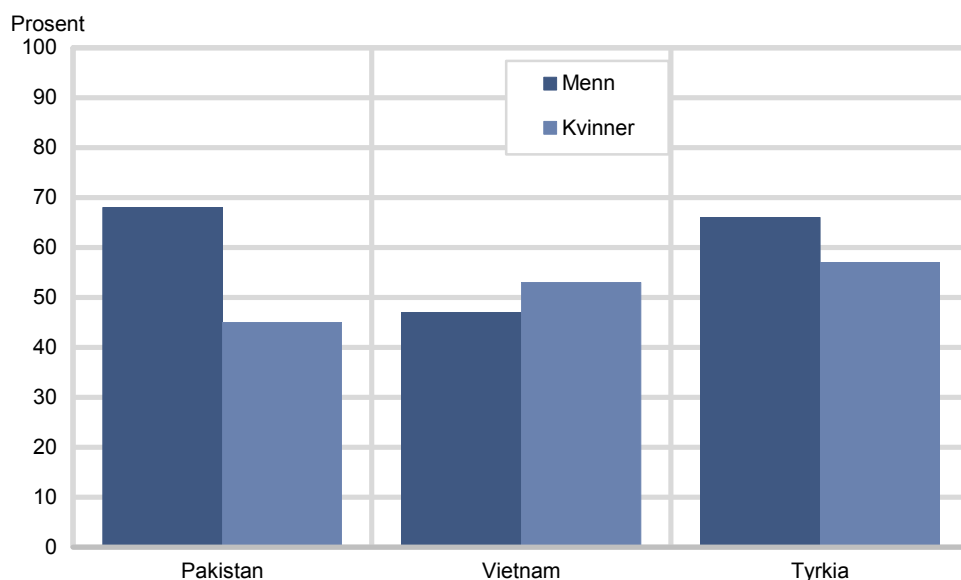

*Det er for få 24-25-årige kvinner i utvalget til at en generaliserbar andel her kan estimeres

Betydelig forskjell mellom unge menn og kvinner - med pakistansk bakgrunn

Figur 2.6 viser at kjønnsforskjellen i andelen som har arbeid varierer sterkt mellom de tre landene. Det er først og fremst blant unge med pakistansk bakgrunn en tradisjonell kjønnsforskjell der menn er mer aktive enn kvinner på arbeidsmarkedet kommer til syne. Mens drøyt to av tre menn med pakistansk bakgrunn i alderen 16-25 år har arbeid, gjelder dette knapt annenhver kvinne. Blant unge med tyrkisk og blant unge med vietnamesisk bakgrunn er det ingen signifikant kjønnsforskjell.

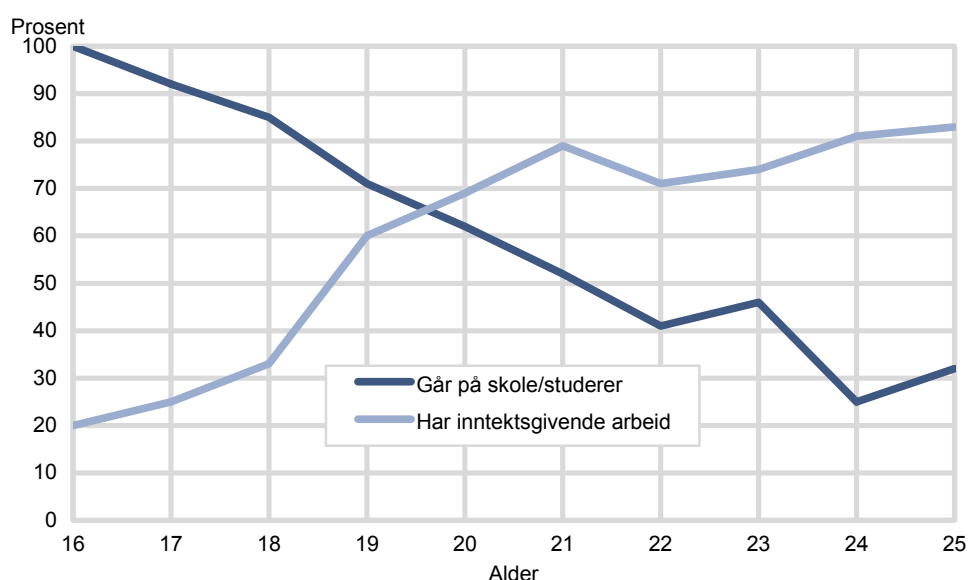
Figur 2.6 Andel med inntektsgivende arbeid blant unge i alderen 16-25 år med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og landbakgrunn. Prosent

2.3. Fra skole til arbeid

Vi skal nå se nærmere på hvordan deltakelse i henholdsvis utdanningsystemet og arbeidslivet varierer med alder. Aldersintervallet 16-25 år omfatter en viktig del av *etableringsfasen* der overgangen fra utdanning til arbeidsliv er en vesentlig komponent i tillegg til – og som en forutsetning for – både familieetablering og boligetablering. Den grunnleggende aldersbetingete overgangen fra skole til arbeid blant de unge er viktig å ha i mente når vi skal vurdere andre (og mer eller mindre aldersrelaterte) faktorerens betydning for de unges arbeidsmarkedsstatus. Ellers kan vi uforvarende forledes til å trekke gale slutninger om ulike sammenhenger.

Figur 2.7 Andel som går på skole eller studerer og andel som har inntektsgivende arbeid blant unge med innvandrerbakgrunn, etter alder. Prosent

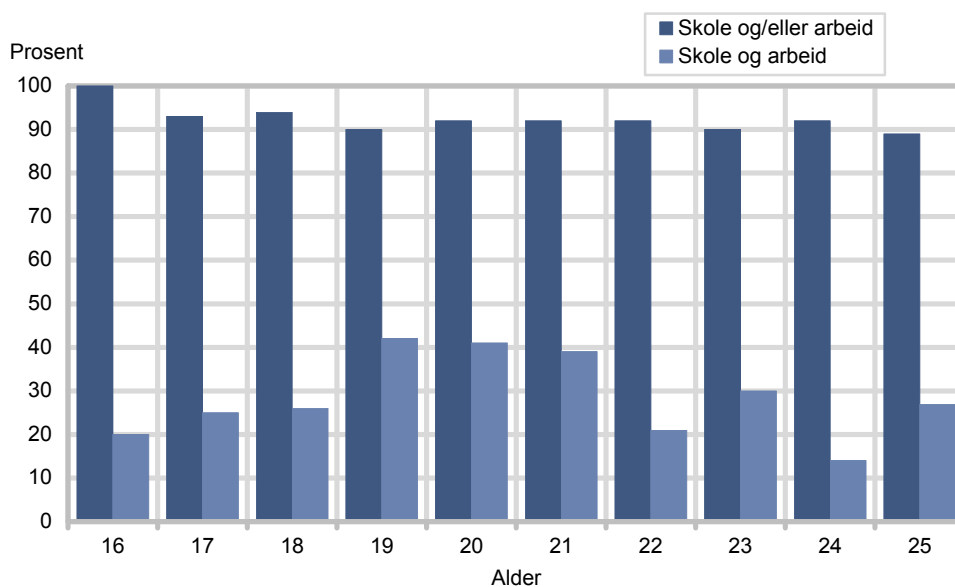

Arbeid vanligere enn skole fra 20-årsalderen

For ungdommene sett som gruppe erstattes skolegang og studier gradvis av arbeid i løpet av 10-årsperioden mellom 16 og 25 år. Som vi ser av (de kryssende linjene i) Figur 2.7 er sjansen for at man har arbeid større enn sjansen for at man går på skole eller studerer blant unge som har passert 20-års alderen. Sannsynligheten for at

man går på skole eller studerer er større enn sannsynligheten for at man har arbeid til og med 19-års alderen. Andelen i ulike aldre som både går på skole og har arbeid, og som gjør en av delene, er vist i Figur 2.8. Vi ser at det å kombinere skole og arbeid er mest utbredt blant 19-21-åringene. Andelen som går på skole og/eller har arbeid varierer i liten grad med alder. Med unntak av 16-åringene, hvorav samtlige sitter på skolebenken, finner vi at godt og vel ni av ti går på skole og/eller har arbeid uansett alder. Gruppen som *verken* har arbeid eller går på skole/studerer, og unge i andre kombinasjoner av arbeid og skole, ser vi nærmere på i kapitlene 3 og 4.

Figur 2.8 Andel som går på skole/studerer og/eller som har inntektsgivende arbeid blant unge med innvandrerbakgrunn, etter alder. Prosent

2.4. Som unge flest

Statistisk sentralbyrås registerbaserte utdanningsstatistikk viser at andelen unge med innvandrerbakgrunn som er i utdanningssystemet er på høyde med tilsvarende andel i befolkningen generelt (Henriksen 2006). Analyser basert på register har imidlertid konkludert med at unge norskfødte med innvandrerforeldre og tidliginnvandrete har noe lavere sysselsettingsandel enn annen ungdom, særlig blant de yngste (Olsen 2006). Vi skal se hvilket inntrykk en sammenligning mellom Levekårsundersøkelsen for unge med innvandrerbakgrunn og tilsvarende intervjubaserte opplysninger fra den generelle Levekårsundersøkelsen 2005 gir av disse likhetene og forskjellene.

Andelen med arbeid for høy?

Levekårsundersøkelsen for unge med innvandrerbakgrunn gir uttrykk for en noe høyere andel med inntektsgivende arbeid enn i registrene. Dette kan dels ha sammenheng med at registeranalysene også inkluderer andre land enn Pakistan, Vietnam og Tyrkia, og kanskje at ikke alt betalt arbeid er kommet med i registrene. Andelen med arbeid i levekårsundersøkelsen kan dessuten være for høy i den grad de som er i arbeid er overrepresentert i utvalget til denne. Dette problemet reduseres når vi sammenligner med den generelle Levekårsundersøkelsen 2005 hvor det er grunn til å tro at tilsvarende utvalgsskjevheter gjør seg gjeldende (Løwe 2008).

Få unge med innvandrerbakgrunn (bare) i førstegangstjeneste

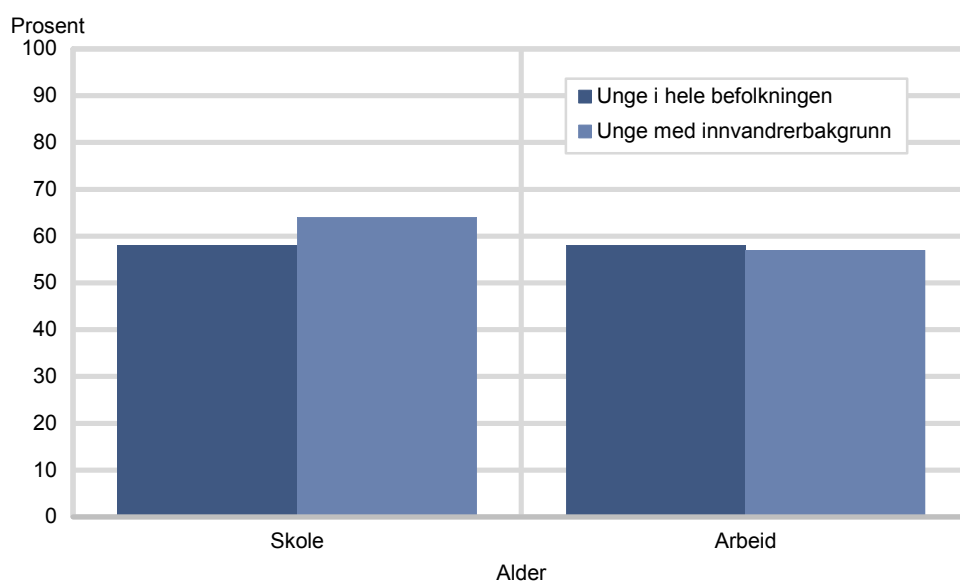
Avhengig av hvilket perspektiv man måtte ha kan det være relevant å ta høyde for at unge menn kan være inne til førstegangstjeneste. Særlig gjelder dette 18-, 19 og 20 åringer. De som svarer ja på spørsmål om de "er inne til 1.-gangs militær eller sivilteneste" er i rapporten - rett nok - *verken regnet med i gruppen som har arbeid*

eller som går på skole/studerer. Knappt 1 prosent av unge menn med innvandrerbakgrunn er i førstegangstjeneste uten arbeid eller skole/studier i tillegg. Blant 18 og 19 åringer er andelen 1 prosent mot 5 prosent av 20-åringene.¹ Andelen er betydelig lavere enn i utvalget til den generelle Levekårsundersøkelsen 2005, der hele en av fire mannlige 19-åringer og 4-5 prosent av mannlige 18- og 20-åringer er (bare) i førstegangstjeneste. I andre aldersgrupper er andelen svært små, og regnet blant alle unge menn i alderen 16-25 år med innvandrerbakgrunn er i gjennomsnitt 3 prosent (bare) i førstegangstjeneste. I den grad noen kombinerer tjenesten med arbeid eller studier kommer disse i tillegg.² Andelen i førstegangstjeneste i levekårsundersøkelsene er neppe representativ da gruppen nok kan være vanskelig å rekruttere til intervju. Andelen kan likevel være nyttige å ha i mente flere steder i rapporten, særlig ved aldersbetingete analyser av unges aktivitet og der vi retter oppmerksomheten mot dem som verken har arbeid eller går på skole/studerer. Dersom vi hadde regnet dem som er i 1.-gangs militær eller siviltjeneste som å være i arbeid ville unge med innvandrerbakgrunn kommet relativt dårligere ut, men utslagene vil bare være signifikante for menn i 19-årsalderen.

Vel så ofte på skolebenken og like ofte i arbeid

Når vi sammenligner levekårsundersøkelsen for unge med innvandrerbakgrunn med hva unge i tilsvarende alder har svart på de samme spørsmålene i den generelle Levekårsundersøkelsen 2005, finner vi at unge med innvandrerbakgrunn alt i alt sitter *vel så* ofte på skolebenken og er *like* aktive på arbeidsmarkedet som andre unge (Figur 2.9).

Figur 2.9 Andel som har inntektsgivende arbeid eller som går på skole eller studerer blant unge med innvandrerbakgrunn og blant alle unge, i alder 16-25 år. Prosent

Unge med innvandrerbakgrunn utmerker seg uansett alder

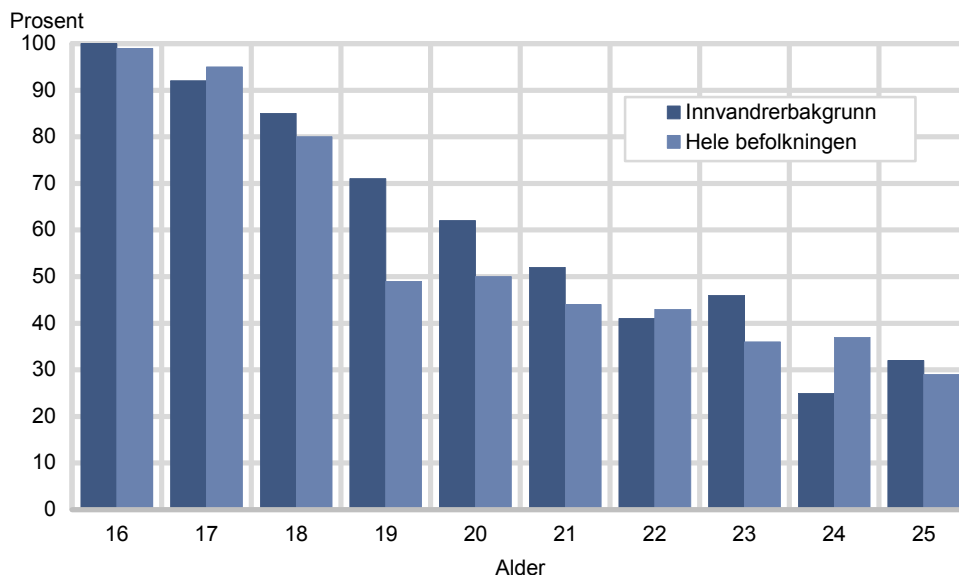
Inntrykket av at unge med innvandrerbakgrunn deltar som unge ellers både på arbeidsmarkedet og i utdanningsinstitusjonene gjelder også når vi sammenlikner innenfor ulike aldre som i Figur 2.10 og Figur 2.11. Figurene er basert på relativt små grupper i hver alder, med noe tilfeldig variasjon mellom aldersgruppene som

¹ Andelen unge menn med innvandrerbakgrunn som sier de er inne til 1.-gangs militær eller siviltjeneste er betydelig høyere (6 prosent) dersom vi tar med dem som eventuelt samtidig sier de har arbeid eller går på skole/studerer. Flertallet av unge med innvandrerbakgrunn som er inne til 1.-gangs militær eller siviltjeneste kombinerer dermed tilsynelatende tjenesten med arbeid eller studier (med forbehold om mangler i analysefilen m.m.).

² I motsetning til i Levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn 2006 er det i den generelle Levekårsundersøkelsen 2005 ikke registrert informasjon om man er i førstegangstjeneste dersom man går på skole/studerer eller har arbeid (eller er kvinne).

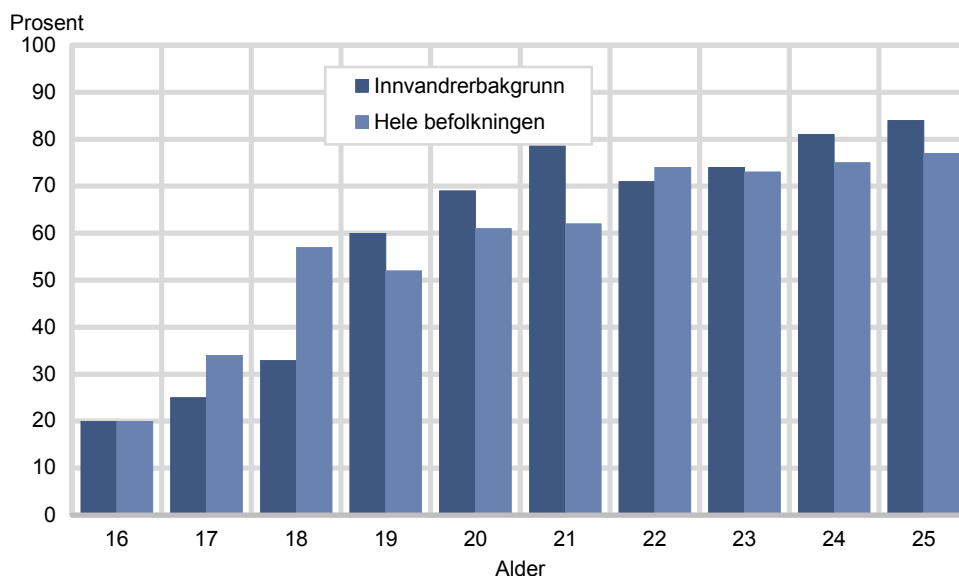
resultat. Vi ser likevel at både utdanningsdeltakelse og arbeidsdeltakelse varierer temmelig entydig med alder. Den lave andelen som går på skole eller studerer blant 19-åringene i hele befolkningen må sees på bakgrunn av at en betydelig andel i denne alderen avtjener førstegangstjeneste (12 prosent har dette som eneste aktivitet, dvs uten skole/studerer eller arbeid i tillegg).

Figur 2.10 Andel som går på skole eller studerer blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen, etter alder. Prosent

Kilde hele befolkningen/alle unge: Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt. Den lave andelen blant 19-åringene i hele befolkningen må sees på bakgrunn av at 12 prosent (utelukkende) avtjener førstegangstjeneste.

Figur 2.11 Andel som har inntektsgivende arbeid blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen, etter alder. Prosent

Kilde hele befolkningen/alle unge: Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt.

Unge kvinner med innvandrerbakgrunn tar ofte høyere utdannelse

Tabell 2.1 viser at en overrepresentasjon av kvinner som går på skole eller studerer gjør seg gjeldende så vel blant unge med innvandrerbakgrunn som i befolkningen ellers. Kjønnforskjellen er her særlig tydelig – og øyensynlig større enn blant andre unge - blant eldre unge med innvandrerbakgrunn. Mens kvinnene i befolkningen generelt er flittigere enn menn også blant 16-19-åringene, finner vi ingen kjønnforskjell blant unge med innvandrerbakgrunn i denne aldersgruppen.

Tabell 2.1 Andel som går på skole eller studerer blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen i alderen 16-25 år, etter kjønn og alder. Prosent

	Alle	16-19 år	20-25 år
Innvandrerbakgrunn			
Alle	64	85	45
Menn	61	84	42
Kvinner	68	86	49
Hele befolkningen			
Alle	58	82	40
Menn	55	79	37
Kvinner	60	86	42

Kilde hele befolkningen/alle unge: Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt. Prosentueringsgrunnlaget for unge med innvandrerbakgrunn er vist i Tabell A.3 på side 55. Antall intervjuobjekter i Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt er betydelig høyere.

Unge menn med innvandrerbakgrunn har ofte arbeid

I Figur 2.6 på side 17 viste vi at unge kvinner med (pakistansk) innvandrerbakgrunn sjeldnere har inntektsgivende arbeid enn unge menn med samme bakgrunn. Kjønnforskjellen skyldes først og fremst at menn er særlig ivrige på arbeidsmarkedet. Blant eldre unge menn med innvandrerbakgrunn har hele åtte av ti arbeid. Unge menn med innvandrerbakgrunn har oftere arbeid enn både kvinner og andre menn. Det er verdt å minne om at hvis vi hadde regnet dem som er i 1.-gangs militær eller siviltjeneste som å ha arbeid ville unge menn uten innvandrerbakgrunn her kommet noe bedre ut.

Menn med innvandrerbakgrunn ligner kvinner i befolkningen

I befolkningen som helhet er forholdet mellom kjønnenes aktivitet på arbeidsmarkedet dels motsatt fra det som gjelder blant unge ellers. Blant de yngste (16-19 år) i befolkningen generelt har kvinner oftere inntektsgivende arbeid enn menn (Tabell 2.2). For mennene spiller riktignok her førstegangstjenesten en viss rolle.³ De yngste kvinnenes betydelige aktivitet på *deltids* arbeidsmarkedet er også en del av forklaringen på den relativt høye arbeidsandelen i den yngste aldersgruppen, som vi skal se nærmere på i kapittel 3.

Tabell 2.2 Andel som har inntektsgivende arbeid blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen i alderen 16-25 år, etter kjønn og alder. Prosent

	Alle	16-19 år	20-25 år
Innvandrerbakgrunn			
Alle	57	36	76
Menn	62	40	82
Kvinner	50	33	67
Hele befolkningen			
Alle	58	40*	71
Menn	54	34*	70
Kvinner	61	47	71

*Dersom vi regner menn i 1.-gangstjeneste som å være i arbeid blir andelen for hele befolkningen 43 prosent for alle (begge kjønn) og 39 prosent for menn i gruppen 16-19 år. Utslaget av å inkludere førstegangstjeneste blir ubetydelig for unge med innvandrerbakgrunn (se side 18).

Kilde hele befolkningen/alle unge: Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt.

Tradisjonelle kjønnsroller på retur - eller tiltar de med alder?

Tabell 2.2 viser at kjønnforskjellen i kvinners disfavør når det gjelder andelen med arbeid, er størst blant *eldre* unge med innvandrerbakgrunn (20-25 år). Dette kan tyde på at de tradisjonelle kjønnsrollene er i ferd med å avta idet nye kohorter vokser opp. Det kan også indikere at rollene tiltar med alder, i takt med familie-etablering og giftermål (jfr side 32). Tabell 2.2 viser uansett at eldre unge kvinner med innvandrerbakgrunn ikke ser ut til å være klart sjeldnere i arbeid enn kvinner i befolkningen ellers i samme alder. Kjønnforskjellen skyldes som nevnt først og fremst at menn med innvandrerbakgrunn er særlig ivrige på arbeidsmarkedet. Inntrykket av at menn med innvandrerbakgrunn er så aktive på arbeidsmarkedet har, som vi skal se i kapittel 3, dels sammenheng med at en høy andel jobber deltid.

³ Dersom vi regner dem som er i militær- eller siviltjeneste som å være i arbeid, blir forskjellen mellom kjønnene i kvinners favør blant 16-19-åringene i befolkningen mindre. Utslaget av å inkludere unge i førstegangstjeneste blir ubetydelig for unge med innvandrerbakgrunn, da andelen i slik tjeneste i utvalget er lav (se side 18). Unge med innvandrerbakgrunn - og da særlig menn - ville dermed kommet relativt dårligere ut om personer i 1.-gangstjeneste hadde blitt regnet som å være i arbeid (se tabellnote).

3. Hvor mange er inaktive og hvor mange er i full jobb?

I kapittel 2 analyserte vi svarfordelingene på spørsmålene om jobb og skole uavhengig av hverandre. Vi la også en vid definisjon av arbeid til grunn for analysen, i og med at vi inkluderte unge med en arbeidstid helt ned til en time per uke. Spørsmålene var med andre ord bare om de unge hadde inntektsgivende arbeid og om de gikk på skole/studerte. Dette er vesentlige aspekt ved deres tilpasning til arbeidsmarkedet, men gir et mangelfullt bilde idet de unge både kan ha høyst varierende arbeidstid og kan følge undervisning i tillegg. Vi vil derfor utvide analysen ved å definere de unges status på arbeidsmarkedet på en måte som tar hensyn både til om man har arbeid, arbeidstid og om man er aktiv på utdanningsarenaen. I dette kapitlet skal vi se nærmere på to grupper som skiller seg særlig positivt og negativt ut i forhold til arbeidsmarkedet, nemlig de med heltidsarbeid og de som vi her kaller ”inaktive”. Dette vil gi oss dypere innsikt i spørsmålet om forskjeller og likheter mellom unge med innvandrerbakgrunn og unge ellers, og er en forutsetning for analysen som kommer i kapittel 4 hvor vi spør om hvem som er inaktive og hvem som er i full jobb.

3.1. Arbeidsmarkedsstatus

I tillegg til de to grunnleggende indikatorene vi behandlet i kapittel 2 skal vi nå beskrive og drøfte de unges status på arbeidsmarkedet ved hjelp av en typologi hvor arbeidstid inngår.

Spørsmål om arbeidstid

Hvor *mye* ungdommene arbeider er selvfølgelig et vesentlig aspekt ved deres tilknytning til arbeidslivet. Ungdommene ble stilt følgende spørsmål om arbeidstid: *Hvor mange timer pr. uke arbeider du vanligvis i ditt hovedyrke? Regn også med betalte overtidstimer og ekstraarbeid hjemme i forbindelse med dette arbeidet. I tillegg ble de som svarte bekreftende på spørsmålet Har du også et bi-yrke? spurt Hvor mange timer pr. uke arbeider du vanligvis i alt i ditt bi-yrke? Regn også med betalte overtidstimer.*

Gjennomsnitt på 31 timer - tre av fire arbeider heltid

På bakgrunn av svarene som ble gitt kan vi beregne at unge med innvandrerbakgrunn i alderen 16-25 år som har arbeid, har en gjennomsnittlig arbeidstid på 31 timer. En av fire med arbeid gir uttrykk for at de har minst to arbeidsforhold.⁴ Gjennomsnittlig arbeidstid for de med ekstrajobb(er) er 36 timer totalt. Dersom vi kun ser på aldersgruppen 20-25 år, er gjennomsnittlig arbeidstid 36 timer og andelen med minst to jobber er 28 prosent. Tidelen blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 16-25 år som har arbeid, som arbeider minst, (den laveste desilen) arbeider mellom 1 og 8 timer per uke. Blant tidelen som arbeider mest kunne samtlige fortelle at de arbeider over 55 timer per uke. Halvparten av de unge arbeider mer eller mindre enn 25 timer (median). Tre av fire arbeider 37 timer per uke eller mer, tilsvarende det vi i denne rapporten betegner som heltidsarbeid⁵.

Tabell 3.1 Gjennomsnittlig arbeidstid og andel med ekstrajobb blant unge med innvandrerbakgrunn og unge i hele befolkningen som har inntektsgivende arbeid, etter alder. Timer og prosent

	Innvandrerbakgrunn		Hele befolkningen	
	16-25 år	20-25 år	16-25 år	20-25 år
Arbeidstid alle, timer	31	36	26	30
Andel med ekstrajobb, prosent	25	28	12	12

⁴ Et tyvetalls ungdommer (ca 2 prosent av hele utvalget) som var kodet ”vet ikke” på spørsmålet *Har du også et bi-yrke?* holdes utenfor analysen.

⁵ AKU: Heltid = 37 timer og mer (pluss personer med 32-36 timer som oppgir at dette utgjør heltid). Se note 6.

Lengre arbeidsdager enn unge flest

Unge med innvandrerbakgrunn har noe lenger arbeidstid enn unge generelt, som i gjennomsnitt arbeider 26 timer per uke. Andelen som har ekstrajobb er også høyere enn blant unge i befolkningen generelt, der dette gjelder vel en av ti. I aldersgruppen 20-25 år er gjennomsnittlig arbeidstid 6 timer høyere blant unge med innvandrerbakgrunn enn i befolkningen generelt. Forskjellene må sees i sammenheng med at en liten gruppe unge med innvandrerbakgrunn har svært lang arbeidstid.

Status på arbeidsmarkedet, 4 grupper

Når vi skal kategorisere ungdommene etter arbeidstid, sier at de som har en ukentlig arbeidstid på 37 timer eller mer har *heltidsjobb*, mens de som arbeider 1-36 timer har *deltidsjobb*⁶. Arbeidet kan i begge tilfeller komme i tillegg til skolegang/studier. De som går på skole eller studerer og ikke arbeider ved siden av, faller inn under kategorien *kun skole/studier* som vi for variasjonens skyld også kaller *elev/student*. Sist men ikke minst har vi de *inaktive* (som vi også kaller *uten jobb/studier*). Disse jobber ikke eller mindre enn 1 time i inntektsgivende arbeid og studerer ikke eller mindre enn 10 timer per uke. Vi kan dermed kartlegge de unges status på arbeidsmarkedet på intervju tidspunktet med utgangspunkt i følgende fire gjensidige utelukkende kategorier:

- Uten jobb/studier eller "inaktiv": Har ikke inntektsgivende arbeid og går ikke på skole eller studerer (inklusive førstegangstjeneste)
- Kun skole/studier eller "elev/student": Går på skole eller studerer 10 t/u eller mer og har ikke arbeid
- Har deltidsjobb: Arbeider 1-36 timer per uke, uavhengig av evt. skole/studier
- Har heltidsjobb: Arbeider 37 timer eller mer per uke, uavhengig av evt. skole/studier

Fokus på inaktive og heltidsarbeidende

Inndelingen i de fire gruppene er ikke ment - og kan ikke behandles - som et rangert mål på arbeidsmarkedsstatus. Ungdommer som har inntektsgivende arbeid fordeler seg på - og tilsvarende summen av - c) og d). De som går på skole eller studerer fordeler seg på både b), c) og d). Analysene som følger utover i rapporten vil hovedsaklig baseres på enkle sammenligninger mellom ytterpunktene og resten, altså *inaktive/aktive* (a versus b+c+d) og *heltidsarbeidende/øvrige* (d versus a+b+c).

En av fire har heltidsjobb – en av ti verken i jobb eller på skole

Tabell 3.2 viser andelen i de fire gjensidig utelukkende kategoriene både for hele utvalget og fordelt etter landbakgrunn, kjønn og alder. I utvalget sett under ett har vel en av fire (27 prosent) heltidsjobb. Omtrent like mange (29 prosent) har deltidsjobb. Disse andelene inkluderer unge som kombinerer jobb og studier. Vel en av tre (36 prosent) går kun på skole eller studerer. Den resterende snaua tidelen er verken i arbeid eller under utdanning (8 prosent). I forhold til fremstillingen i kapittel 2 gir de fire gruppene en mer detaljert og spesifisert, men likevel oversiktlig, beskrivelse av de unges arbeidsmarkedsstatus. Det finnes naturligvis aspekter ved de unges tilpasning til arbeidsmarkedet de som fire gruppene ikke fanger opp, og andre relevante kategorier drøftes på side 29.

⁶ Denne inndelingen overensstemmer med den som brukes i Statistisk sentralbyrås Arbeidskraftundersøkelser (AKU), med den forskjell at de som arbeider 32-36 timer men sier de jobber heltid regnes som heltidsarbeidende i AKU. Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn 2006 hadde ikke direkte spørsmål om man arbeider heltid. Dermed kan det absolutte kravet på 37 timer som vi stiller her være noe strengere enn - og andelen noe lavere enn gitt definisjonen - i AKU, som dessuten måler avtalt arbeidstid og ikke vanlig ukentlig arbeidstid.

Tabell 3.2 Arbeidsmarkedsstatus blant unge med innvandrerbakgrunn, etter kjønn, alder og landbakgrunn. Prosent

	Kjønn			Alder		Landbakgrunn		
	Alle	Mann	Kvinne	16-19 år	20-25 år	Pakistan	Vietnam	Tyrkia
Uten jobb/studier	8	7	9	7	9	8	7	9
Kun skole/studier	36	31	42	57	16	34	45	31
Deltidsjobb	29	28	30	29	29	32	23	26
Heltidsjobb	27	34	19	8	46	26	25	34
	100	100	100	100	100	100	100	100

En av tre unge med tyrkisk bakgrunn har heltidsjobb

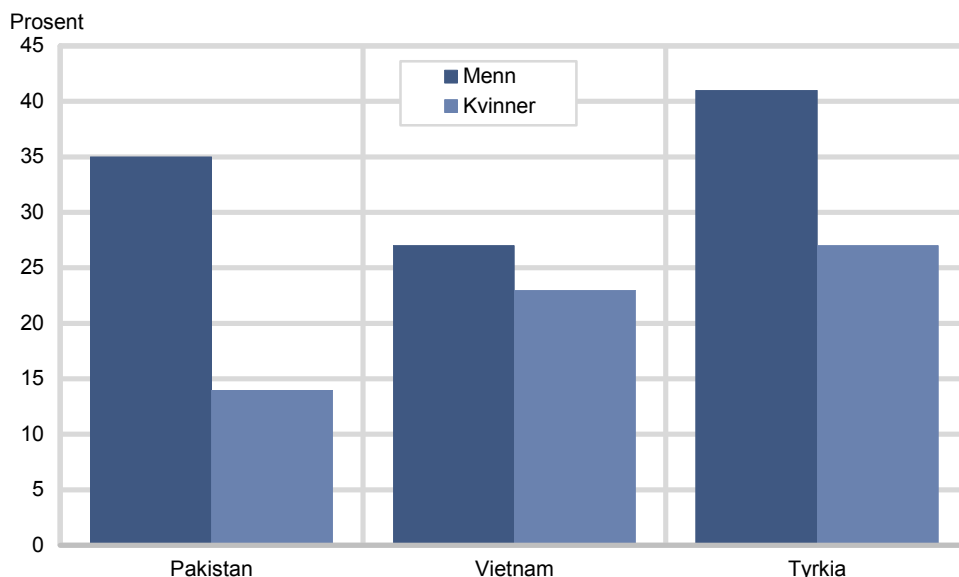
Det er alt i alt beskjedne forskjeller i arbeidsmarkedsstatus mellom unge etter hvilken landbakgrunn de har. Unge med tyrkisk bakgrunn er den gruppen hvorav flest har heltidsjobb i utvalget. Selv om gruppen her skiller seg statistisk signifikant fra resten av utvalget, er forskjellen beskjeden idet dette gjelder en av tre, mot en av fire unge både med pakistansk og vietnamesisk bakgrunn.

Menn – med tyrkisk bakgrunn - har ofte heltidsjobb

Tabell 3.2 viser videre at det er klare forskjeller mellom menn og kvinner i andelen som har heltidsjobb (og i andelen som kun går på skole eller studerer). Unge menn med tyrkisk bakgrunn har oftest heltidsjobb. Kvinner med tyrkisk landbakgrunn arbeider også relativt ofte heltid (Figur 3.1).

Kvinner – med pakistansk bakgrunn - har sjelden heltidsjobb

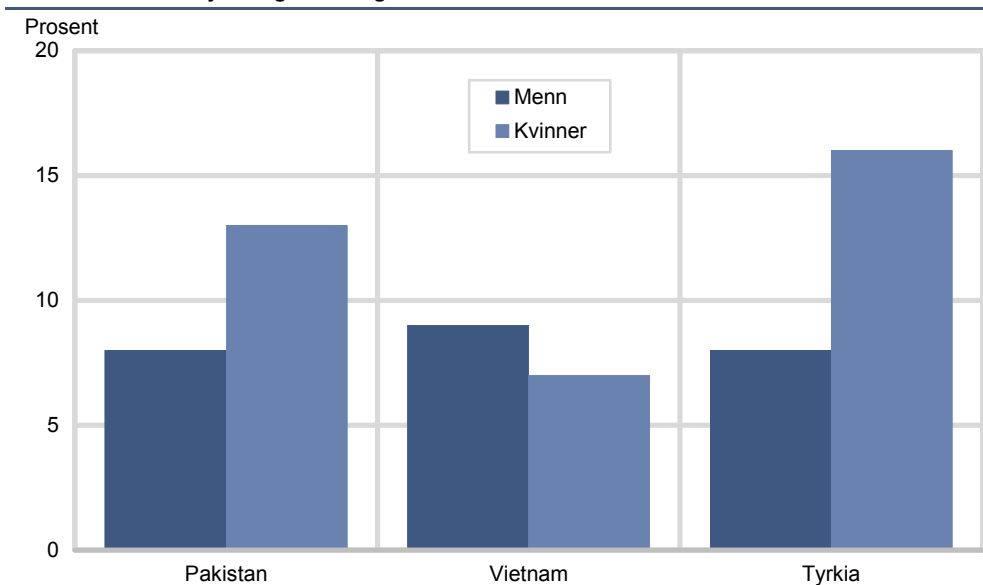
Vi har sett at det er særlig stor forskjell mellom unge menn og kvinner med pakistansk bakgrunn i andelen som har arbeid (side 17). Figur 3.1 viser at forskjellen mellom kjønnene er like stor når vi ser på andelen med bakgrunn fra Pakistan som har heltidsjobb. Den tilsynelatende betydelige kjønnsforskjellen blant unge med tyrkisk bakgrunn er imidlertid ikke signifikant.

Figur 3.1 Andel som har heltidsjobb blant unge med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og landbakgrunn. Prosent

Ikke flere inaktive kvinner enn menn

Det er ingen signifikant forskjell mellom unge kvinner og menn med innvandrerbakgrunn i andelen som verken har jobb eller går på skole (Tabell 3.2). Figur 3.2 antyder likevel at andelen som verken er i jobb eller under utdanning er relativt høy blant unge kvinner med tyrkisk og pakistansk bakgrunn. I kapittel 4 skal vi se nærmere på hvem som verken er i jobb eller under utdanning.

Figur 3.2 Andel som verken er i jobb eller på skole blant unge med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og landbakgrunn. Prosent

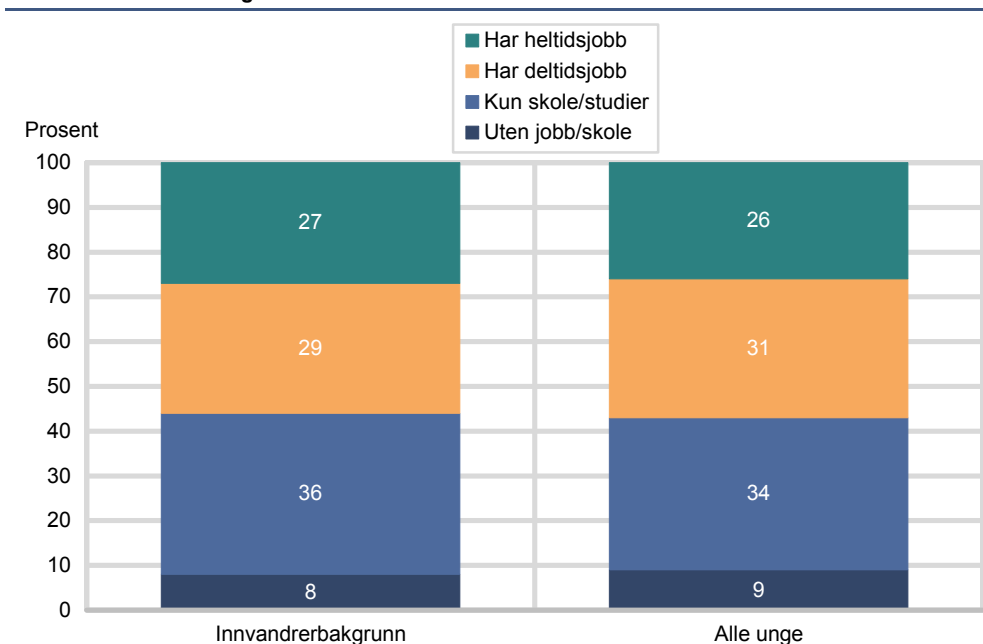
3.2. Samme stilling på arbeidsmarkedet som unge flest

Dersom vi ser på status på arbeidsmarkedet gitt de fire kategoriene skiller ikke unge med innvandrerbakgrunn seg fra unge i befolkningen generelt overhodet (Figur 3.3). Vi skal nå undersøke om dette slående bildet av likhet endres i vesentlig grad dersom vi skiller på kjønn og alder.

Førstegangstjeneste endrer ikke det generelle inntrykket av likhet

Vi husker at en ikke ubetydelig andel 19-åringer i befolkningen generelt er i førstegangstjeneste mens dette gjelder svært få unge med innvandrerbakgrunn og at disse her verken er regnet med blant dem som har arbeid eller blant dem som går på skole/studerer. Derfor befinner de seg i kategorien inaktiv, som jo for gruppen er en misvisende betegnelse (side 18). Det gir imidlertid ikke merkbare utslag i Figur 3.3 om vi utelater kategorien inaktive og flytter dem til en annen kategori, eller holder dem helt utenfor analysen, da det alt i alt bare er under 2 prosent av begge utvalgene sett under ett som er i førstegangstjeneste.

Figur 3.3 Arbeidsmarkedsstatus blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen i alder 16-25 år. Prosent

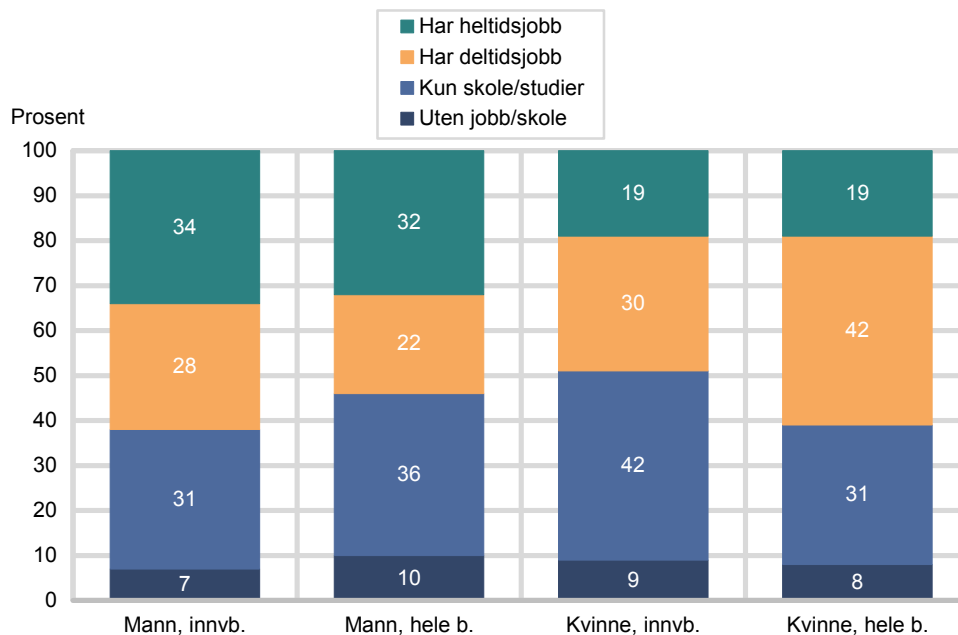

Kilde hele befolkningen/alle unge: Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt.

Kvinner med innvandrerbakgrunn går ofte kun på skole

Når vi sammenligner kjønnene hver for seg i Figur 3.4, ser vi at gruppene heltidsjobb og inaktiv fremdeles utgjør like store andeler blant unge med innvandrerbakgrunn som blant unge generelt. Vi oppdager imidlertid visse forskjeller mellom unge med innvandrerbakgrunn og unge i hele befolkningen i fordelingen mellom *kun skole/studier* og *deltidsarbeid*. For det første ser vi at en relativt stor andel kvinner med innvandrerbakgrunn kun er under utdanning, mens kvinner i befolkningen generelt mye oftere arbeider deltid.

Figur 3.4 Arbeidsmarkedsstatus blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen i alder 16-25 år, etter kjønn. Prosent

Kilde hele befolkningen/alle unge: Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt

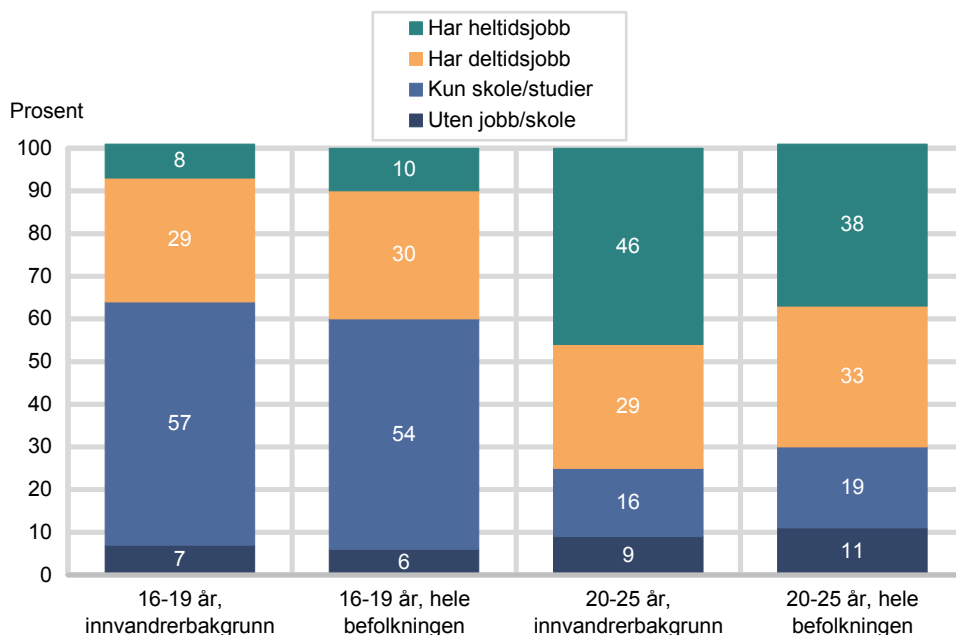
Samme andel med heltidsjobb - samme kjønnsroller likevel?

Blant menn er fordelingen mellom deltidsjobb og kun skole langt på vei motsatt. For både unge med innvandrerbakgrunn og befolkningen generelt er det slik at menn oftere jobber heltid enn kvinner. Andelen med deltidsjobb er imidlertid relativt stor blant menn med innvandrerbakgrunn. Inntrykket vi tidligere fikk av at menn med innvandrerbakgrunn er så aktive på arbeidsmarkedet relativt til andre menn, når vi så på andelen med arbeid (Tabell 2.2 på side 21), må dermed dels sees på bakgrunn av at mange menn med innvandrerbakgrunn jobber deltid. Tilsvarende er forklaringen på den lave andelen i arbeid blant kvinner med innvandrerbakgrunn kontra kvinner generelt at sistnevnte ofte jobber deltid. Figur 3.4 viser at den kjønns-spesifikke andelen med heltidsarbeid er den samme blant unge med innvandrerbakgrunn som i befolkningen generelt. Dette har implikasjoner for tolkingen av de tilsynelatende så sterke kjønnsrollene blant unge med innvandrerbakgrunn kontra blant andre unge.

Kjønnsrollene kan bli snudd på hodet hvis utdanning fører til jobb

Kjønnsrollene blant unge med innvandrerbakgrunn vil på sikt kunne endres som følge av den svært høye andelen unge kvinner med innvandrerbakgrunn som i dag er under utdanning (og som ikke er i kontakt med arbeidsmarkedet). Spørsmålet er hvilken rolle disse høyt utdannede senere vil spille på dette markedet.

Figur 3.5 Arbeidsmarkedsstatus blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen, etter alder. Prosent

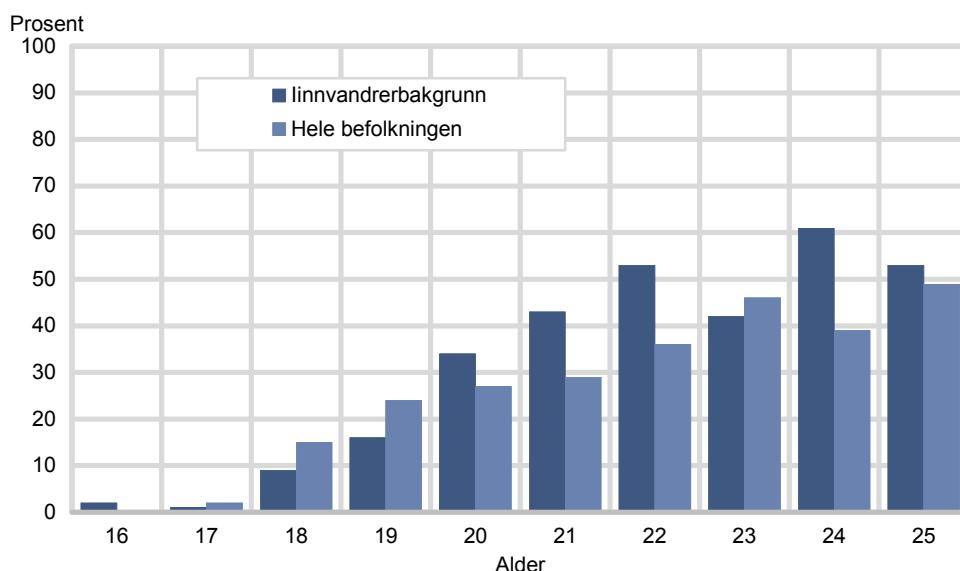

Kilde hele befolkningen/alle unge: Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt

Eldre ungdommer er oftere i full jobb

Vi har tidligere i rapporten (bla på side 20) sett hvordan andelen som har inntekts-givende arbeid øker med alder. Vi skal nå se på tilsvarende aldersforskjeller i andelen som har heltidsarbeid. Figur 3.5 og tabell 3.3 viser at det er litt vanligere å ha heltidsarbeid blant eldre unge med innvandrerbakgrunn (46 prosent) enn blant eldre unge i befolkningen generelt (38 prosent). Videre ser vi at forskjellen mellom yngre og eldre ungdommer er større blant unge med innvandrerbakgrunn i befolkningen generelt. Figur 3.6 som gir et mer detaljert bilde av hvordan andelen i full jobb varierer med alder både blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge generelt bekrefter dette bildet.

Figur 3.6 Andel som arbeider heltid blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen, etter alder. Prosent

Kilde hele befolkningen/alle unge: Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt.

Tabell 3.3 Andel som arbeider heltid blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen, etter kjønn og alder. Prosent

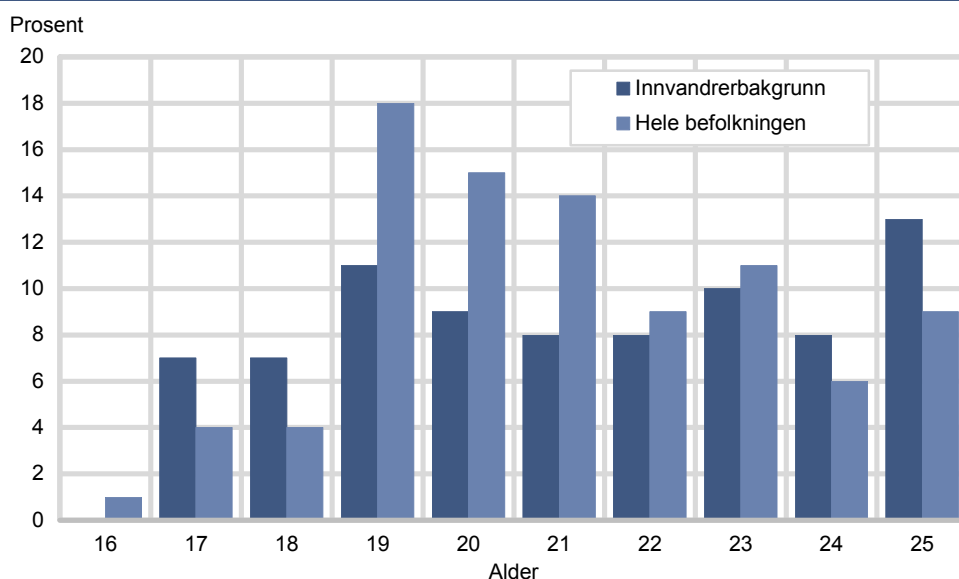
	Alle	16-19 år	20-25 år
Innvandrerbakgrunn			
Alle	27	8	46
Menn	34	10	55
Kvinner	19	5	34
Hele befolkningen			
Alle	26	10	38
Menn	32	11	48
Kvinner	19	9	27

Kilde hele befolkningen/alle unge: Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt.

Like mange inaktive som blant unge generelt uansett alder

Som vi har sett er andelen unge med innvandrerbakgrunn som verken har inntektsgivende arbeid eller går på skole eller studerer, alt i alt omtrent den samme som blant unge ellers. Dersom vi sammenligner etter alder år for år, antyder Figur 3.7 at andelen inaktive er betydelig lavere blant unge med innvandrerbakgrunn i 19-21 års alderen enn blant andre unge i samme alder. Den høye andelen inaktive i hele befolkningen må igjen sees på bakgrunn av at en del avtjener førstegangstjeneste. Av alle 19-åringene i hele befolkningen har 12 prosent førstegangstjeneste som eneste aktivitet, nærmere bestemt 25 prosent av mennene, ifølge Levekårsundersøkelsen 2005. Figur 3.8 viser andelen inaktive i aldersgruppen 19-21 år når de som er i førstegangstjeneste regnes som aktive. Tabell 3.4 skiller mellom menn og kvinner og har en enklere aldersinndeling der 19-21-åringene fordeles på hver sin gruppe. Tallene viser at unge med innvandrerbakgrunn ikke skiller seg signifikant fra unge generelt uansett alder og kjønn, om vi definerer unge i førstegangstjeneste som (in)aktive.

Figur 3.7 Andel som verken har inntektsgivende arbeid eller går på skole eller studerer blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen, etter alder. Prosent

Kilde hele befolkningen/alle unge: Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt. Den høye andelen blant 19-åringene i hele befolkningen må sees på bakgrunn av at en betydelig andel i denne alderen avtjener førstegangstjeneste (12 prosent uten skole/studerer eller arbeid i tillegg), jfr Figur 3.8.

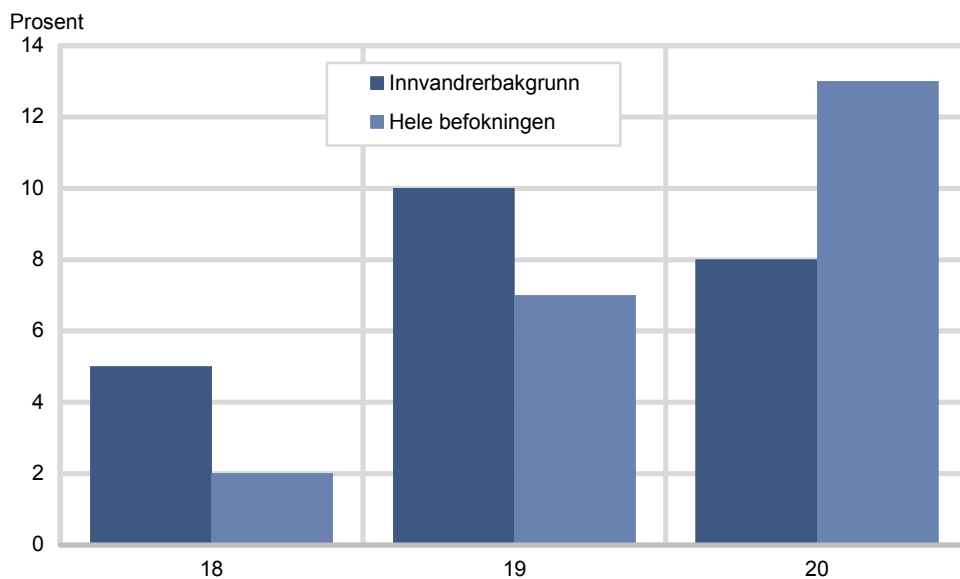
Tabell 3.4 Andel som verken er i jobb eller på skole blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen, etter kjønn og alder. Fratrasket førstegangstjeneste i parentes. Prosent

	Alle	16-19 år	20-25 år
Innvandrerbakgrunn			
Alle	8	7	9
Menn	7	8 (7)*	6 (5)*
Kvinner	9	6	13
Hele befolkningen			
Alle	9 (8)*	6 (3)*	11
Menn	10 (7)*	9 (4)*	11
Kvinner	7	3	11

*Dersom vi regner menn i 1.-gangs militær eller sivilteneste som å være i jobb eller på skole blir andelen noe lavere, som vist i parentes.

Kilde hele befolkningen/alle unge: Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt.

Figur 3.8 Andel som verken har inntektsgivende arbeid, går på skole/studerer eller avtjener førstegangstjeneste blant unge med innvandrerbakgrunn og unge i hele befolkningen, etter alder. Prosent

Andel inaktive varierer ikke med alder og er derfor velegnet til videre analyser

Vi har sett at både andelen som går på skole eller studerer, andelen med inntektsgivende arbeid og herunder særlig andelen i heltidsstilling, naturlig nok varierer kraftig og entydig med alder. Dette skaper utfordringer ved analyser av sammenhengen mellom disse indikatorene på arbeidsmarkedsstatus og andre *faktorer som også varierer med alder*. Faren for skinnsammenhenger og dermed behovet for å kontrollere for alder reduseres imidlertid betraktelig dersom vi benytter en indikator som ikke varierer entydig med alder. Variabelen inaktiv/aktiv tilfredsstiller dette kriteriet (jfr Figur 3.7).

3.3. Arbeid eller studier - ja takk, begge deler

Vi har fokusert analysen av arbeidsmarkedsstatus ved å se på variasjonen i andel inaktive og andel heltidsarbeidende. Dette ser vi som de to viktigste gruppene eller utfallene gitt rapportens tema. Det finnes riktignok utallige andre kombinasjoner av skole og arbeid, hvorav noen er såpass relevante at de bør nevnes og drøftes kort.

Tre av ti både jobber og studerer

Vi har sett at i alt tre av ti unge med innvandrerbakgrunn kombinerer arbeid og studier (Figur 2.8, side 18). Vi finner ingen signifikante forskjeller mellom menn og kvinner eller mellom aldersgrupper i tilbøyeligheten til å kombinere jobb og studier (Tabell 3.5 og Figur 2.8). Det er her heller ingen klare forskjeller mellom unge med ulik landbakgrunn. En av tyve (6 prosent) av hele utvalget kombinerer

studier og heltidsjobb. Hver femte i utvalget sett under ett (21 prosent) har heltidsjobb og går *ikke* på skole eller studerer.

Tabell 3.5 Andel som kombinerer inntektsgivende arbeid og skole/studier blant unge med innvandrerbakgrunn og unge i hele befolkningen, etter kjønn og alder. Prosent

	Alle	16-19 år	20-25 år
Innvandrerbakgrunn			
Alle	30	29	30
Menn	31	32	31
Kvinner	28	26	30
Hele befolkningen			
Alle	24	28	21
Menn	19	22	18
Kvinner	29	36	24

Kilde hele befolkningen/alle unge: Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt.

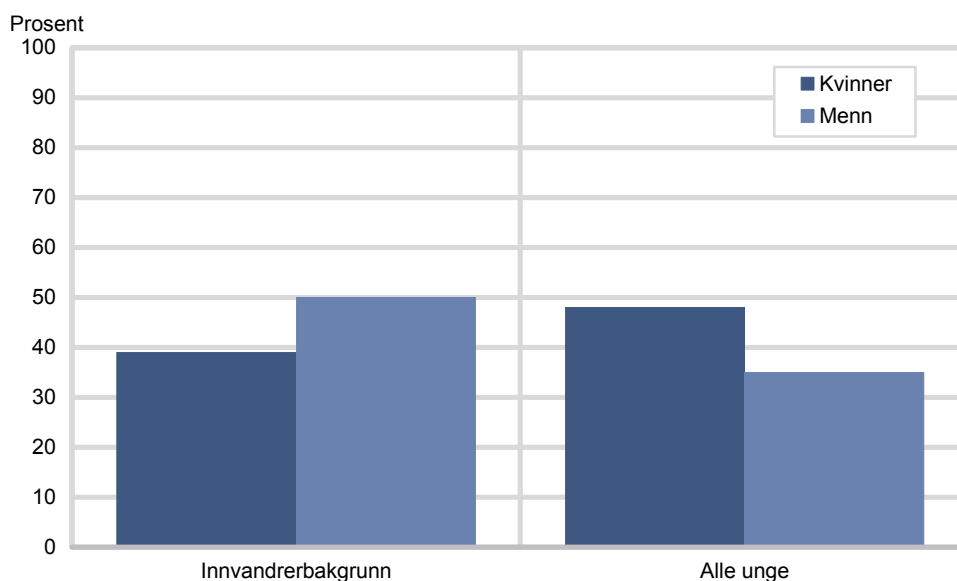
Nær annenhver elev/student jobber

Som man kunne vente er det vanlig å kombinere studier med deltidsjobb. Blant dem med deltidsjobb går tre av fire (77 prosent) på skole eller studerer minst 10 timer i uka, mot vel en av fem (22 prosent) av dem som har heltidsjobb. Omvendt har litt under halvparten, 45 prosent, av unge med innvandrerbakgrunn som går på skole eller studerer, inntektsgivende arbeid i tillegg. Blant dem som ikke går på skole eller studerer, har fire av fem inntektsgivende arbeid (78 prosent).

Flere kombinerer skole og full jobb enn blant unge ellers

Blant unge flest representert ved den generelle Levekårsundersøkelsen 2005 kombinerer i alt en av fire (24 prosent) skole og arbeid. To av fem (41 prosent) av dem som går på skole eller studerer har arbeid. Blant alle unge i alderen 20-25 år som går på skole eller studerer, har her en av to (53 prosent) arbeid ved siden av, mot en av tre (34 prosent) blant 16-19-åringene. Andelene er noe lavere enn blant unge med innvandrerbakgrunn, med unntak av blant de yngste (i alderen 16-19 år er de ovenfor nevnte andelene 30, 45, 65 og 33 prosent). Blant dem med deltidsjobb går syv av ti (69 prosent) på skole eller studerer minst 10 timer i uka, mot knapt en av ti (8 prosent) av dem som har heltidsjobb. Alt i alt er det bare 2 prosent av unge i hele befolkningen som både går på skole eller studerer og har heltidsjobb. Det er dermed klart vanligere å kombinere skole eller studier med heltidsjobb blant unge med innvandrerbakgrunn enn blant unge flest.

Figur 3.9 Andel studenter/elever som har inntektsgivende arbeid blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen, etter kjønn. Prosent

Kilde hele befolkningen/alle unge: Levekårsundersøkelsen 2005 tverrsnitt.

Kvinnelige elever/studenter med innvandrerbakgrunn har sjeldnere arbeid enn mannlige

Blant unge med innvandrerbakgrunn som går på skole eller studerer er det mindre vanlig at kvinner har arbeid enn menn (39 mot 50 prosent). I alderen 20-25 år er andelene som har arbeid blant dem som går på skole/studerer 57 for kvinner og 71 prosent for menn. I befolkningen sett under ett er det ikke som blant unge med innvandrerbakgrunn vanligere at mannlige elever/studenter har inntektsgivende arbeid enn kvinnelige. Snarere er det tvert imot om vi skal tro utvalget til Levekårsundersøkelsen 2005. Undersøkelsen Studenters levekår 2005, som riktignok omfatter noe eldre aldersgrupper (gjennomsnittsalder 28 år) og derfor ikke er helt sammenlignbar, avdekket ikke en like klar forskjell mellom kjønnene idet nær to av tre - både blant menn og kvinner - hadde inntektsgivende arbeid inneværende semester (Løwe og Sæther 2007).

4. Hvem er inaktive og hvem er i full jobb?

I kapittel 3 så vi hvordan de unges stilling på arbeidsmarkedet hang sammen med alder, kjønn og landbakgrunn. Slike bakgrunnsfaktorer er metodisk og teoretisk sett greie fordi de har en udiskutabel status som forklaringsvariable. Vi skal i dette kapitlet relatere ungdommenes integrasjon på arbeidsmarkedet til mer ”påvirkbare” forhold som ekteskap/barn, norskkunnskaper, skoleopphold i foreldrenes hjemland, morsmålsundervisning, norsk som annet språk på skolen, norske venner, samhørighetsfølelse med Norge og diskriminering. Eventuelle sammenhenger kan gi støtte til mulige forklaringer på at noen ungdommer faller utenfor både arbeidsmarked og utdanningsinstitusjoner, mens andre er i full jobb. I dette kapitlet benyttes dels multivariat analyse. Dermed kan vi kontrollere for kjente konkurrerende faktorer, men vi kan likevel ikke fastslå årsakssammenhenger av grunner som utdypes på side 46. For å fokusere analysen og som en delvis kontroll for alder avgrensner vi analysen i dette kapitlet til unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år.

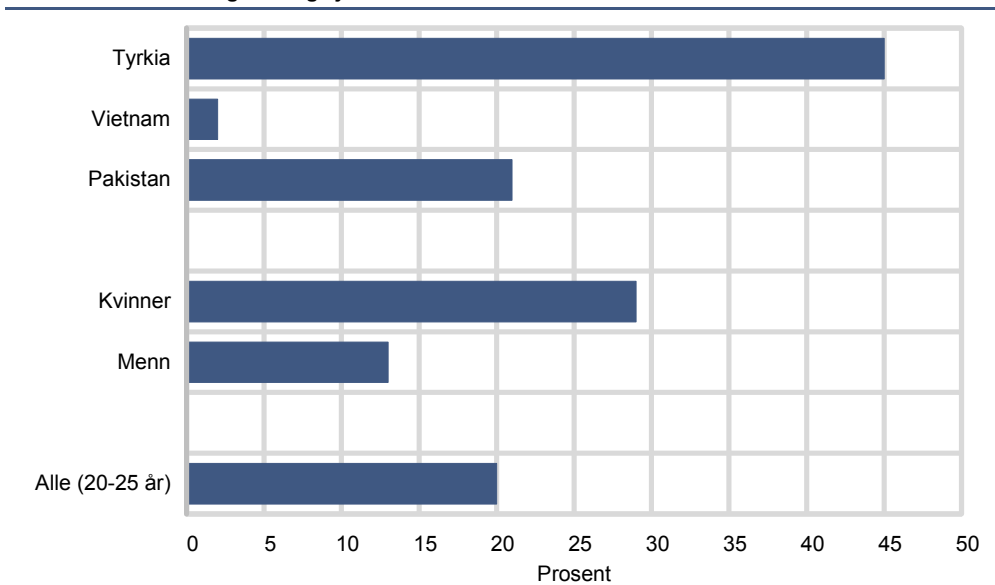
4.1. Ekteskap marginaliserer kvinner og integrerer menn?

I Norge har vi svært høy sysselsetting blant kvinner, men dette gjelder ikke blant innvandrere. Voksne innvandrerkvinner har radikalt lavere yrkesaktivitet enn innvandremenn. Tidligere i rapporten viste vi at dette tradisjonelle kjønnsrollemønstret bare til en viss grad gjelder de unge, og da først og fremst blant unge med bakgrunn fra Pakistan (Figur 2.6 side 17). Et viktig spørsmål er om de tradisjonelle kjønnsrollemønstrene først viser seg eller styrkes når de unge gifter seg og får barn. Dette kan vi få en viss indikasjon på ved å sammenligne gifte og ugifte kvinners integrasjon på arbeidsmarkedet. Vi vil også undersøke sammenhengen mellom ekteskap og arbeidsmarkedsstatus for menn.

Mange gifte kvinner med innvandrerbakgrunn

Til forskjell fra unge generelt er det langt vanligere å være gift enn samboer blant unge med innvandrerbakgrunn (Løwe 2008). I aldersgruppen 20-25 år er en av fem unge med innvandrerbakgrunn gift, men andelen henger som Figur 4.1 viser nært sammen med alder, kjønn og bakgrunnsland. Andelen gifte er langt høyere blant kvinner (29 prosent) enn blant menn (13 prosent). Denne forskjellen mellom menn og kvinner må sees i sammenheng med at gifte kvinner ofte er yngre enn sin ektefelle, som gjerne er eldre enn 25 år og/eller bor i utlandet og som dermed ikke er representert i denne undersøkelsen. Bare vel tre av fem unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år bor sammen med ektefellen, kvinner oftere enn menn. Videre bor en av fire gifte i samme hushold som foreldrene, menn oftere enn kvinner.

Figur 4.1 Andel som er gift blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter landbakgrunn og kjønn. Prosent

Mindretallet av de gifte - og ingen ugifte - har barn

Blant gifte unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år bor mindretallet, to av fem, sammen med egne barn. Her er det ingen signifikant forskjell mellom menn og kvinner. Én prosent blant gifte har barn som ikke bor i husholdningen. Blant *ugifte* unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år bor bare to prosent sammen med (egne) barn. Så godt som ingen i utvalget er enslige forsørgere.

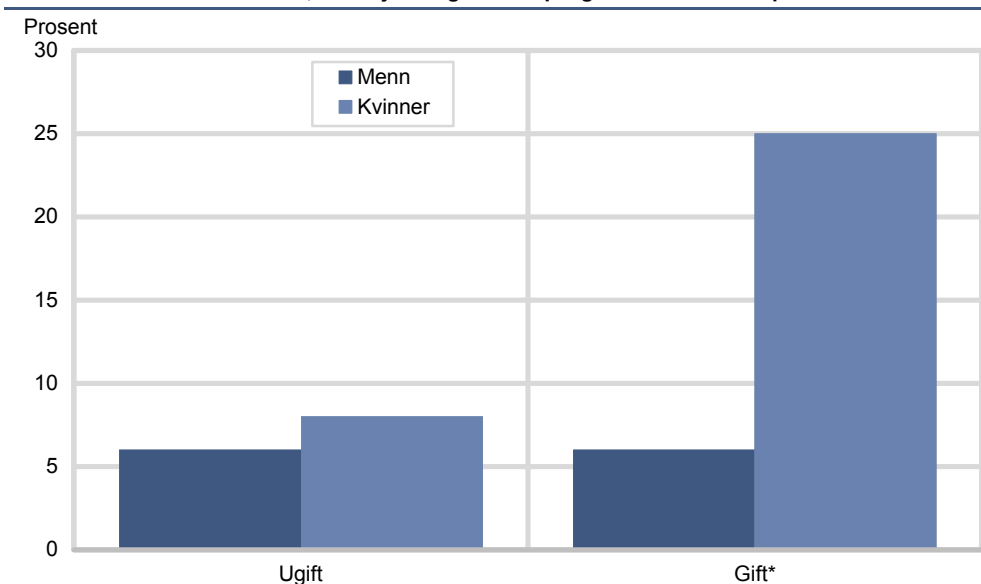
Knapt beregningsgrunnlag gir usikre andeler

Antallet gifte i utvalget er i minste laget med tanke på sikker generalisering av analyseresultater. Beregningsgrunnlaget blant 20-25-åringene i utvalget er kun 29 gifte menn og 62 gifte kvinner. Derfor kan vi ikke beregne andeler med en bestemt arbeidsmarkedsstatus for kjønnene separat samtidig som vi skiller mellom gifte med og uten barn. Da det er færre som har barn enn som er gift, og da så godt som ingen ugifte i utvalget har barn, vil det ikke hjelpe om vi bruker det å ha barn som indikator i stedet for - eller i tillegg til - ekteskap. Om det er ekteskapet i seg selv eller tilhørende faktorer som det å ha barn eller samboende ektefelle som ”egentlig” betinger arbeidsmarkedstilpasningen, kommer vi tilbake til i avsnittet *Barn eller ekteskap som egentlig årsak?* på side 34.

Gifte kvinner er oftere inaktive enn ugifte - ingen forskjell blant menn

Levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn avdekker en tydelig sammenheng mellom ekteskap og arbeidsmarkedstilpasning. Sammenhengen antyder at giftermål er en viktig faktor bak yrkes- og utdanningsmessig inaktivitet blant kvinner. Hver fjerde gifte kvinne i alderen 20-25 år i utvalget er verken i jobb eller utdanning, mot knapt en av ti ugifte (Figur 4.2). Vi finner ingen forskjell i sannsynligheten for å være uten jobb og skole mellom gifte og ugifte menn.

Figur 4.2 Andel som verken er i jobb eller på skole blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter kjønn og ekteskapelig status. Andeler i prosent

*Blant gifte, særlig gifte unge menn, tas det forbehold om usikre tall pga knapt beregningsgrunnlag (62 kvinner og 29 menn).

Gifte kvinner har like ofte arbeid som ugifte

Det er ingen signifikant forskjell på sannsynligheten for å ha inntektsgivende arbeid (når det ikke skilles mellom heltid/deltid) mellom gifte og ugifte kvinner med innvandrerbakgrunn i alder 20-25 år. Mangelen på sammenheng gjelder også for menn. Det er verdt å minne om at vi her ikke får målt den isolerte effekten av å være gift, og at ulike former for seleksjon kan spille inn (se side 46). For eksempel ved at kvinner som gifter seg tidlig i større grad enn andre er ressursvake. Eller indirekte ved at landgruppen med flest gifte (Tyrkia) også er preget av andre forhold som korrelerer negativt med integrasjon på arbeidsmarkedet, for eksempel utdanning eller holdninger til menns og kvinners deltakelse i arbeidslivet.

Gifte menn har oftere heltidsjobb – uansett alder

Andelen med heltidsjobb er alt i alt betydelig høyere blant gifte enn ugifte. Dette gjelder både kvinner og menn. Dersom vi ser på andelen med heltidsjobb, får vi dermed tilsynelatende et positivt inntrykk av effekten av ekteskap på kvinners aktivitet på arbeidsmarkedet. Sammenhengen skyldes imidlertid at både sannsynligheten for å være gift og for å være i heltidsjobb øker med alder. Selv om vi avgrensner analysen til aldersgruppen 20-25, får vi langt fra tilstrekkelig alderskontroll når vi bruker en såpass aldersavhengig forklaringsfaktor som sivilstatus. Dersom alder ikke får lov til å virke inn ved at alder introduseres som kontrollvariabel i en multivariat analyse, ser vi at sannsynligheten for å ha heltidsjobb for kvinner ikke lenger øker når en er gift. For menn er forholdet – ikke overraskende – annerledes. Gifte menn har signifikant større sannsynlighet for å ha heltidsjobb enn ugifte menn. Dette gjelder både med og uten kontroll for alder. For menn er sannsynligheten for å være inaktiv både på arbeidsmarkedet og på utdanningsarenaen ikke korrelert med sivilstand.⁷

Barn eller ekteskap som egentlig årsak?

Hvorfor er det sammenheng mellom sivilstand og arbeidsmarkedsstatus? Det er rimelig å anta at familieetablering og særlig det å få barn trekker kvinnene vekk fra arbeid og utdanning. Andelen med barn i utvalget er imidlertid for liten til at vi kan basere en analyse på sammenligning av andeler. Multivariat analyse kan her bidra til å belyse den viktige problematikken rundt ekteskap/familie, kjønn og deltakelse på arbeidsmarkedet. Analyse kan gi oss en indikasjon på om det er ekteskap ”i seg selv” eller det å ha barn og/eller det å bo sammen med ektefellen som egentlig betinger inaktivitet blant kvinner og integrasjon på arbeidsmarkedet blant menn.

Barn påvirker kvinners og ekteskap påvirker menns arbeidsmarkedsstatus

Estimatene i Tabell 4.1 viser den relative statistiske betydningen av henholdsvis ekteskap (uavhengig av barn og om man bor sammen), det å bo sammen med ektefelle og det å ha barn for sannsynligheten for å verken ha jobb eller gå på skole. Fremstillingen er basert på tre multivariate modeller der den første viser den bivariate effekten av ekteskap, uten kontroll for om man bor med ektefellen og om man har barn, mens modell 2 og modell 3 suksessivt inkluderer informasjon om man bor med ektefellen og i tillegg om man har barn. Tabell 4.2 viser de samme forklaringsmodellene, men her er det sjansen for å ha heltidsjobb for menn vi modellerer. Tabellene indikerer at når det gjelder forholdet til arbeidsmarkedet er det å ha barn som inaktiviserer kvinner, mens ekteskap integrerer menn uavhengig av om de har barn. Sammenhengene virker rimelige, men mønsteret kan dels skyldes at visse typer kvinner og menn har en tendens til å gifte seg eller få barn (seleksjon eller indirekte effekter). Særlig gjelder dette menn da de som har gode sjanser på arbeidsmarkedet antakelig ofte også har gode sjanser på ekteskapsmarkedet.

Tabell 4.1 Betydningen av familierelaterte faktorer for inaktivitet blant kvinner med innvandrerbakgrunn i alder 20-25 år. Kontroll for alder i alle modeller. Logistisk regresjon. Stigningstall (B) og signifikans

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Er gift	1,7***	usign.	usign.
Bor sammen		usign.	usign.
Har barn			2,3***

For di det er sterk sammenheng mellom forklaringsvariablene, særlig mellom det å bo sammen og være gift ($R = .79$), og fordi det ikke er relevant for vår problemstilling å modellere den avhengige variabelen best mulig (prediksjon), vises ikke modellenes forklaringskraft.

⁷ Analyseesultatene i dette avsnittet er basert på enkel og partiell produktmoment-korrelasjonsanalyse (Pearsons R), og logistisk regresjon.

Tabell 4.2 Betydningen av familierelaterte faktorer for om man er i full jobb blant menn med innvandrerbakgrunn i alder 20-25 år. Kontroll for alder i alle modeller. Logistisk regresjon. Stigningstall (B) og signifikans

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
Er gift	1,2**	1,6*	1,6*
Bor sammen		usign.	usign.
Har barn			usign.

4.2. Norskkunnskaper er relevant

Hvor godt man behersker norsk, kan sees som et mål på integrering i seg selv eller som middel til eller resultat av integrering. Med middel menes at gode norskkunnskaper vil kunne gjøre det lettere for de unge å få jobb. Med resultat mener vi at språkkunnskapene vil kunne påvirkes av at en er i arbeid. Vi skal se hva levekårsundersøkelsen for unge med innvandrerbakgrunn kan fortelle oss om disse sammenhengene.

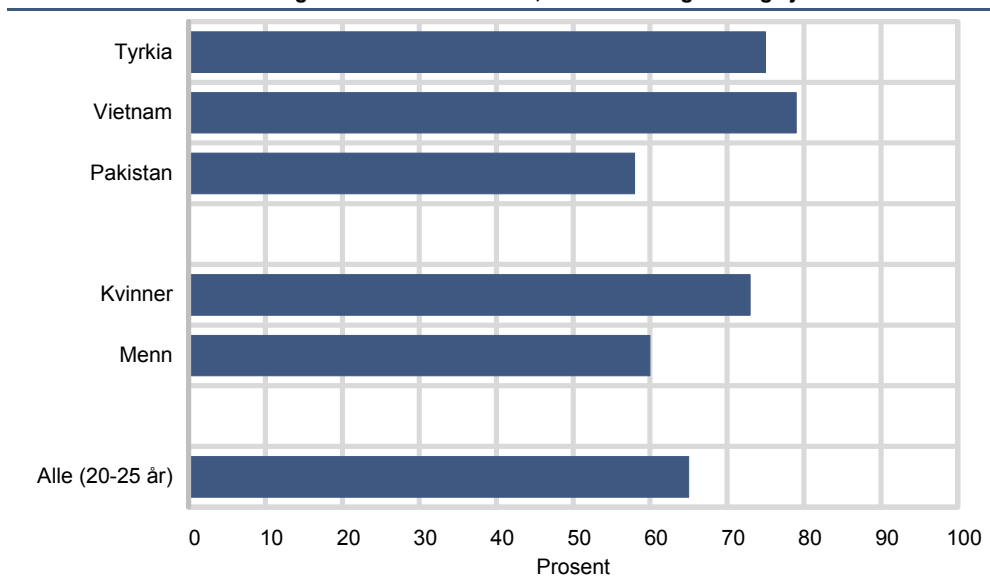
To av tre snakker svært godt norsk

Da samtlige i utvalget har vokst opp i Norge, kan vi vente at norskkunnskapene er meget gode. På spørsmål om hvordan intervjudeltagerne bedømmer sine egne ferdigheter i norsk (*Hvor godt snakker du norsk?*) oppgir da også et betydelig flertall, to av tre, at de snakker svært godt norsk. Dette var høyeste svaralternativ blant fem mulige. Vel en av fire mener de snakker godt norsk, en av tyve mener de snakker middels, og knapt én prosent sier de har dårlige norskkunnskaper.

Unge med pakistansk bakgrunn snakker dårlig - kvinner snakker godt

Figur 4.3 viser at bare seks av ti unge med pakistansk bakgrunn mener de har svært gode norskkunnskaper, mot nesten åtte av ti unge med vietnamesisk eller tyrkisk bakgrunn. Det er vist at blant innvandrere generelt har innvandrerkvinner har langt oftere dårlige norskkunnskaper enn innvandrer menn (Blom og Henriksen 2008). Blant unge med innvandrerbakgrunn er det tvert imot kvinnene som har de beste norskkunnskapene. Mens to av tre menn sier de har svært gode norskkunnskaper, gjelder dette tre av fire kvinner, begge i alderen 20-25 år med innvandrerbakgrunn.

Figur 4.3 Andel som mener de har svært gode norskkunnskaper blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter landbakgrunn og kjønn. Prosent

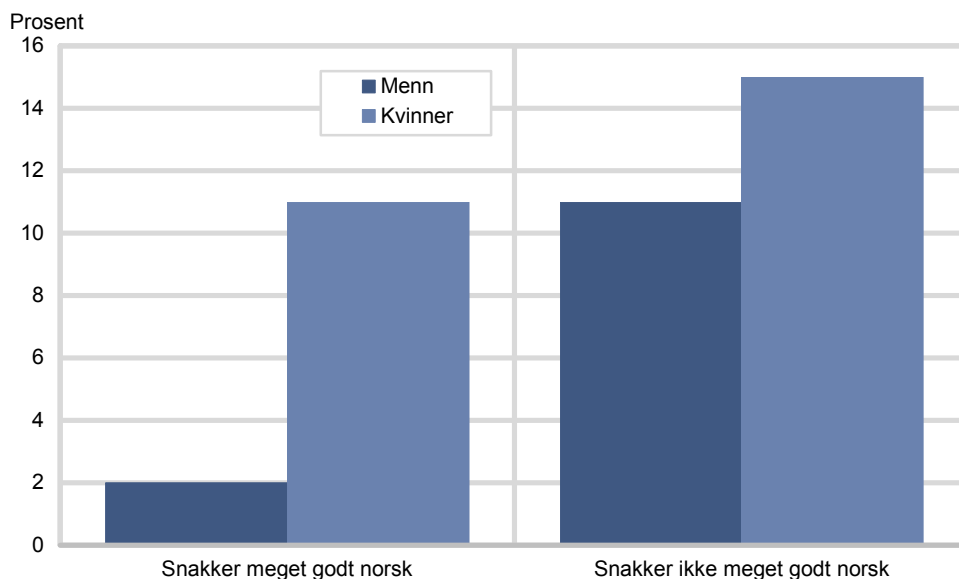

Sammenheng med arbeid blant menn med pakistansk bakgrunn

Blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år finner vi ingen generell tendens til at de med svært gode norskkunnskaper har signifikant større sannsynlighet for å ha heltidsjobb, eller å ha arbeid i det hele tatt, enn dem uten så gode norskkunnskaper. Inntrykket av manglende sammenheng endres ikke dersom vi ser på dem med middels eller dårlige norskkunnskaper i norsk. Hvorvidt man verken er i jobb

eller på skole er riktignok signifikant negativt korrelert med det å være svært god i norsk men dette gjelder kun blant *menn* (Figur 4.4). En nærmere undersøkelse avdekker at sammenhengen bare gjelder unge menn med *pakistansk* bakgrunn, og at den her er (statistisk signifikant og) temmelig sterk. I utvalget finner vi ingen inaktive blant menn med pakistansk bakgrunn som snakker meget godt, mot en av ti av dem som ikke snakker meget godt norsk. Sammenhengen kan selvfølgelig like gjerne si noe om den negative effekten av inaktivitet for språkbeherskelsen som den omvendte årsaksretningen. Dessuten får vi ikke på langt nær her målt den isolerte effekten av norskkunnskapene, som vi skal se henger sammen med en rekke faktorer som også henger sammen med integrasjon på arbeidsmarkedet.

Figur 4.4 Andel som verken er i jobb eller på skole blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter muntlige norskkunnskaper og kjønn. Andeler i prosent

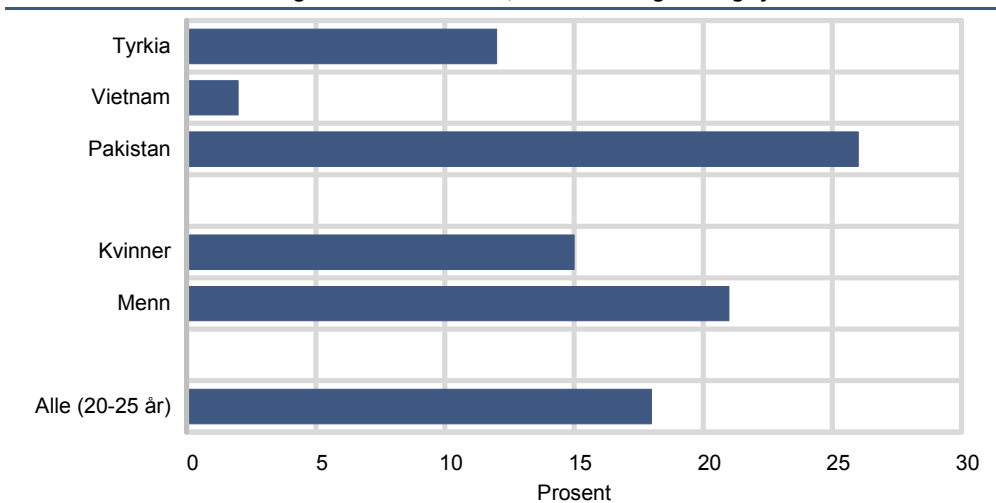
4.3. Utdanningsfaktorer

I dette avsnittet spør vi om det er noen sammenheng mellom å ha tatt deler av grunntutdanningen i utlandet og sysselsetting og/eller ferdigheter i norsk, og om norskkunnskaper kan se ut til å spille en rolle i denne sammenheng. Vi spør også om det å ha hatt morsmålsundervisning, skolefaget NOA (norsk som annet språk) eller et kortere eller lengre opphold i barnehage er korrelert med de unges stilling på arbeidsmarkedet og/eller med deres ferdigheter i norsk.

Hver femte har hatt skoleopphold i foreldrenes hjemland

I alt sier nær en av fem (18 prosent) av alle unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år at de i en kortere eller lengre periode har gått på skole i foreldrenes hjemland (Figur 4.5). Blant unge med pakistansk bakgrunn, hvor slike opphold er vanligst, gjelder dette 26 prosent mot 12 prosent blant unge med tyrkisk og 2 prosent blant de med vietnamesisk bakgrunn. Det er bare en beskjeden forskjell mellom menns og kvinners sannsynlighet for å ha hatt skoleopphold i foreldrenes hjemland.

Figur 4.5 Andel som har hatt skoleopphold i foreldrenes hjemland blant unge år med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25, etter landbakgrunn og kjønn. Prosent

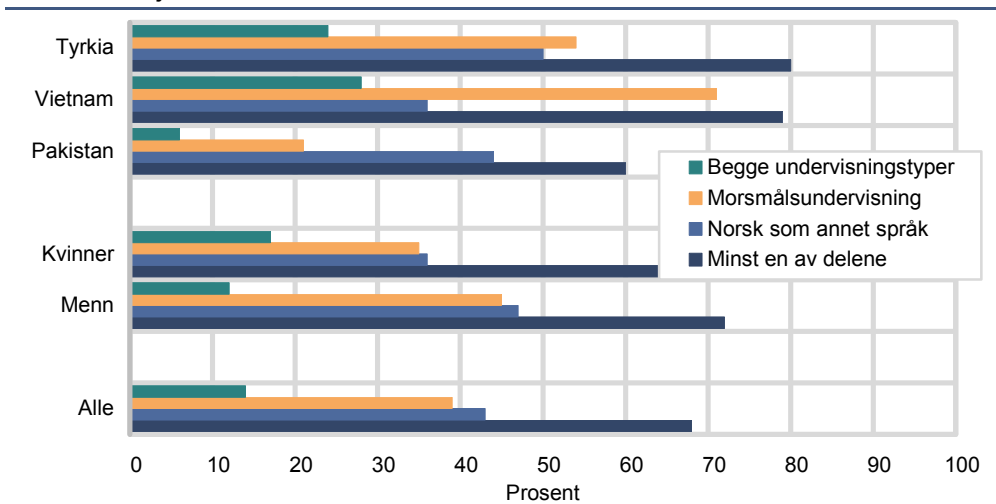
Skoleopphold i hjemlandet og norskerferdigheter henger sammen

De med skoleopphold i hjemlandet er langt sjeldnere svært gode i norsk, ifølge deres egen oppfatning. Blant dem i alderen 20-25 år som har hatt skolegang i foreldrenes hjemland, sier knapt en av tre (30 prosent) at de har svært gode norskkunnskaper, mens tre av fire i resten av utvalget (73 prosent) sier det samme. Blant unge med pakistansk bakgrunn, som generelt er dårligere i norsk enn resten av utvalget (Figur 4.3), er andelen som snakker svært godt norsk henholdsvis 27 og 68 prosent blant dem med og uten skolegang i foreldrenes hjemland.

Ingen sammenheng mellom skoleopphold og integrasjon på arbeidsmarkedet

Vi finner ingen signifikant umiddelbar sammenheng mellom det å ha hatt skoleopphold i hjemlandet og arbeidsmarkedsstatus, enten vi ser på inaktivitet eller det å ha full jobb. Det er vanskelig å trekke noen konklusjon angående årsaksforhold på dette grunnlag (se side 46). Relevante mellomliggende eller bakenforliggende faktorer kan her være norskkunnskaper, landbakgrunn og kjønn. En videre analyse av denne problematikken vil sprengte rammene for denne rapporten. Hvis det hovedsakelig er ressurssterke foreldre (med mange bøker i bokhylla og et bredt nettverk som bedrer barnas utdannings- og jobbmuligheter) som sender barna på skole i hjemlandet, vil ”effekten” vi måler ved å se på sammenhengen mellom slike hjemreiser og arbeidsmarkedsstatus bli misvisende. Derfor er det fullt mulig at de unge ville vært enda mer integrert hvis de ikke hadde blitt sendt på skole i hjemlandet.

Figur 4.6 Andel som har hatt skolefaget NOA eller morsmålsundervisning i minimum 3 år blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter landbakgrunn og kjønn. Prosent

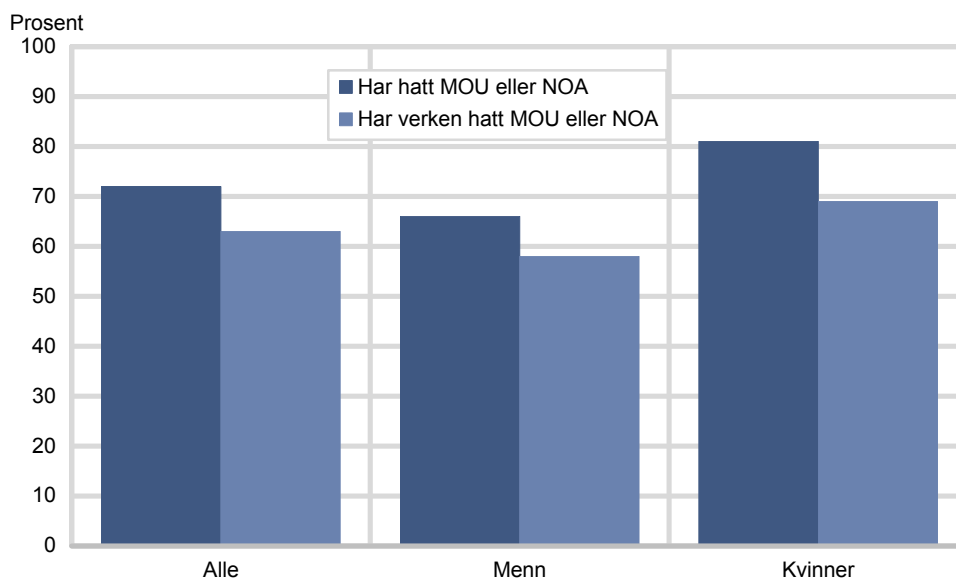
To av tre har hatt morsmålsundervisning eller NOA

Har skolefaget NOA – norsk som annet språk – og/eller morsmålsundervisning betydning for unges sjanser på arbeidsmarkedet? Figur 4.6 gir en oversikt over andelene i utvalget som har hatt skolefaget NOA eller morsmålsundervisning i minimum 3 år blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år etter landbakgrunn og kjønn. Godt under halvparten av utvalget har hatt hver av disse undervisningstypene, og to av tre har hatt minst en av dem, kvinner litt sjeldnere enn menn. Unge med pakistansk bakgrunn har sjeldnere morsmålsundervisning, men like ofte NOA som de andre bakgrunnsnasjonalitetene.

Snakker ikke bedre norsk - eller foreldrenes morsmål

Levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn gir tilsynelatende ingen støtte til at de som har hatt morsmålsundervisning eller NOA (minst en av delene) i minst tre år har signifikant større sannsynlighet for å være vært flinke i norsk - eller i foreldrenes morsmål. Mangelen på sammenhenger kan også her skyldes mange forhold, for eksempel seleksjon.

Figur 4.7 Andel som snakker svært godt norsk blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år etter om man har hatt NOA eller morsmålsundervisning (MOU) i minst tre år, etter kjønn. Andeler i prosent

Ingen sammenheng mellom NOA eller morsmålsundervisning og arbeidsmarkedsstatus

Levekårsundersøkelsen avdekker ingen umiddelbar sammenheng verken mellom det å ha hatt norsk som annet språk eller morsmålsundervisning, i minimum 3 år, og status på arbeidsmarkedet. Dette gjelder for utvalget sett under ett så vel som for hvert kjønn og gjelder uansett om vi ser på andelen inaktive eller andelen i heltidsjobb (Tabell 4.3). Mangelen på sammenheng gjelder også dersom vi ser på andelen som går på skole eller studerer, enten denne måles uavhengig av om man har arbeid eller forutsatt at man ikke har arbeid.

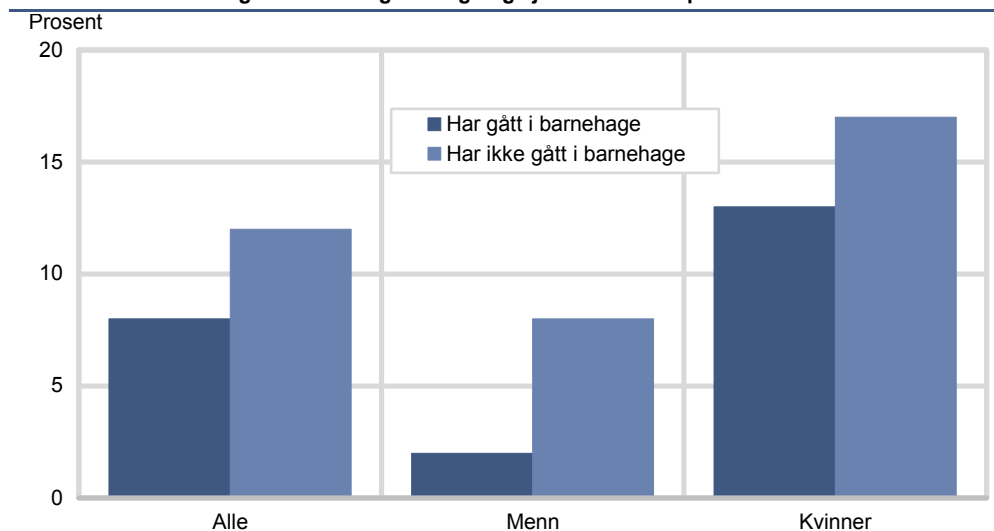
Tabell 4.3 Andel som verken er i jobb eller utdanning og andel som har inntektsgivende arbeid 37t/u+ blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter om de har hatt skolefaget NOA eller morsmålsundervisning i minimum 3 år og kjønn. Prosent

	Er verken i jobb eller utdanning			Har inntektsgivende arbeid 37t/u+		
	Alle	Mann	Kvinne	Alle	Mann	Kvinne
Alle	9	6	12	43	53	31
Har ikke hatt morsmålsundervisning minst i 3 år ..	9	7	12	45	55	28
Har hatt morsmålsundervisning minst 3 år	8	4	13	45	51	38
Har ikke hatt skolefaget NOA minst i 3 år	9	8	11	43	50	34
Har hatt skolefaget NOA i minst 3 år	6	5	9	46	55	31

Ingen signifikant sammenheng mellom barnehage og arbeidsmarkedsstatus

Syv av ti unge med innvandrerbakgrunn (72 prosent) i alderen 20-25 år sier at de har gått i barnehage i Norge i kortere eller lengre perioder. Er det noen sammenheng mellom det å ha gått i barnehage og arbeidsmarkedsstatus? Figur 4.8 antyder at det er færre marginale unge blant dem som har gått i barnehage, i alle fall blant menn. Sammenhengen er imidlertid ikke signifikant.

Figur 4.8 Andel inaktive blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter om man har gått i barnehage i Norge og kjønn. Andeler i prosent

Menn som har gått i barnehage er litt flinkere i norsk

Er de som har gått i barnehage flinkere i norsk enn dem som ikke har gått i barnehage? Tabell 4.4 viser at forskjellen i språkbeherskelse mellom disse to gruppene sett under ett er moderat, og den er ikke signifikant for kvinner. Inntrykket endres ikke nevneverdig dersom det kontrolleres for landbakgrunn. Det er riktignok mange faktorer som kan tenkes å spille inn, for eksempel seleksjon (hva som kjennetegner barn som blir sendt i barnehage, eller hva som kjennetegner foreldrene).

Tabell 4.4 Egenvurderte ferdigheter i muntlig norsk blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter om man har gått i barnehage i Norge og kjønn. Prosent.

Ferdigheter i muntlig norsk:	Alle		Menn		Kvinner	
	Har gått i barnehage	Har ikke gått i barnehage	Har gått i barnehage	Har ikke gått i barnehage	Har gått i barnehage	Har ikke gått i barnehage
Svært gode	67	60	64	44	68	78
Gode	30	20	31	22	29	17
Middels	3	16	5	30	3	0
Dårlige	0	4	0	4	0	5

4.4. Venner uten innvandrerbakgrunn

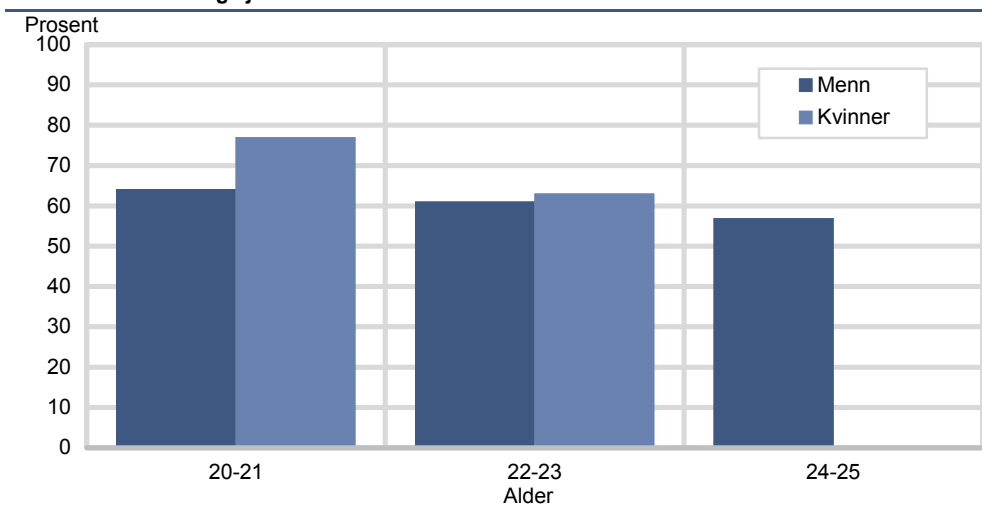
Gjennom sosiale nettverk – venner, slektninger og bekjente - kan man få kjennskap til ledige jobber. Man kan skille mellom ulike nettverk. En type nettverk er

kontakter mellom de som ligner på hverandre, f.eks. med samme etniske bakgrunn (bonding). En annen type nettverk er det som går på tvers av f.eks. etnisk bakgrunn (bridging). For unge med innvandrerbakgrunn blir dette skillet vanskelig å konkretisere, idet disse jo har en tvetydig (dobbel, både norsk og innvandrer-) bakgrunn. Dette gir grobunn for interessante problemstillinger langt ut over det vi har anledning til å behandle i denne rapporten. Vi spør her ganske enkelt om det å ha norske venner ser ut til å kunne ha en positiv effekt på innvandrerungdoms innpass i arbeidsmarkedet. Vi kan imidlertid heller ikke her skille mellom denne årsaksretningen og den "motsatte" – at deltakelse i arbeidslivet gjør at unge med innvandrerbakgrunn lettere får venner med norsk bakgrunn. Dessuten kan overgangen *fra skole* - som er en utpreget sosial arena - til arbeid innebære et tap av venner.

Flertallet har gode venner med norsk bakgrunn

To av tre unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år kan fortelle at de har minst en god venn med norsk bakgrunn (i Norge). Andelen er noe høyere blant kvinner enn blant menn, og den varierer i betydelig grad etter landbakgrunn. Mens åtte av ti (82 prosent) av unge med vietnamesisk bakgrunn har minst en god venn med norsk bakgrunn, gjelder dette bare seks av ti (58 prosent) av dem med pakistansk bakgrunn. Andelen er noe høyere enn for eldre innvandrere i alderen 25-70 år fra Pakistan, Tyrkia eller Vietnam, hvorav fire av ti har minst en god venn med norsk bakgrunn. Andelen ser imidlertid ut til å synke noe med alder, slik Figur 4.9 viser. Det faktum at aktivitet på arbeidsmarkedet øker med alder samtidig som andelen med venner synker, må tas hensyn til når vi ser det å ha venner med norsk bakgrunn i sammenheng med integrasjon på arbeidsmarkedet. Ellers vil vi kunne forledes til å konkludere med at venner med norsk bakgrunn hindrer integrering i arbeidslivet eller at aktivitet på arbeidsmarkedet hindrer sosial integrering.

Figur 4.9 Andel som har gode norske venner blant unge med innvandrerbakgrunn, etter alder og kjønn. Prosent

Ingen sammenheng mellom arbeidsstatus og venner med norsk bakgrunn

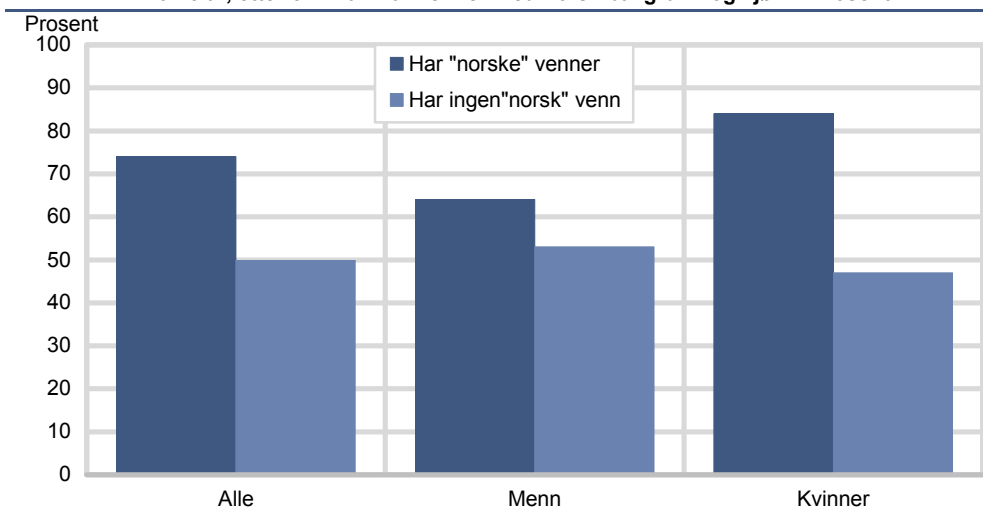
Gjennom Levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn 2006 avdekkes ingen umiddelbar sammenheng mellom det å ha venner med norsk bakgrunn og arbeidsmarkedsstatus. Dette gjelder både kvinner og menn, uansett landbakgrunn og under kontroll for alder. Det er imidlertid en klar positiv sammenheng mellom det å ha venner med norsk bakgrunn og norskferdigheter.

Sterk sammenheng mellom nettverk og norskferdigheter

Figur 4.10 viser at sannsynligheten for at unge med innvandrerbakgrunn som vurderer sine norskferdigheter som svært gode er større blant dem som har venner med norsk bakgrunn enn dem som ikke har en eneste "norsk" venn. Dette kan styrke antakelsen om at gode norskferdigheter (eller faktorer som styrker norskferdighetene) fremmes

av samvær med personer uten innvandrerbakgrunn. Det kan selvfølgelig også være slik at norskferdigheter åpner for, eller er en forutsetning for, at unge med innvandrerbakgrunn god kontakt med unge uten innvandrerbakgrunn.

Figur 4.10 Andel som snakker svært godt norsk blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter om man har venner med norsk bakgrunn og kjønn. Prosent

Betydningen av/for norskferdigheter avhengig av kjønn og landbakgrunn

Det viser seg at sammenhengen mellom det å ha "norske" venner og norskferdigheter ikke er signifikant blant menn i utvalget sett under ett, men er desto tydeligere blant kvinner. Sammenhengen mellom norskferdigheter og om man har venner med norsk bakgrunn er meget sterk blant unge kvinner med bakgrunn fra Pakistan (Pearsons R ,52 med kontroll for alder).

4.5. Diskriminering

I dette avsnittet spør vi hvor mange og hvilke grupper av unge med innvandrerbakgrunn som har opplevd å bli diskriminert på arbeidsmarkedet, og på hvilke måter dette har skjedd. Analysen baseres på de unges subjektive erfaring med, eller mer presist *oppfatning* av, andres illegitime forskjellsbehandling og holdninger.

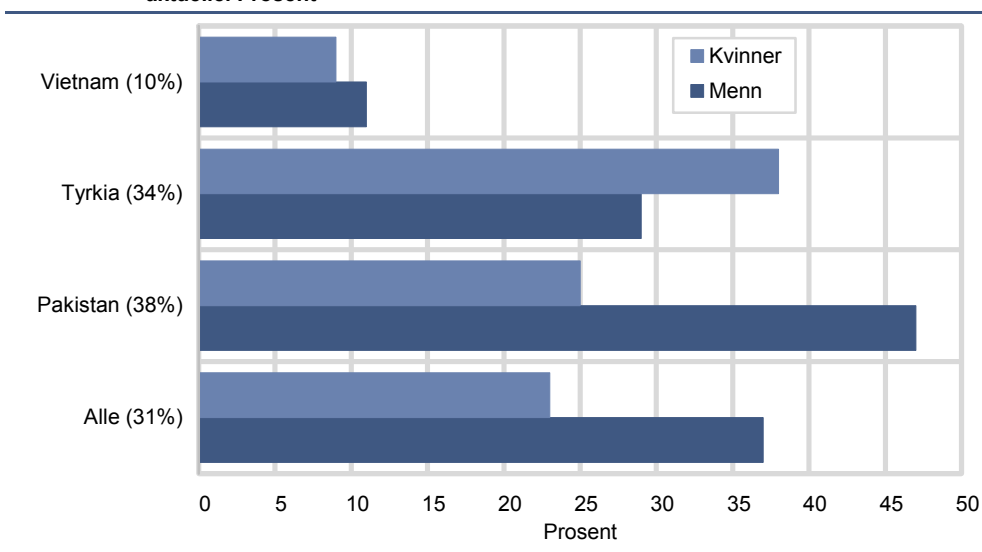
Opplevelse av forskjellbehandling = diskriminering?

I hvilken grad de unges *følelse* av andres illegitime forskjellsbehandling og holdninger alltid gir et representativt bilde av virkeligheten er høyst usikkert. Unge som er veldig oppmerksomme og *sterkt opptatt* av å bli behandlet som "helt norske" vil både kunne feiltolke helt rettferdig behandling som illegitim. De vil også kunne fremprovosere nettopp de negative reaksjoner de frykter eller forventer. På den annen side kan det tenkes at reell diskriminering i mange tilfeller ikke oppdages. Dette er problemstillinger vi ikke vil behandle i denne rapporten.

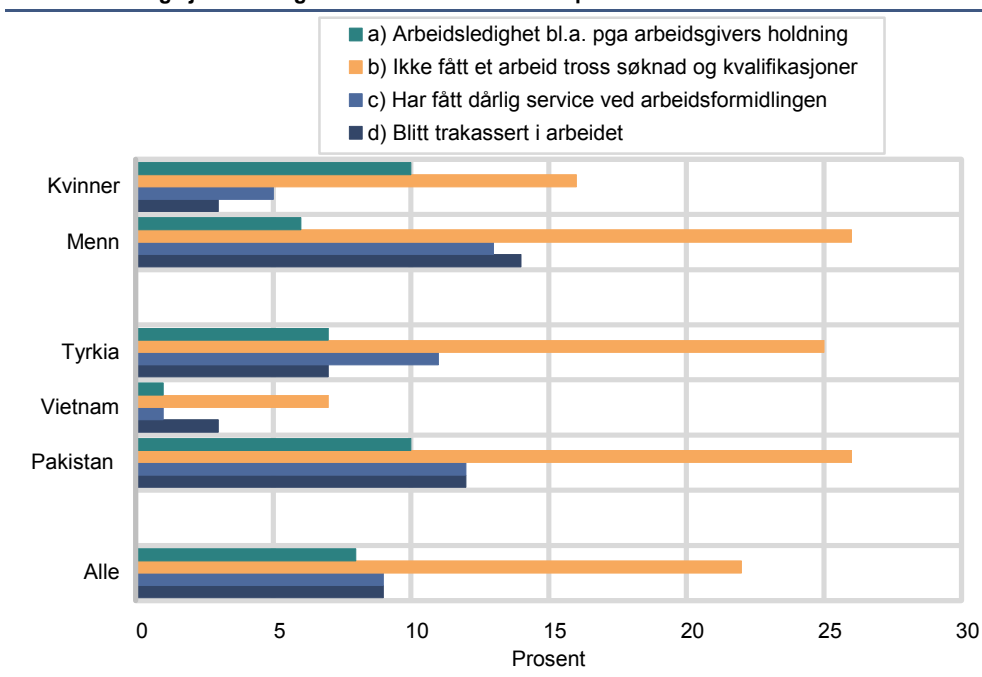
Spørsmål om diskriminering på arbeidsmarkedet

De unge ble stilt fire spørsmål om erfaringer med diskriminering i forbindelse med arbeidsmarkedet. Spørsmålene er referert nedenfor. Figur 4.11 gir en summert oversikt over hvor mange som alt i alt ga positivt svar på minst ett av de fire spørsmålene etter landbakgrunn og kjønn. Figur 4.12 gir en oversikt over svarfordelingen på de ulike spørsmålene. Både i Figur 4.11 og i Figur 4.12 er andelen beregnet blant *alle* uansett om man har arbeid eller har vært arbeidssøkende osv.

Figur 4.11 Andel unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år som har erfart forskjellsbehandling på arbeidsmarkedet på grunn av sin innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og kjønn. Beregnet blant alle uansett om spørsmålene er aktuelle. Prosent

Figur 4.12 Andel unge i alderen 20-25 år som mener å ha erfart forskjellsbehandling på arbeidsmarkedet på grunn av sin innvandrerbakgrunn, etter årsak, landbakgrunn og kjønn. Beregnet blant alle uansett om spørsmålene er aktuelle. Prosent

- Mener du selv at *diskriminerende holdninger mot innvandrere fra arbeidsgivere* er blant årsakene til at du *er blitt gående uten jobb i perioden(e) som arbeidsløs?* (omskrevet)⁸
- Har du i løpet av *de siste fem årene* på grunn av din utenlandske bakgrunn ikke fått et arbeid som du har søkt og var kvalifisert for?
- Har du i løpet av *det siste året* på grunn av din utenlandske bakgrunn blitt dårlig behandlet eller fått dårlig service ved arbeidsformidlingen?
- Har du i løpet av *de siste 12 månedene* noen gang blitt utsatt for forulemping eller trakassering i ditt arbeid på grunn av din utenlandske bakgrunn?

⁸ Spørsmålet er sammensatt av to. De av de unge som hele eller deler av det siste året hadde vært uten arbeid og søkte etter arbeid ble spurt om hva de selv mener kunne være årsaken til at de "er blitt gående uten jobb i perioden(e) som arbeidsløs". En rekke svaralternativer ble presentert (se avsnitt 4.6), man kunne gi mange forskjellige svar samtidig, blant annet "diskriminerende holdninger mot innvandrere fra arbeidsgivere".

Menn med pakistansk bakgrunn opplever diskriminering oftest

Vi ser av Figur 4.11 og Figur 4.12 at unge med vietnamesisk bakgrunn, og kvinner, i mindre grad opplever diskriminering enn menn og unge med tyrkisk eller pakistansk bakgrunn. Figur 4.11 antyder videre at en relativt stor andel både blant unge menn med pakistansk bakgrunn og unge kvinner med tyrkisk bakgrunn opplever diskriminering. Mønstrene må dels sees i sammenheng med ulik andel som har hatt anledning til å bli eksponert for de aktuelle typene av diskriminering, nærmere bestemt andelen med arbeid (Figur 2.4 side 15) og ikke minst i andelen som har vært eller er arbeidssøkende. Mønstrene skyldes nok også at visse grupper faktisk mer utsatt for å oppleve diskriminering enn andre.

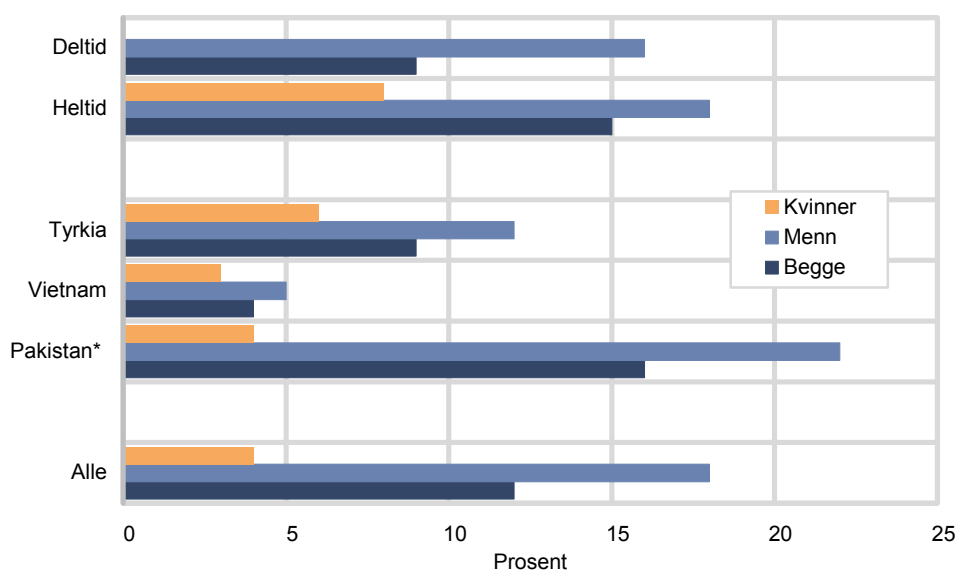
Unge med vietnamesisk bakgrunn og kvinner sjelden diskriminert på jobben

Hvilke grupper har størst tilbøyelighet til å bli utsatt for det de oppfatter som forulemping eller trakassering i sitt arbeid på grunn av sin utenlandske bakgrunn? Figur 4.13 gir et klart inntrykk av at unge *menn med pakistansk bakgrunn* her skiller seg ut med en høy andel, mens unge med vietnamesisk bakgrunn av begge kjønn sjelden opplever slike episoder. Vi merker oss den forholdsvis store forskjellen mellom kjønnene blant unge med pakistansk bakgrunn. Andelen unge kvinner med pakistansk bakgrunn som er blitt utsatt for forulemping eller trakassering i arbeidet er usikker da beregningsgrunnlaget er lite, men en korrelasjonsanalyse viser at forskjellen mellom kjønnene er signifikant og betydelig (R=,22). Sammenhengen svekkes ikke dersom vi kontrollerer for arbeidstid.

Arbeidstid avgjørende for kvinner, ikke for menn

Det er en klar sammenheng mellom arbeidstid og sannsynligheten for å bli diskriminert for kvinner (Figur 4.13). Vi merker oss at *ingen* av de (55) deltidsarbeidende kvinnene i alderen 20-25 år i utvalget er blitt utsatt for forulemping eller trakassering i arbeidet, mot nær hver tiende av de (81) heltidsarbeidende. Vi finner ingen effekt av arbeidstid for menn. Dersom vi ikke skiller mellom kjønnene, er det ingen signifikant sammenheng mellom arbeidstid og sannsynligheten for å bli diskriminert i arbeidet.

Figur 4.13 Andel som mener å ha blitt utsatt for forulemping eller trakassering i arbeidet på grunn av sin utenlandske bakgrunn blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år med arbeid, etter landbakgrunn og kjønn. Prosent

*Lavt beregningsgrunnlag for kvinner med pakistansk bakgrunn (28 pers)

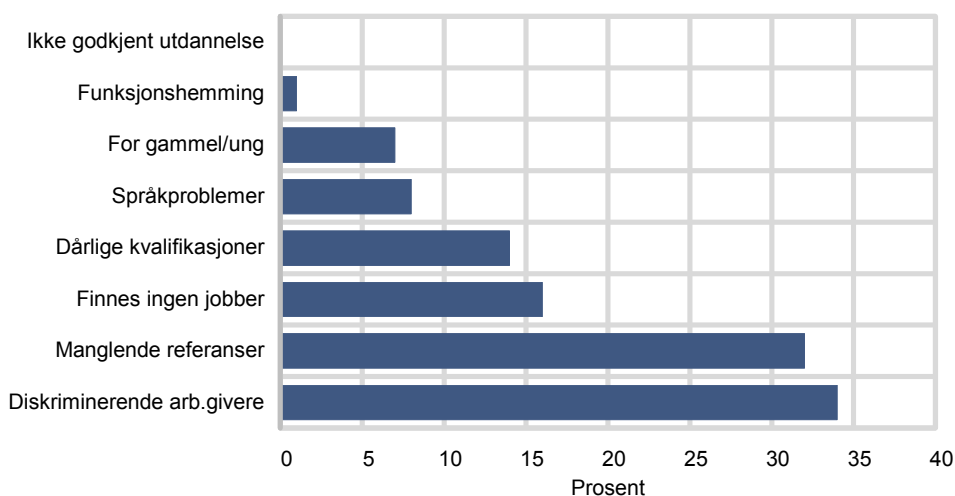
4.6. Arbeidsledighet

I dette avsnittet ser vi nærmere på de unges syn på årsaker til arbeidsledighet, med fokus på diskriminerende holdninger hos arbeidsgivere. Også her er det verdt å minne om at det er de unges egne tolkninger som ligger til grunn for analysen.

Spørsmål og svaralternativer

Blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år hadde vel en av fire vært arbeidsledige i den forstand at de hele eller deler av det siste året hadde vært uten arbeid og søkte etter arbeid. De dette gjaldt ble spurt om hva de selv mente kunne være årsakene til at de "er blitt gående uten jobb i perioden(e) som arbeidsløs". Åtte svaralternativer ble presentert (Figur 4.14), og man kunne gi mange svar samtidig.

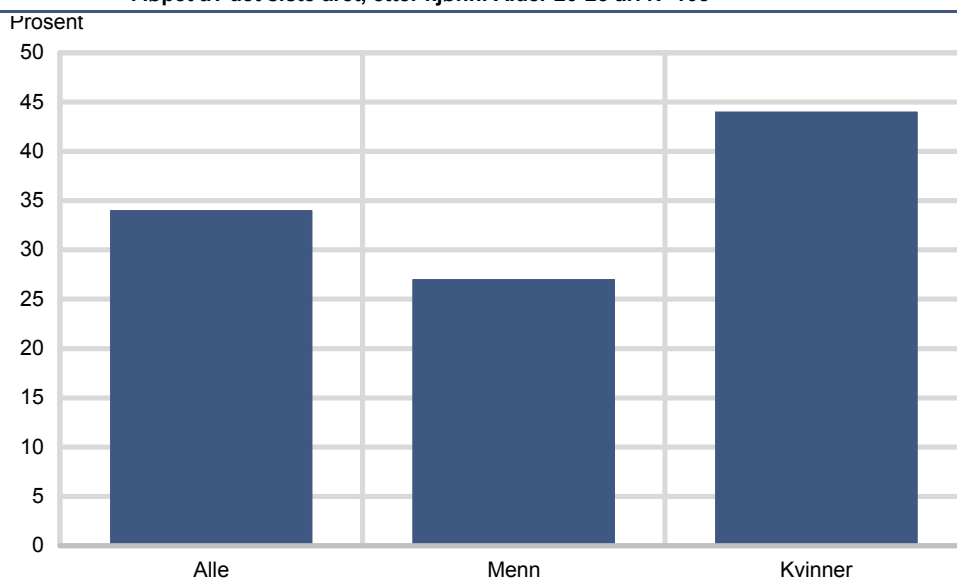
Figur 4.14 Andel som oppgir ulike grunner arbeidsledighet blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år som i løpet av siste år har vært arbeidsledige (N=105)

Diskriminering viktig(st) grunn til arbeidsledighet

Figur 4.14 viser en sortert svarfordeling basert på de åtte forhåndsdefinerte forslagene om grunner til arbeidsledighet. En av tre (34 prosent) nevnte diskriminerende holdninger hos arbeidsgivere, som med dette er den oftest nevnte årsaken, tett fulgt av manglende referanser. Deretter følger - et stykke bak - mangel på jobber og dårlige kvalifikasjoner. Knappt en av ti nevner språkproblemer som årsak.

Figur 4.15 Andel som mener diskriminerende holdninger hos arbeidsgivere er blant årsakene til arbeidsledighet blant unge med innvandrerbakgrunn som har vært arbeidsledige i løpet av det siste året, etter kjønn. Alder 20-25 år. N=105

Kvinner nevner oftere diskriminering som årsak til arbeidsledighet enn menn

Kvinner anser oftere at arbeidsledighet skyldes diskriminering fra arbeidsgivere enn hva menn gjør (Figur 4.15). Forskjellen mellom kjønnes tilbøyelighet til å nevne diskriminerende holdninger hos arbeidsgivere som årsak er klar og signifikant (selv om beregningsgrunnlaget er knapt idet 54 menn og 51 kvinner har vært arbeidsledige siste år). Sammenhengen kan ha mange forklaringer. Det kan være kvinner i større grad enn menn *tror* de blir tilsidesatt ved ansettelser på grunn av sin bakgrunn. Det faller utenfor denne rapportens rammer å trenge dypere inn i denne problematikken. Antallet unge med innvandrerbakgrunn som har vært arbeidsledige i løpet av det siste året er for lite til at vi kan vise forskjeller i andeler etter landbakgrunn eller langs andre dimensjoner.

4.7. Samhørighet med Norge?

Den siste faktoren vi skal ta for oss er de unges identitet som norske. For ungdomsgruppen som er i fokus i denne rapporten er identitetsdannelsen et interessant fenomen i og med at de dras mellom to kulturer idet identiteten formes av både det norske storsamfunn og av foreldre og familie (Øya & Vestel 2007). Levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn 2006 er en verdifull kilde til ny innsikt i dette viktige men komplekse problemfeltet, hvorav vi her bare behandler en ørliten flik. Spørsmålet er om det er noen påviselig sammenheng - enten vi tenker oss at påvirkningen går den ene eller den andre veien - mellom de unges status på arbeidsmarkedet og deres følelse av samhørighet med Norge.

Spørsmålsformulering og svaralternativer

Etter et innledende knippe spørsmål om tilknytning til og planer om å flytte til foreldrenes opprinnelsesland ble de unge fortalt at *Folk som bor i Norge kan i varierende grad føle samhørighet med Norge som land*. De ble så stilt følgende spørsmål: *I hvilken grad føler du samhørighet med Norge som land?* Svarene skulle gis innenfor en 7-punkts skala der det ble presisert at ytterpunktene tilsvarende "ingen samhørighet" og "stor samhørighet". Bare disse to verdiene ble konkretisert, mens resten kun var nummerert. Da oddetallsskalaen ikke kan deles naturlig på midten (i samhørighet/ikke samhørighet) og da bare 2 prosent svarte "ingen samhørighet", ser vi det som mest hensiktsmessig å fokusere på den betydelige andelen som svarte "stor samhørighet" i den følgende analysen.

Godt og vel to av tre føler samhørighet med Norge

Vel en av fem unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år (22 prosent) sier at de føler stor samhørighet med Norge som land. Til sammen velger to av tre (68 prosent) svaralternativ 5, 6 eller 7 og gir med dette uttrykk for at de føler godt over middels samhørighet med Norge. Før vi ser nærmere på utvalgte faktorer som kan tenkes å betinge samhørigheten - eller omvendt - skal vi sette de unges generelle samhørighetsfølelse i perspektiv. Forskning basert på et lignende materiale har vist at en av ti unge med innvandrerforeldre opplever seg som "helt norske", mens så godt som samtlige unge uten innvandrerbakgrunn, ikke overraskende, oppfatter seg som helt norske (Øya & Vestel 2007).

Svakere samhørighet enn foreldregenerasjonen

Dersom vi sammenligner de unge med eldre innvandrere med samme landbakgrunn representert gjennom undersøkelsen Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006, finner vi at den eldre generasjonens samhørighetsfølelse synes å være noe *sterkere* enn hos de unge. Nær en av tre (31 prosent) blant eldre innvandrere med bakgrunn fra Pakistan, Vietnam og Tyrkia sier at de føler stor samhørighet, mot en av fem blant de unge (22 prosent). Videre er gjennomsnittsskåren på den syvdelte svarskalaen 5,3 for den eldre generasjonen, mot 5,2 blant den yngre når vi ser på aldersgruppen 20-25 år.

Samhørigheten styrkes ikke med alder

Man kunne kanskje vente at dette noe nedslående resultatet har sammenheng med aldersforskjellen mellom disse to gruppene og at samhørighetsfølelsen hos unge med innvandrerbakgrunn stiger med alder. Det ser vi imidlertid ingen tegn til i utvalget, snarere tvert imot (Løwe 2008). Vi vet riktignok ikke hva som skjer etter 25-års alder.

Hva vil kunne påvirke hva?

Har arbeidsmarkedsstatus betydning for samhørighetsfølelse, eller er det omvendt, eller er det en gjensidig påvirkning mellom arbeidsmarkedsstatus og samhørighetsfølelse? Dette kan vi heller ikke her si noe sikkert om da vi kun har opplysninger fra ett tidspunkt. Årsaksretningen er imidlertid irrelevant dersom vi kun vil avdekke sammenhenger i betydningen statistiske korrelasjoner. Vi velger å legge begge årsretninger til grunn for analysen.

Ingen sammenheng mellom arbeidsmarkedsstatus og samhørighet

Tabell 4.5 viser at andelen som verken er i arbeid eller utdanning er den samme blant dem som føler stor samhørighet som i resten av utvalget, både blant kvinner og menn. Målt på denne måten er det ingen sammenheng mellom arbeidsmarkedsstatus og samhørighet. Andelen som er i full jobb er imidlertid tilsynelatende noe høyere blant dem som føler stor samhørighet enn i resten av utvalget, i alle fall blant kvinner. Disse sammenhengene er imidlertid ikke statistisk signifikante. Multivariat analyse med samhørighet som avhengig og uavhengig variabel antyder at arbeidsmarkedsstatus ikke har noen klar betydning for samhørighetsfølelsen, eller omvendt, uansett hvordan variablene måles.

Tabell 4.5 Andel som verken er i jobb eller utdanning og andel som har inntektsgivende arbeid 37t/u+ etter om de har stor samhørighetsfølelse med Norge som land blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter kjønn. Prosent

	Er verken i jobb eller utdanning			Har inntektsgivende arbeid 37t/u+		
	Alle	Mann	Kvinne	Alle	Mann	Kvinne
Alle	9	6	12	43	53	31
Føler stor samhørighet (7)	10	6	12	48	57	39
Føler ikke stor samhørighet (1-6)	8	6	11	42	52	29

4.8. Forbehold om årsakssammenhenger

Det er ukomplisert å avgjøre om unge med innvandrerbakgrunn med visse kjennetegn skiller seg ut med en høy eller lav andel som er utenfor eller innenfor arbeidsmarked eller skolesystem. En langt mer ambisiøs oppgave er det å forsøke å avgjøre faktorerens innvirkning, isolert fra andre konkurrerende samvarierende "årsaker". Rapporten kan ikke gi sikre svar på spørsmålet om effekter av de ulike variablene "alt annet likt", men danner grunnlag for videre analyser på feltet. Å få innsikt i problematikken som er skissert her krever forskning og data ut over rammene for denne rapporten.

Kausalitet

Dersom noen av de ovenfor nevnte faktorene korrelerer med aktivitet på arbeidsmarkedet, *kan* dette antyde at faktorene er direkte eller indirekte medvirkende årsaker til at noen ungdommer er i jobb/utdanning og andre ikke. Sammenhengene kan også indikere mulige *konsekvenser* av å være i jobb/utdanning. For eksempel vil gode norskkunnskaper på den ene siden kunne øke muligheten for å få seg arbeid. På den andre siden vil norskkunnskapene bedres ved at man er i arbeid. Begge effektene vil kunne gi en statistisk sammenheng, men vil ha høyst forskjellige (politiske m.m.) implikasjoner.

Skinnsammenhenger og indirekte effekter

De problemstillingene som er skissert innledningsvis i dette kapitlet er både metodisk og teoretisk utfordrende. Det er vanskelig å måle den *isolerte effekten* av

ekteskapelig status, norskkunnskaper, norske venner, samhörighetsfølelse med Norge, religiøs praksis, erfaringer med diskriminering, skoleopphold i foreldrenes hjemland eller det å ha hatt morsmålundervisning og norsk som annet språk på skolen. Disse faktorene kan i større eller mindre grad være korrelert med andre faktorer som også har betydning for de unges integrering på arbeidsmarkedet. Dessuten vil muligheten for indirekte effekter via andre og mer basale faktorer komplisere bildet. Styrken og entydigheten i betydningen av *alder* både for de avhengige og uavhengige variablene er her vesentlig. For eksempel øker sannsynligheten for å være gift eller for (noen gang) å ha følt seg diskriminert med alder, mens andelen med norske venner synker med alder (Løwe 2008). Også andre tilsvarende forstyrrende faktorer vil kunne spille inn. Dette betyr blant annet at om vi ikke kan påvise en sammenheng mellom to variable utelukker ikke dette at det kan være en kausal sammenheng mellom disse.

Seleksjon

Den estimerte effekten av faktorene kan som steder dels bli korrumpert av *seleksjon*. Utvalget er svært heterogent i og med at de unge har ulik landbakgrunn, med tilhørende ulikheter på viktige områder som både er relatert til de uavhengige og avhengige variablene. Dette fremskaper skinnsammenhenger dersom vi ikke kontrollerer for landbakgrunn, noe vi da også for en stor del derfor har gjort. Det er imidlertid mange faktorer vi ikke kan kontrollere for, eller vet at vi burde ta hensyn til. Dersom visse typer grupper i større grad enn andre gifter seg, blir sendt på skole i hjemlandet eller ikke behersker norsk godt osv, vil dette kunne gi meningsløse konklusjoner dersom disse ukritisk baseres på enkle sammenhenger.

Årsaksretning

Selv om vi skulle få kontroll med alle konkurrerende forhold, vil det for enkelte faktorer uansett være vanskelig å fastslå årsaksretningen i en eventuell kausalsammenheng ved analyser av tverrsnittsbaserte data. Så lenge opplysningene begrenses til ett tidspunkt, må årsaksretningen avgjøres teoretisk og baseres på skjønn.

5. Oppsummering

Rapporten har gitt et innblikk i status og ulikhet på arbeidsmarkedet blant unge med innvandrerbakgrunn basert på intervjuer med et utvalg 16-25 åringer med bakgrunn fra Pakistan, Vietnam og Tyrkia. Rapporten har kartlagt forskjeller etter kjønn, alder og landbakgrunn, og sammenlignet med unge generelt, med vekt på temaer og sammenhenger som ikke finnes i registre. Sammenhengen mellom status og ulikhet på arbeidsmarkedet og relevante faktorer som ekteskap, sosialt nettverk, morsmålsundervisning og norskkunnskaper er også drøftet.

5.1. Bred tilnærming

Unge stilling og aktivitet på arbeidsmarkedet er et mangefasettert fenomen. Vi har derfor valgt å benytte ulike tilnærminger, og har operasjonalisert (målt) rapportens tema på flere og dels ”overlappende” måter. En viktig grunn til denne kompleksiteten er at mangel på arbeid – eller heltidsarbeid – ikke trenger å være ensbetydende med inaktivitet i den aldersgruppen som her er i fokus. Dette fordi mange unge er, og bør være, under utdanning. Dessuten er valget av tilnærming og operasjonalisering til en viss grad bestemmende for hvilke resultater og konklusjoner analysene resulterer i. Derfor har vi valgt å måle arbeidsmarkedsstatus på flere ulike måter. Fremstillingen er likevel langt fra uttømmende, da temaet kan gripes an på et tilnærmet utall måter.

Skole, arbeid, heltid og inaktiv

Vi har i rapporten benyttet en rekke indikatorer på unges integrasjon på arbeidsmarkedet, hvorav de to viktigste er de unges svar på *om de går på skole eller studerer* og *om de har inntektsgivende arbeid*. I tillegg har vi spisset tilnærmingen ved å se nærmere på hvem som har *heltidsjobb* og hvem som er *uten jobb/studier*. Vi har med andre ord dels sett på andelen som går på skole eller som studerer uavhengig av arbeid og gitt at man ikke har arbeid. Vi har hatt et særlig fokus på sistnevnte gruppe som vi har kalt *inaktive* i forhold til både utdanning og inntektsgivende arbeid. De som har inntektsgivende arbeid, har vi dels sett under ett og dels skilt mellom deltid og heltid, med fokus på heltid.

Beskrivende og analytisk

Hver av disse måtene å operasjonalisere rapportens tema på fanger opp spesielle aspekter hvorav noen kan synes å være mest relevant for de yngste og andre for de eldste, og hvor noen passer til en beskrivende og andre er mer egnet for en analytisk tilnærming. Vi har i hovedsak brukt andelen som går på skole/studerer (uavhengig av arbeid) og andelen som har inntektsgivende arbeid i den beskrivende delen av fremstillingen i kapittel 2, mens vi har fokusert på de inaktive og heltidsarbeidende i den mer analytiske delen av rapporten i kapittel 4.

5.2. Hvor mange - og hvem - er på skole og i arbeid?

I kapittel 2 spurte vi om de unge går på skole/studerer og om de har inntektsgivende arbeid, og la vekt på mønstre og forskjeller på bakgrunn av kjønn, alder og landbakgrunn, og på ulikhet i forhold til unge generelt.

To av tre går på skole eller studerer – kvinnene ivrigst

Alt i alt kunne to av tre unge med innvandrerbakgrunn fortelle at de går på skole eller studerer minst 10 timer per uke. Andelen gjelder uavhengig av om ungdommene har arbeid ved siden av. Andelen er noe lavere blant unge med tyrkisk bakgrunn og høyere blant dem med vietnamesisk bakgrunn. Kvinnene går oftere på skole eller studerer enn menn. Denne kjønnsforskjellen gjelder hovedsakelig dem med pakistansk bakgrunn, i alle fall dersom vi ser på de noe eldre ungdommene.

Skole erstattes av arbeid

Andelen som går på skole eller studerer er naturlig nok generelt svært mye høyere blant de yngste enn blant de eldste ungdommene. Samtlige 16-åringer i utvalget går

på skolen, mot en av fire av 25-åringene. Sett i et livsløpsperspektiv er sannsynligheten for at unge med innvandrerbakgrunn går på skole større enn at de ikke gjør det inntil 21-års alderen. Andelen som går på skole er større enn andelen som har arbeid til og med 19-års alderen.

Tre av fem har inntektsgivende arbeid

I alt sier tre av fem unge med innvandrerbakgrunn at de *har inntektsgivende arbeid minst 1 time per uke*. Det er bare små forskjeller i andelen med arbeid mellom de tre landbakgrunnene. Andelen som har inntektsgivende arbeid øker kraftig med alder, opp til 20-års alderen hvoretter andelen flater noe ut.

Betydelig kjønnsforskjell blant unge med pakistansk bakgrunn

Ser vi utvalget under ett, har to av tre unge menn arbeid, mot en av to kvinner. Mennene er dermed noe ivrigere på arbeidsmarkedet enn kvinnene. Det viser seg at det kun er blant unge med pakistansk bakgrunn en slik tradisjonell kjønnsforskjell er signifikant. Mens drøyt to av tre menn med denne bakgrunnen i alderen 16-25 år har arbeid, gjelder dette knapt annenhver kvinne.

Går vel så ofte på skole eller studerer som andre unge

Når vi sammenligner utvalget med den generelle Levekårsundersøkelsen 2005, ser vi at unge med innvandrerbakgrunn alt i alt sitter vel så ofte på skolebenken som andre unge. Dette gjelder uansett alder. Unge kvinner med innvandrerbakgrunn er ivrigere på utdanningsarenaen enn både unge menn med innvandrerbakgrunn og unge kvinner generelt. Kjønnsforskjellen er særlig tydelig blant de eldre ungdommene. Mens kvinnene i befolkningen generelt oftere går på skole enn menn også blant de yngste ungdommene (16-19-åringene), finner vi faktisk ingen tilsvarende kjønnsforskjell blant unge med innvandrerbakgrunn i denne aldersgruppen.

Like mange har arbeid som blant andre unge

Når vi sammenligner med den generelle Levekårsundersøkelsen 2005, ser vi at unge med innvandrerbakgrunn deltar like stor grad på arbeidsmarkedet som unge ellers, uansett alder. Det er særlig unge *menn* med innvandrerbakgrunn som er ivrige i jobbsammenheng. Kjønnsforskjellen i kvinners disfavør når det gjelder andelen med arbeid, synes å være særlig stor – og større enn i befolkningen - blant eldre unge med innvandrerbakgrunn (20-25 år). Eldre unge kvinner med innvandrerbakgrunn har riktignok ikke mye sjeldnere arbeid enn kvinner ellers i samme alder. Kjønnsforskjellen skyldes først og fremst at menn er særlig ivrige på arbeidsmarkedet, og de er her mer aktive enn andre unge menn.

Mønstrene må dels sees i sammenheng med at mens en del unge i befolkningen generelt er i førstegangstjeneste, gjelder dette forholdsvis få unge med innvandrerbakgrunn.

Har stort sett like ofte arbeid som andre - men klare kjønnsforskjeller

Sammenligningene mellom levekårsundersøkelsen for unge med innvandrerbakgrunn og den generelle levekårsundersøkelsen gir dermed inntrykk av at unge med innvandrerbakgrunn alt i alt sitter *vel så* ofte på skolebenken og *like* ofte har en fot innenfor arbeidsmarkedet som andre unge. I motsetning til i befolkningen som helhet er det imidlertid klare ”tradisjonelle” kjønnsforskjeller når det gjelder andelen som har arbeid blant unge med innvandrerbakgrunn. Dette ser vi særlig blant dem med pakistansk bakgrunn, og kontrasten til befolkningen generelt er tydeligst blant de noe eldre ungdommene.

5.3. Hvor mange er inaktive og hvor mange er i full jobb?

Det er ikke nødvendigvis grunn til bekymring når unge ikke har arbeid så lenge vi ikke vet om de følger undervisning og vice-verca. Det er først når arbeid og skole/studier kombineres til et *verken-eller* vi har en indikator på marginalitet relatert til

sysselsetting på kortere eller lengre sikt. Om ungdommene som har arbeid jobber *heltid* er dessuten et vesentlig aspekt ved tilknytningen til arbeidslivet.

Alt i alt som unge flest

I utvalget sett under ett har 27 prosent heltidsjobb definert ved en arbeidstid på minimum 37 timer per uke. Videre har 29 prosent deltidsjobb definert ved en arbeidstid på 1-36 timer per uke. 36 prosent går på skole eller studerer, men har ikke jobb. De resterende 8 prosentene er verken i arbeid eller under utdanning. Fordelingen er tilnærmet identisk med den vi finner blant unge generelt gjennom Levekårsundersøkelsen 2005. Når vi skiller på alder og kjønn, finner vi likevel klare forskjeller i forhold til befolkningen generelt.

Forskjeller etter landbakgrunn og mellom kjønnene

Unge med tyrkisk bakgrunn er den gruppen hvor flest har heltidsjobb i utvalget. Vi finner ingen signifikant forskjell mellom unge kvinner og menn med innvandrerbakgrunn i andelen som verken har jobb eller går på skole. Men det er klart at kvinner med pakistansk bakgrunn i liten grad har heltidsjobb, og at menn – særlig med tyrkisk bakgrunn - ofte har heltidsjobb. Andelen som verken er i jobb eller under utdanning er høyest blant unge kvinner med tyrkisk bakgrunn.

Jobber og kombinerer minst like mye som unge flest

Dersom vi ser på aldersgruppen 20-25 år, finner vi at det er noe vanligere å ha heltidsarbeid blant dem med innvandrerbakgrunn enn i befolkningen generelt. Det er dessuten flere unge med innvandrerbakgrunn som kombinerer skole og full jobb enn blant unge ellers. Kvinnelige elever/studenter med innvandrerbakgrunn har sjeldnere arbeid enn mannlige, i motsetning til blant unge generelt.

Ikke så klare kjønnsroller likevel?

Det viser seg at en høy andel med deltidsarbeid både blant unge menn med innvandrerbakgrunn og blant unge kvinner uten slik bakgrunn bidrar til de tilsynelatende klare "tradisjonelle" kjønnsforskjellene blant unge med innvandrerbakgrunn. Den kjønns spesifikke andelen med *heltidsarbeid* er imidlertid den samme blant unge med innvandrerbakgrunn som i befolkningen generelt. Det samme gjelder for andelen inaktive.

5.4. Hvem er inaktive og hvem er i full jobb?

I kapittel 4 spør vi hvem som er inaktive og hvem som er i full jobb, ut over de sammenhengene vi har drøftet i forhold til kjønn og landbakgrunn. I kapitlet forsøker vi å relatere ungdommenes stilling på arbeidsmarkedet til faktorer som ekteskapeleg status, norskkunnskaper, ulike utdanningsfaktorer, det å ha "norske" venner, erfaringer med diskriminering, arbeidsledighet og ungdommenes identitet som norske. Analysene er avgrenset til aldersgruppen 20-25 år.

Forbehold om årsakssammenhenger

De sammenhengene vi måtte finne mellom faktorer vi antar påvirker hverandre, forteller om samvariasjon og sier ikke nødvendigvis noe om årsaker og hva som eventuelt påvirker hva. Det er her snakk om svært kompliserte forhold som det faller utenfor rapportens ramme å avklare.

Familieetablering marginaliserer kvinner og integrerer menn?

Vi finner, ikke overraskende, at gifte kvinner oftere er utenfor både arbeidsliv og studier enn ugifte. Hver fjerde gifte kvinne i alderen 20-25 år i utvalget er verken i jobb eller utdanning, mot knapt en av ti ugifte. For menn er ikke sannsynligheten for å være inaktiv korrelert med sivilstand, men gifte menn har signifikant høyere sannsynlighet for å ha heltidsjobb enn ugifte. Sammenhengene er i samsvar med en antakelse om at ekteskap marginaliserer kvinner og integrerer menn i forhold til sysselsetting både på kort eller - for kvinner som ikke tar utdanning - lang sikt. En grundigere analyse antyder at det ikke er ekteskap i seg selv men det å *ha barn* som marginaliserer kvinner i forhold til jobb og studier. For menn er det derimot slik at

ekteskap øker sannsynligheten for å ha heltidsjobb uavhengig av om de har barn. Mønstrene er som nevnt ikke overraskende. Vi vet riktignok ikke noe om situasjonen før og etter at man ble gift og om den faktisk har endret seg. Seleksjon – at visse typer (inaktive) kvinner og (integreerte) menn har større tendens til å gifte seg enn andre - kan spille inn og forsterke sammenhengen (som i så fall ikke gir noe riktig bilde av *konsekvenser* av giftermål og barnefødsler).

Skolegang, integrasjon og norskkunnskaper

Unge som verken har arbeid eller er under utdanning har sjeldnere gode norskkunnskaper enn andre, men dette gjelder bare blant menn - med pakistansk bakgrunn. Unge som i en kortere eller lengre periode har gått på skole i foreldrenes opprinnelige hjemland mestrer norsk mindre godt enn de som ikke har hatt noe slikt skoleopphold. Knappt en av tre med skoleopphold i opprinnelseslandet har svært gode norskkunnskaper, mot tre av fire i resten av utvalget. Vi kan imidlertid ikke finne noen sammenheng mellom det å ha hatt skoleopphold i hjemlandet og integrasjon på arbeidsmarkedet. Levekårsundersøkelsen avdekker heller ingen klar sammenheng mellom det å ha hatt norsk som annet språk, morsmålsundervisning eller å ha gått i barnehage og status på arbeidsmarkedet. Mangelen på sammenheng gjelder også for andelen som går på skole eller studerer. Om man har hatt norsk som annet språk eller morsmålsundervisning korrelerer heller ikke klart verken med de unges kunnskaper i norsk eller i foreldrenes morsmål. Også her kan det tenkes at seleksjon spiller inn.

Betydning av – eller for – sosialt nettverk?

Levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn 2006 avdekker ingen sammenheng mellom arbeidsmarkedsstatus og det å ha – eller mangle - gode venner med norsk bakgrunn. Vi finner imidlertid en sterk positiv samvariasjonen mellom det å ha gode ”norske” venner og norskferdigheter. Sammenhengen mellom norskferdigheter og om man har venner med norsk bakgrunn varierer med kjønn og landbakgrunn, og den er meget sterk blant unge kvinner med bakgrunn fra Pakistan.

Diskriminering og arbeidsledighet

En relativt stor andel både blant unge menn med pakistansk bakgrunn og unge kvinner med tyrkisk bakgrunn mener å oppleve diskriminering på arbeidsmarkedet. Unge med vietnamesisk bakgrunn og kvinner blir sjelden diskriminert på jobben. Diskriminerende holdninger hos arbeidsgivere er den oftest nevnte årsaken til arbeidsledighet, og kvinner ser oftere dette som årsak enn menn.

Samhørighet med Norge

En av fem unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år gir uttrykk for at de føler stor samhørighet med Norge som land. Dette er en litt lavere andel enn hos den eldre generasjonen (innvandrere). Samhørighetsfølelsen tiltar ikke med alder. Det er rimelig å vente at samhørighetsfølelse og deltakelse i arbeidsliv eller utdanning er korrelert, og at påvirkningen her kan gå begge veier. Vi finner ingen imidlertid igjen signifikante sammenhenger mellom arbeidsmarkedsstatus og samhørighetsfølelse i Levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn 2006.

5.5. Implikasjoner av funn

Denne rapporten har langt på vei bekreftet mye av det vi visste fra før om deltakelse i arbeidsliv og utdanning blant unge med innvandrerbakgrunn. Rapporten har forhåpentligvis også gitt ny innsikt på en rekke områder og dels fra nye innfallsvinkler. Statistisk sentralbyrås oppgave er å ”telle og fortelle”. Det er ikke institusjonens bord å spekulere eller antyde politiske eller andre implikasjoner av den kunnskapen den bringer fram i lyset. Innenfor denne rapportens knappe ramme (på to månedsverk) er det da heller ikke rom for mer enn noen enkle avsluttende betraktninger.

Integrasjon i arbeidslivet er ikke korrelert med andre former for integrasjon

En vanlig begrunnelse for å konkretisere integrering av innvandrere utelukkende som deltakelse på arbeidsmarkedet er en antakelse om at det å ha jobb både forutsetter og resulterer i integrering i en videre betydning, for eksempel at en har gode norskkunnskaper og norske venner. Rapporten gir tilsynelatende ingen støtte til denne antakelsen.

Vil kjønnsrollene endres?

Vi har sett at det blant unge med (pakistansk) innvandrerbakgrunn er et betydelig innslag av "tradisjonelle" kjønnsroller når det gjelder tilknytning til arbeidslivet. Kjønnsforskjellen er størst blant *eldre* unge med innvandrerbakgrunn. Dette *kan* tyde på at de tradisjonelle kjønnsrollene er i ferd med å avta idet nye kohorter vokser opp. En livsløpstolkning med stikkordet familieetablering er nok her mer plausibel. Den høye andelen unge kvinner med innvandrerbakgrunn som er under utdanning er også en interessant faktor. Rapporten har avdekket at disse i mindre grad enn andre kvinnelige studenter har kontakt med arbeidslivet og at mange kvinner med innvandrerbakgrunn her ofte føler seg diskriminert. Spørsmålet er hvilken rolle de høyt utdannede kvinnene senere vil kreve - og få - på arbeidsmarkedet. Vil de være aktive jobbsøkere, vil de få en jobb, og vil jobben svare til utdanningen? I hvilken grad vil familieetablering (eller diskriminering) forpurre en eventuell yrkeskarriere og gjøre utdanningen mer eller mindre bortkastet på kortere eller lengre sikt?

Flere analyser og mer data

Rapporten har berørt en rekke svært viktige spørsmål og problemstillinger. Da mandatet og tidsrammen var begrenset (2 månedsverk) har vi ikke kunnet utdype problematikken i særlig grad. Det er en rekke relevante faktorer det ikke har vært anledning til å komme inn på, for eksempel helse, bosted og økonomi. Her er undersøkelsen Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn 2006 en rik kilde til innsikt om mulige sammenhenger. Den kanskje viktigste konklusjonen vi kan trekke fra analysene i denne rapporten er at her trengs det mer kunnskap og videre forskning - og mer data.

Et viktig spørsmål er hvordan det går videre med ungdommene som har vært i fokus, både som aldersgruppe og som generasjon. Det er dessverre ikke mulig å følge utvalget videre gjennom nye registerkoblinger (eller nye intervjuer). Dersom det gjennomføres en ny undersøkelse på et senere tidspunkt med et tilsvarende utvalg, enten som aldersgruppe eller som generasjon eller begge deler, vil vi imidlertid kunne få et godt inntrykk av endringer.

Et ytterligere kompliserende element er at gruppen "unge med innvandrerbakgrunn" er i stadig endring i den forstand at nye landgrupper dominerer. Disse har ikke nødvendigvis samme tilnærming til arbeid og utdanning som de tre vi har sett på i denne rapporten.

Referanser og litteratur

Blom, Svein og Kristin Henriksen (2008): *Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006*. Rapport 2008/5, Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/00/02/rapp_200805/

Dahl, M. D. og V. Jakobsen (2005). *Køn, etnicitet og barrierer for integration. Fokus på utdanning, arbeid og foreningsliv*. Sosialforskningsinstituttet 05:01. København

Gulløy, E. (2008): *Levekår blant innvandrere 2005/2006*. Dokumentasjonsrapport. Notater 5/2008. Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/00/90/notat_200805/notat_200805.pdf

Gulløy, E. (2008b): *Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn 2006*. Dokumentasjonsrapport. Notater 31/2008. Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/00/90/notat_200831/notat_200831.pdf

Dzamarija, Minja Tea (2010): *Barn og unge med innvandrerforeldre - demografi, utdanning, inntekt og arbeidsmarked*. Rapporter 12/2010. Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/02/01/10/rapp_201012/

Henriksen, Kristin (2006): *Studievalg i innvandrerbefolkningen – Bak apotekdisken, ikke foran tavla*. Samfunnspeilet 4/2006. <http://www.ssb.no/ssp/>

Henriksen, Kristin og Lars Østby (2007): *Etterkommerne – integreringens lakmustest*. Plan 5/2007.

Henriksen, Kristin (2006): *Overkvalifiserte innvandrere: Leger på lager*. Samfunnspeilet 3/2008.
<http://www.ssb.no/samfunnspeilet/utg/200803/07/index.html>

Henriksen, K. (2009): *Unge som innvandret før skolealder – hvor like er de norskfødte med innvandrerforeldre?* Notater 2009/35, Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/00/02/notat_200935/notat_200935.pdf

Løwe, T. og Sæther, J.-P. (2007): *Studenters inntekt, økonomi og boforhold*. Rapporter 2007/2. Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/vis/emner/00/02/rapp_200702/main.html

Løwe, T. (2008): *Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn. Unge oppvokst i Norge med foreldre fra Pakistan, Tyrkia og Vietnam*. Rapporter 2008/14. Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/00/02/rapp_200814/rapp_200814.pdf

Løwe, T. (2009): *Små forskjeller mellom norskfødte og tidliginnvandrere*. Kapittel i *Unge som innvandret før skolealder – hvor like er de norskfødte med innvandrerforeldre?* Notater 2009/35, Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/00/02/notat_200935/notat_200935.pdf

Løwe, T. (2009): *Unge oppvokst i Norge med innvandrerforeldre: Mer ”norske” enn eldre innvandrere?* Samfunnspeilet 4/2009.
<http://www.ssb.no/ssp/utg/200904/ssp.pdf>

Nerland, Sølve Mikal (2008) *Ikke-vestlige innvandreres forhold til arbeidsmarkedet, utdanning og velferdsordninger i ulike livsfaser*. Rapporter 2008/26. Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/emner/06/01/rapp_200826/

Normann, Tor Morten, red. (2007) *Ungdoms levekår*. SA 93. Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/00/02/sa_ungdoms_levekar/sa93/

Olsen, Bjørn (2006): *Unge innvandrere i arbeid og utdanning. Er innvandrerungdom en marginalisert gruppe?* Samfunnspeilet 4/2006.
<http://www.ssb.no/ssp/utg/200604/ssp.pdf>

Olsen, Bjørn (2009): *Innvandrerungdom og etterkommere i arbeid og utdanning. Hvor forskjellige er unge med ikke-vestlig bakgrunn fra majoriteten?* Notater 41/2009, Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/06/01/rapp_ung_innv/notat_200941/notat_200941.pdf

Støren, Liv Anne (2005): "Ungdom med innvandrerbakgrunn i norsk utdanning – ser vi en fremtidig suksesshistorie?" I *Utdanning 2005 deltakelse og kompetanse*, SA 74, Statistisk sentralbyrå.
http://www.ssb.no/emner/04/sa_utdanning/arkiv/sa74/

Øia, T. og V. Vestel (2007): *Møter i det flerkulturelle Norge*. NOVA-rapport 21/07. <http://www.nova.no/index.gan?id=16349&subid=0>

Vedlegg A: Tabeller

Tabell A.1 Andel intervjuobjekter etter aldersgruppe, kjønn og landbakgrunn. Vertikal prosentuering. Prosent

	Alle	Mann	Kvinne	16-19 år	20-25 år	Pakistan	Vietnam	Tyrkia
Alle	100	54	46	47	53	59	24	17
Mann	54			51	56	58	48	47
Kvinne	46			49	44	42	52	53
Alle	100			100	100	100	100	100
16-19 år	47	45	50			46	48	51
20-25 år	53	55	50			54	52	49
Alle	100	100	100			100	100	100
Pakistan	59	63	54	57	61			
Vietnam	24	22	27	25	24			
Tyrkia	17	15	19	18	16			
Alle	100	100	100	100	100			

Tabell A.2 Gjennomsnittlig alder etter aldersgruppe, kjønn og landbakgrunn. År

	Alle	Pakistan	Vietnam	Tyrkia
Alle	20,0	20,2	19,8	19,9
Mann	20,2	20,3	19,9	20,0
Kvinne	19,8	19,9	19,8	19,9
16-19 år	17,7	17,7	17,7	17,8
20-25 år	22,1	22,2	21,8	22,1
Mann 16-19 år	17,7	17,7	17,6	18,0
Mann 20-25 år	22,2	22,3	21,9	22,2
Kvinne 16-19 år	17,7	17,7	17,7	17,6
Kvinne 20-25 år	22,0	22,1	21,7	22,1

Tabell A.3 Antall intervjuobjekter etter aldersgruppe, kjønn og landbakgrunn i Levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn 2006 og i den generelle Levekårsundersøkelsen 2005 (tverrsnitt)

	Unge med innvandrerbakgrunn				Alle unge i alder 16-25 år
	Alle	Pakistan	Vietnam	Tyrkia	
Alle	870	231	362	277	1055
Mann	438	133	174	131	555
Kvinne	432	98	188	146	500
16-19 år	422	106	175	141	466
20-25 år	448	125	187	136	589
Mann 16-19 år	209	56	84	69	250
Mann 20-25 år	229	77	90	62	305
Kvinne 16-19 år	213	50	91	72	216
Kvinne 20-25 år	219	48	97	74	284

Tabell A.4 Andel som kombinerer arbeid og skolegang blant unge med innvandrerbakgrunn etter kjønn, alder og landbakgrunn. Prosent.

	Alle	Kjønn		Alder		Landbakgrunn		
		Mann	Kvinne	16-19 år	20-25 år	Pakistan	Vietnam	Tyrkia
Arbeid og skole	29	31	27	28	29	30	30	23
Alle	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall (uvektet)	870	438	432	422	448	231	362	277

Figurregister

2.1	Andel som går på skole eller studerer minimum 10 timer per uke blant unge med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn, kjønn og aldersgruppe. Prosent.....	13
2.2	Andel som går på skole eller studerer blant unge med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og alder. Prosent	14
2.3	Andel som går på skole eller studerer minimum 10 timer per uke blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 16-25 år, etter kjønn og landbakgrunn. Prosent.....	14
2.4	Andel med inntektsgivende arbeid (ned til 1 time per uke) blant unge i alderen 16-25 år med innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn, kjønn og aldersgruppe. Prosent.....	15
2.5	Andel med inntektsgivende arbeid blant unge med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og alder. Prosent	16
2.6	Andel med inntektsgivende arbeid blant unge i alderen 16-25 år med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og landbakgrunn. Prosent.....	17
2.7	Andel som går på skole eller studerer og andel som har inntektsgivende arbeid blant unge med innvandrerbakgrunn, etter alder. Prosent	17
2.8	Andel som går på skole/studerer og/eller som har inntektsgivende arbeid blant unge med innvandrerbakgrunn, etter alder. Prosent	18
2.9	Andel som har inntektsgivende arbeid eller som går på skole eller studerer blant unge med innvandrerbakgrunn og alle unge, i alder 16-25 år. Prosent.....	19
2.10	Andel som går på skole eller studerer minimum 10 timer per uke blant unge med innvandrerbakgrunn og unge i hele befolkningen, etter alder. Prosent	20
2.11	Andel som har inntektsgivende arbeid minimum 1 time per uke blant unge med innvandrerbakgrunn og unge i hele befolkningen, etter alder. Prosent	20
3.1	Andel som har heltidsjobb blant unge med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og landbakgrunn. Prosent	24
3.2	Andel som verken er i jobb eller på skole blant unge med innvandrerbakgrunn, etter kjønn og landbakgrunn. Prosent	25
3.3	Arbeidsmarkedsstatus blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen i alder 16-25 år. Prosent.....	25
3.4	Arbeidsmarkedsstatus blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen i alder 16-25 år, etter kjønn. Prosent	26
3.5	Arbeidsmarkedsstatus blant unge med innvandrerbakgrunn og blant unge i hele befolkningen, etter alder. Prosent.....	27
3.6	Andel som arbeider heltid blant unge med innvandrerbakgrunn og unge i hele befolkningen, etter alder. Prosent.....	27
3.7	Andel som verken har inntektsgivende arbeid eller går på skole eller studerer blant unge med innvandrerbakgrunn og unge i hele befolkningen, etter alder. Prosent.....	28
3.8	Andel som verken har inntektsgivende arbeid, går på skole/studerer eller avtjener førstegangstjeneste blant unge med innvandrerbakgrunn og unge i hele befolkningen, etter alder. Prosent.....	29
3.9	Andel studenter/elever som har inntektsgivende arbeid blant unge med innvandrerbakgrunn og alle unge, etter kjønn. Prosent.....	30
4.1	Andel som er gift blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter landbakgrunn og kjønn. Prosent.....	32
4.2	Andel som verken er i jobb eller på skole blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter kjønn og ekteskapelig status. Andeler i prosent.....	33
4.3	Andel som mener de har svært gode norskkunnskaper blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter landbakgrunn og kjønn. Prosent.....	35
4.4	Andel som verken er i jobb eller på skole blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter muntlige norskkunnskaper og kjønn. Andeler i prosent.....	36
4.5	Andel som har hatt skoleopphold i foreldrenes hjemland blant unge år med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25, etter landbakgrunn og kjønn. Prosent	37
4.6	Andel som har hatt skolefaget NOA eller morsmålsundervisning i minimum 3 år blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter landbakgrunn og kjønn. Prosent	37
4.7	Andel som snakker svært godt norsk blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år etter om man har hatt NOA eller morsmålsundervisning (MOU) i minst tre år, etter kjønn. Andeler i prosent	38
4.8	Andel inaktive blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter om man har gått i barnehage i Norge og kjønn. Andeler i prosent	39
4.9	Andel som har gode norske venner blant unge med innvandrerbakgrunn, etter alder og kjønn. Prosent	40
4.10	Andel som snakker svært godt norsk blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter om man har venner med norsk bakgrunn og kjønn. Prosent	41

4.11 Andel unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år som har erfart forskjellsbehandling på arbeidsmarkedet på grunn av sin innvandrerbakgrunn, etter landbakgrunn og kjønn. Beregnet blant alle uansett om spørsmålene er aktuelle. Prosent.....	42
4.12 Andel unge i alderen 20-25 år som mener å ha erfart forskjellsbehandling på arbeidsmarkedet på grunn av sin innvandrerbakgrunn, etter årsak, landbakgrunn og kjønn. Beregnet blant alle uansett om spørsmålene er aktuelle. Prosent.....	42
4.13 Andel som mener å ha blitt utsatt for forulemping eller trakassering i arbeidet på grunn av sin utenlandske bakgrunn blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år med arbeid, etter landbakgrunn og kjønn. Prosent	43
4.14 Andel som oppgir ulike grunner arbeidsledighet blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år som i løpet av siste år har vært arbeidsledige (N=105).....	44
4.15 Andel som mener diskriminerende holdninger hos arbeidsgivere er blant årsakene til arbeidsledighet blant unge med innvandrerbakgrunn som har vært arbeidsledige i løpet av det siste året, etter kjønn. Alder 20-25 år. N=105	44

Tabellregister

1.1	Utvalgets størrelse, frafall, og vektning, etter landbakgrunn. Antall og prosent.....	10
2.1	Andel som går på skole eller studerer blant unge med innvandrerbakgrunn og unge i hele befolkningen i alderen 16-25 år, etter kjønn og alder. Prosent	21
2.2	Andel som har inntektsgivende arbeid blant unge med innvandrerbakgrunn og unge i hele befolkningen i alderen 16-25 år, etter kjønn og alder. Prosent	21
3.1	Gjennomsnittlig arbeidstid og andel med ekstrajobb blant unge med innvandrerbakgrunn og unge i hele befolkningen som har inntektsgivende arbeid, etter alder. Timer og prosent	22
3.2	Arbeidsmarkedsstatus blant unge med innvandrerbakgrunn, etter kjønn, alder og landbakgrunn. Prosent	24
3.3	Andel som arbeider heltid blant unge med innvandrerbakgrunn og alle unge, etter kjønn og alder. Prosent	28
3.4	Andel som verken er i jobb eller på skole blant unge med innvandrerbakgrunn og alle unge, etter kjønn og alder. Fratrukket førstegangstjeneste i parentes. Prosent....	29
3.5	Andel som kombinerer inntektsgivende arbeid og skole/studier blant unge med innvandrerbakgrunn og alle unge, etter kjønn og alder. Prosent	30
4.1	Betydningen av familierelaterte faktorer for inaktivitet blant kvinner med innvandrerbakgrunn i alder 20-25 år. Kontroll for alder i alle modeller. Logistisk regresjon. Stigningstall (B) og signifikans.....	34
4.2	Betydningen av familierelaterte faktorer for om man er i full jobb blant menn med innvandrerbakgrunn i alder 20-25 år. Kontroll for alder i alle modeller. Logistisk regresjon. Stigningstall (B) og signifikans.....	35
4.3	Andel som verken er i jobb eller utdanning og andel som har inntektsgivende arbeid 37t/u+ blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter om de har hatt skolefaget NOA eller morsmålsundervisning i minimum 3 år og kjønn. Prosent	39
4.4	Egenvurderte ferdigheter i muntlig norsk blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter om man har gått i barnehage i Norge og kjønn. Prosent.....	39
4.5	Andel som verken er i jobb eller utdanning og andel som har inntektsgivende arbeid 37t/u+ etter om de har stor samhörighetsfølelse med Norge som land blant unge med innvandrerbakgrunn i alderen 20-25 år, etter kjønn. Prosent	46
Vedlegg		
A.1	Andel intervjuobjekter etter aldersgruppe, kjønn og landbakgrunn. Vertikal prosentuering. Prosent	55
A.2	Gjennomsnittlig alder etter aldersgruppe, kjønn og landbakgrunn. År.....	55
A.3	Antall intervjuobjekter etter aldersgruppe, kjønn og landbakgrunn i Levekårsundersøkelsen blant unge med innvandrerbakgrunn 2006 og i den generelle Levekårsundersøkelsen 2005 (tverrsnitt).....	55
A.4	Andel som kombinerer arbeid og skolegang blant unge med innvandrerbakgrunn etter kjønn, alder og landbakgrunn. Prosent.....	55